

Č A S O P I S
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1870.

Redaktor:

M i c h a ł H ó r n i k.

Létnik XXIII.

W Budyšinje.

Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ANNE HAGUE

AWTENAWON

HILLMAN LIBRARY FUND

1820

LIBRARY
HILLMAN FUND

1820 HILLMAN LIBRARY FUND

1820 HILLMAN LIBRARY FUND

LIBRARY HILLMAN FUND

Jakub a Khata

abo

bajka wo překuzłanymaj nosomaj
wot *H. Seilerja.*

W o s o b y:

- 1) *Jakub Wólšowinka (Wjesela)*, kubleť.
 - 2) *Khata*, rodž. Wjerjebiniec, jeho žona.
 - 3) *Jakubašk a Khatyržinka*, Wólšowiniec džesći.
 - 4) *Bérka*, sudniski služobník.
 - 5) *Bosćij*, wobstaranski komptorist a nabraščowař w Draždžanach.
 - 6) *Bosćijowa*, jeho žona.
 - 7) *Pétr*, Jakubowy služobník.
 - 8) *Staromar*, ryčník.
 - 9) Džiwyčinjeſka sonina.
 - 10) Chor wjesnych ludži a honjerjow.
-

P r ě n i a k t.

Scena 1.

Jakubowa jstwa. *Postup 1.* Jakub.

Ach mandželstwo je kwakula,
Křiž hórki žiwe dny;
Hdyž k muzej žona njepřaha,
Hdyž nimo kulił sy!

(Bjerje sebi trubku z wokna.)

Pój sem, pój luba trubčička,
 Mi spodobniša lubčička,
 Ty tež drje swoju hľójčku maš,
 Tak mje pak nihdy njehněwaš
 Kaž Khačina.

Pój, wućek' ze mnu na piwko,
 Mi pomhaj zabyć hubjenstwo.
 Mi z kurom twojim wuleća
 Do wětra moje hněwanja!

(Wón woteńdže.)

Postup 2. K h a t a.

Prózna jstwa! wšo stejo ležo!
 Zaso šoł je k šibjeńcy —
 Ach mi k wutrobje je ēežo,
 Dyžli horow tysacy.

Dónž je žadyn krošik w zaku
 Hanja k mokrej bjesadži,
 Smjerdži jemu při pjecaku,
 Žonu, džěci wopušći.

(Kiwnje z ruku k woknej, kaž za Jakubom.)

Štó by znał a prjedy wjedžił,
 Što w tych helskich mužach tći:
 Bjez čěpca by radšo sedžił,
 Brašcy njedał do duri.

To ci barbja, ryča rjenje:
 Jandželko, mój hołbiko!
 Z prawdu njeměnja pak ženje,
 Falšnosć je jich kosydło.

Scena 2.

Piwnica. *Postup 1. Pijata a spěwata bjesada.*

Ptačik lěta tu a tam,
 Wysoko a niłko:
 :: Wulět ja a statok mam,
 Hdžež je dobre piwko. ::

Postup 2. Jakub zastupi do bjesady.

Jakub. Mi dajé, bratřa wutrobni,
Tu sydleško tež mjez wami,
So rozemi, bjez Khaty.

Chor. Haj witaj do nas, Jakubje,
Gambrinus kral tu lěkař je,
Zo myslička čí wotkhori
A čoło so čí wujasni.

Jakub. Dha pokračujće spěwajo,
A ty mi porjedź, korčmarjo!

Chor. Khmjel a jećmeń słođzeny
K čom' tež piwarc wari?
∴ Bratře, pij so wjeseły,
Runjež Khata swari. ∴

Spěw a bańka kóždy čas
Wokřewjenje dawa,
∴ Pereat! štož mjerzy nas,
Dobrom' piwkej sława! ∴

Scena 3.

Jakubowa jstwa. Jakub. Khata.

Jakub (ducy w durjach):
A, a, a! kóžda žona zla!
To njej' djabołej so džało,
Štož je w žónskich hłowach tčało —
A, a, a! kóžda žona zla!

Khata (z napřeých durjow do jstwy stupjo):
B, b, b! muž tež dobry njej'!
Mužow pěknosće su sony,
Najlěpší je čwila žony —
B, b, b! muž tež k ničom' njej'!

Jakub. Rozém žorty — pos'chaj Khata!

Khata. Doma pěknje sedži Khata,
Drje so, płoka, rjedži, płata,
Hdže ty, njedočinko, bě?

Jakub. Žona, stuleš lózy hubu?

Khata. A to nihdy, tebi klubu!
 Jakub. Khata, wěš ty što?
 Khata. Jakubje, wěš ty što?
 Jakub. Ja praju —
 Khata. Ja praju —
 Jakub. Mój chcemoj so zas rózno dać,
 So rozwěrować, rozrisać.
 Khata. Haj, haj! so chcemoj rózno dać,
 So rozwěrować, rozrisać!

Scena 4.

Jstwa pola ryčnika Staromara. Jakub. Khata.
 Jakub. Rózno, knježe, chcemoj —
 Khata. Rózno chcemoj, džemoj —
 Wobaj. Rózno dyrbi naju mandželstwo,
 „Rózno“ je naj' lěkařstwo.
 Staromar. Haj, haj, to dže,
 Štóż jeno namka mje,
 Chceš z měcha abo do měcha,
 To je mi žort a jenož hra,
 Ja radu wěm a srědki mam,
 Zo wuši nastaja čert sam.
 Kónc měj waj mandželstwo! —
 Haj, haj to dže,
 Štóż jeno namka mje.
 Jakub. Srjedža tebje, srjedža mje
 Nětko šumi rěka —
 Khata. Zemja njech so rozpuknje,
 Božmje njech so kwěka.
 Staromar. Přezjena waj' myslička
 Krasnje mi so lubi,
 Žadyn sylzy nježima,
 Kóždy jenak trubi.
 Jak. a Khata. Srjedža tebje, srjedža mje
 Nětko šumi rěka —
 Zemja njech so rozpuknje,
 Božmje njech so kwěka.

Staromar. Štož njej' lubosé wjazała,
Nječežko so zhubi!
Žadyn sylzy nježima,
Kóždy jenak trubi!

Scena 5.

Jstwa kaž w prěnej scenje. Běrka, sudniski słužobnik.
Jakub. Khata.

Běrka (z pismom w horšči):

Njedžiwajće! hamt a służba
Wot najwyšzej' wyšnosće
Do domu k wam wjedže mje;
Zo ja njejsym žadyn družba
Tule widźeć budžeće — (wón rozšerja pismo)
Dolhi krempel,
Zady zygel, w prědku štrempeł! —

Jakub. Ach, skóržba naju
Wusudżena je —

Khata. Dha čitajće, ja praju,
Hač to z namaj rózno dže.

Běrka. Kruty list a wusudżenie,
Wamaj tudy wozjewja
Waju zwjazka rozdželenje,
Dzěscí nanej přisudža.
Naposledku liquidacia
Jowle tu wěc dokonja.

(Wón kašluje, trěje sebi pót a na liquidaci pokazujo počneje dale:)

Hdy by to někak po mni šlo, dha po prawym prědku a zady, kóžde pjeć rynčkow wosrjedža — dyrbjała stać liquidacia, kaž widžiš małe a wulke milowne kamjenje na drózy. Liquidacia je pismo wšich pismow, wužitne, nuzne, powučace, jadriwe, — dokelž pjenjez je druhe słónčko, wokoło kotrehož so naša zemja wjerći.

To mudračkojo někotři
Při bělukej lampje sedža
A wuča: pjenjez njezboži,
Swět slepy činić chcedža —

Ně! sadzej pěknje sadžaki,
 Dha k wšemu je či rada,
 Sud prawo bjez nich wokhromi,
 Swět do hromady pada.

,Slěpc wbohi“ jenom’ rěkaju,
 A nikomu njej’ prawy,
 A měl tež hłowu mudrišu,
 Wón dyrbi spody ławy.

Wón nima žane sadžaki,
 Duž husto zrudne hraje;
 Čim bohatši, čim khwalniši
 A pěkny hakle prawje.

Tam druhí skiwli, žałosći,
 Na ludži złych so khlemi,
 So jemu ničo njeradži,
 Na runej zwróća zemi.

Pa! sadzej zbóźne sadžaki,
 Tón maz wše koła wjerci,
 A maš jich dosé, dha najhórši
 Či rejwaja też čerći!

(Wón woteńdže.)

- Jakub.** Zboże nětk so na mnje lije,
 Swoboda! zawałam.
- Khata.** Zbóźna leću — mi so džije —
 Horje pornjo škowrončkam.
- Jakub.** Dha budź tu božmje, hórke zele!
 Kak rady chcu so tebje zdać.
- Khata.** Dži, dži ty čmjeła, njepřečelo,
 Če nochcu wjacy wohladać.
- Wobaj.** Nic woprašeć ja njebudu
 So nihdy wjacy za tobu!

D r u h i a k t .

(Jakub Wólšowinka je swoje prěniše kublo předał, sebi w Błažewicach [Blasewitz] nowe kupił a tam sebi mjeno Jozef Wjesela nadal. Dzělena Khata je pod mjenom Marija Lidulina w Draždānach z wobydlenjom. Jakub dzerži swoje nutřehnjenje w Błažewicach a wjesni wobydlerjo witaja jeho we wrotach z khorhoju a z přispěwom.)

Scena 1.

Chor Błažewičanow.

K nam witajće, česćeny knježe,
Do wjeski tu mérnej'
A posćiće z dowěru rucy
Nam k lubosci swérnej.
Njech strowosć a zboże Waš statok tu krasni
A rózowy přichod Wam žiwjenje jasni!

Scena 2.

Postup 1. Jakub w swojej jstwě.

Tu sym — nimo pjeć lět je,
Hač ja wotbych znatu
Moju staru Khatu;
Kóždy dčeń nětk mjerzy mje,
Zo sej runu smuhu
Njewzach lěpšu druhu.

Postup 2. Wjesela a Pětr.

Wjesela (woła):
Pětr! Pětrje, hdže sy?
Prinjes mi wšak nowiny!

Pětr (příndže, hrabnje je z khamorka a přepoda je):
Jowle, knježe, podawki
Ze wšech stronow swěta,
Štož tu zjawnje njesteji,
Mjez rynčkami lěta.

Wjesela (wobroća łopjena a spěwa):
Z Draždān, z Lipska a z Barlina,
Z Rakec, Debsec a tu z Wina,
Z Kukec, tu a tam z Pariza —
Džiw, zo nic tež z paradiza!

Pětr (hlada jemu přez ramjo do nowinow a praji):

Čepl tola! jowle zady,

Knježe, to bych wjedžíł rady —

„Žeńtwa“ hy, hy napismo — !

Ha ha ha! što budže to?

Wjesela (nowiny w horšei, čita wótře):

„Žónska, w srénich najlepších lětach, čicheho a pěkneho wašnja a z něsto zamoženjom, pyta dla snadneho znajomstwa přez tule skladnosć dobreho a tola hišće nahladneho muža, najradšo wudowca bjez džéci, za mandželskeho. Wona slubi jemu zbytkny žiwieński puć po móžnosći porjeňšic. Chcylli štó tajki k žeńtwje pokhileny, na to džiwać, tón wobroć so na k. Bosćija w Draždžanach číslo 70 na nowej wulicy a dočakaj dališe.“

Pětr. Hm! to wam njeje wólbyrne
He, he, he, knježe, he?

Wjesela. Khort naj, naj! mi pukota
Spody laca wutroba — — —
Kak by było, Jakubje?
Twoje zboże pyta će!

(Khodži po jstwě.)

Pětr. Ja bych ruče lisćik šmórnył
Abo radšo sam tam furnył!

(Pětr woteńdze.)

Wjesela (wozmje nowiny hišće junu):

Ale hišće nahladneho

Wona muža požada — (přima so za nós) —

Ach tón khadla je wot złeho,

Steji njemdrje do wjeŕcha.

Ja wěm, ja wěm pak sebi radu,

Sonina tam w lěsnej khapali

Ta hnadrne mi jón porjedží.

Viktoria!

Scena 3.

W Draždžanach jstwa pola nabräšćowarja Bosčija. Bosčij,
Bosčijowa a Lidulina.

Postup 1. Bosčij, jeho žona a Lidulina.

Bosčij. Tutón list, o Lidulina,
Wašoh' zboža kowař je;
Moja njebudže to wina,
Jeli ruku wróciće,
Kiž tón list je pisała —
Kubleř Jozef Wjesela.

Lidulina. Aj, to je krasnje, to je rjenje —
Dha pisajće jom' w mojim mjenje,
Zo přińdže a so pokaže,
Wón hrozny tola njebudže?

Bosčij. Lubša, čestna Lidulina,
Štóż přez měru truny spina,
Dočaka, zo rozprasnu. — (Wón wuńdže.)

Bosčijowa. Njej'-li wón khamjel na stawy,
Wopica nic bjez woči,
Dha bych rjekla, wón je prawy,
Malinka so přewidži.

Lidulina. Nosa nimam najrjeňšeho,
To mi znate je —!

Bosčijowa. Za to pomoc wěm a radu —
Sonina we lěsu je,
Ta wam wopokaže hnadu,
Kusačk wam jón wuhornje!

Bosčij (přińdže z blešu wina zasy, nalije tři škleńcy a spěwa):
Winko stare, lubosc młoda,
Njej' to rjana měšeńca?
Jene druhom' ruku poda,
Zo so směje wutroba. (Zabrinkujeja a pija.)

Wšitcy třo. Jene druhom' ruku poda,
Zo so směje wutroba.

Boséij: Winko studłe, horce čuće,
Njej' to nuzne towarzstwo?
Z róžemi tež čežke puće
Rjenje wobrubjeja so.

Wšitcy. Z róžemi tež čežke puće atd.

Boséij. Sława wšém, kiž nastupuja
Nowy přichod z lubosću,
A tu łódź wot brjoha hnuja,
Lénju swětla kótwinu.

Wšitcy. A tu łódź wot brjoha hnuja
Lénju swětla kótwinu.

Scena 4.

Postup 1. Mała khapala w pustym, hustym lęsu z wotewrjenymi durjemi. Wječor — měsačk jasne swěci. Wołtařk w khapali je widzeć; przed nim na skhodenkach kleći J o z e f W j e s e l a a spěwa:

O sonina ty miła,
Na mocy bohata,
Ja trjebam twojoh' džiwa
A klonjam kolena.

Ja příndu jako khori,
Ach słyš mój tyšny hłós:
Njech twoja ruka stwori
Kusk lepiši mi nós!

Sonina (stupi do khapalnych duri, dótknje so z bělym kiješkom jebo nosa a spěwa):

Twoja próstwa je so stała,
Sym nós nowy tebi dała,
Wróć so tróštny dom
A budź spokojom.

Wjesela (pozběhnje so a spěva):

Najpokornišo česćena,
Měj džak ty njebjeska,
Mój horcy, hnuty džak.
(Wotkhadžo):

Hajsa juchhaj, hajsa juchhej —
 Rjeńši hač ja — najrjeniši njej'!
 Nejkany, nahladny,
 Jupajdida,
 Za mnu b'dže sapaci
 Lidulina!

Postup 2. W lęsu dadža so hońtwarske róžki a spěw słyšeć:

Trara, trara, trara!
 Rara, rara, rara —
 Nóc hwěžki zaswěća
 A Nimrodowi synojo
 Dom čahnu z hońtwy spěwajo,
 Lala, lala, lala —
 Nóc hwěžki zaswěća.

Trara, trara, trara!
 Rara, rara, rara!
 Łusk třělbow woněmja,
 Měr knježi w holi zelenej,
 W tej našej khěži bohatej,
 Lala, lala, lala —
 Łusk třělbow woněmja.

Postup 3. Ta sama khapala w lęsu, kaž prjedy — a Lidulina
 před njej na kolenach:

O sonina ty hnadna
 We lěsnnej khapali!
 Wěc moja njeje snadna,
 Mi hladaj mjez woči.

Kusačk rjeńša bych ja była,
 Rjany tež mój luby je,
 Wuhornyc mój nós mi chcyła,
 Wón so khětro zlěhuje!

S o n i n a (wustupi z duri, dótknje so z bělym kiješkom jeje nosa a spěva):

Twoja próstwa je so stała,
Sym nós rjeňši tebi dała;
Wróc so tróštna dom
A budź spokojom.

L i d u l i n a (pozběhnje so a spěva):

Za pomoc a za hnadu
Ze sylzu w wočomaj,
Najponižniši kladu
Mój džak éi k nohomaj!

(Wotkhadžo:)

Aj, aj! knjez Jozef Wjesela,
Kak budčeš ty so džiwać,
Wšón njemdry za mnu, hdyž éi ja
Tak rjana budu kiwać!
Aj nejkana, aj nejkana!

Postup 4. Nazdala dadža so zasy hońtwařske róžki a spěw
w lěsu słyšeć:

Trara, trara, trara!
Rara, rara, rara —
Džiwona přewodža
Dom swojich znatych přečelow,
Tych khrobłych hórskich honjerjow.
Lala, lala, lala!

Trara, trara, trara!
Rara, rara, rara —
Tež měsačk zaswěća
A wuwěša róžk slěborny
A swěći nam do hospody.
Lala, lala, lala!

Třeći akt.

Scena 1.

Bosćijowa jstwa w Draždžanach. Bosćij. Bosćijowa.
Lidulina.

Bosćij. Dundyr njechał, Lidulinka,
Takle rjana, božedla!

Bosćijowa. Mužo, hy, hy! něchtó klinka,
Nutř chcu pušćić jeho ja!

Něchtó (w předsali so praša):
Je tu knjez Bosćij z wobydlenjom?

Bosćijowa. Haj, haj! žno prawje dosé!
(Tón njeznaty stupi do jstwy.)
Příndz Bóh! moji lubi čestni,
Ja tu buch — tón Wjesela!

Lidulina, (z boka kus wotwobročena, spěva z éicha):
Ach! — tón ryči skladnje, lesnje!

Bosćij. Dha witajée, knjez Wjesela,
A posyńce so — prošu ja!

Lidulina (zasy z boka číše):
Na! tón mje ma!

Bosćij. Tudy je dha knjeni Lidulina,
Kaž wam zjewich přez pismo, —
Pěkna žona, z čežka budže hina,
Zo waj' zwježe mandželstwo.

Wjesela. Ja so nadžijam — !

Lidulina. Ja khroble wérju — !

Wjesela. Ja ruku, wutrobu
Wam skiéu radostnu — !

Lidulina. A ja z wjeseloséu praju:
Daj Bóh zbože pućej naju,
Najlubši knjez Wjesela!

Bosćij a žona. Waju wuznaća naj' hnuja,
Lubujtaj so z wutrobu,
Zlote dny so přihotuja
Jasne, krasne do domu.

Wšitcy štyrjo. Złote dny so přihotuja
Jasne, krasne do domu.

Scena 2.

(Knjez Wjesela je so w Draždānach z Lidulinu dał zwěrować a je na swoje kublo w Blažewicach přijęł.)

Postup 1. Wjesni wobydlerjo witaju jeho swjedźeńscy do wsy.

Swjećeny bu pjeršćeń waju,
Witajtaj wot wołtarja,
Lubše, rjeńše w cyłym kraju
Zboże njech naj' přewodźa,
A kaž w lęsu jędlenki
Stajnje njech so zeleni!

Postup 2. Jstwa na Wjeselowym kuble. Wjesela a jeho mandželska zastupitaj; słužobnik Pětr ma nuzne, to a tamne do porjada stajić

Wjesela. Dha čín so, złoty jandželko,
Tu při mni domjacy.

Wjeselina. Mi paradiz b'dze kubleško
Při tebi wobstajny.

Wobaj. Při tebi być je žiwjenje,
Bjez tebje pusčina;
Hdžež ty sy, mam ja wjesele
A moje njebjesa!

(Wonaj wotkładzetaj pućowansku drastu a wjedźetaj so za ruku won, dwór a kublo wobhladować. Pětr je sam we jstwě wostal.)

Pětr. Je to jene lubowanje,
Lizanje a dobrota,
Směšne hrajki do časa —
Jozefje — mój złoty Jozefje,
Hač to druha Khata njebudže — !

Nježenjenc — tón ja chcu wostać
Mudrje swoje žiwe dny,
Móhł-li tež najrjeńšu dostać
A z njej sobu tysacy.

Jeli rjana, za njej wuka
Kózdy djaboł wólbyrny;
Popadnješ sej hroznoh' bruka,
Směja so či čeplscy.

Wozmješ sej ju z pjenjezami,
Dha chce tež měć kholowy;
Z khudej — ach, to wěsće sami,
Kupiš póst a suche dny.

Wozmje młody sebi staru,
Dha je čert so wottorhnył,
To maš wěstu, stajnu haru,
Sy hdže na bok pohladnył.

Stary muž a žona młoda,
To je tež mi strašna hra,
A hdyž so što hórše poda,
Rostu mużej rohizna.

Młoduška je rady čelko,
Wulka so če njeboji —
Kajke wuścipny sej zelko,
Woptaš hakle w mandzelstwi.

Ach to něchtóžkuli předa
Błaznje swoju swobodu!
Ně, štož wětosće mi njeda,
Tam ja nihdy njemasnu!

Scena 3.

(We Wjeselic domje swjeći so tři lěta pozdžišo Wjeselowy narodny dzeń.)

Postup 1. Wulka jstwa. Wjesela za blidom sedži. Wjeselina přiwjedze syłu wjesnych ludži nutř; či spěwaju přispěw:

Ha cyła wjes je wjesela
A skače, rejwa, spěwa,
To čini, zo knjez Wjesela
Džens narodniny swoje ma,
A so tak strowy směwa.

Tón džeń je dejmant, parlička,
 Kaž róza srjedža meje;
 To čini, zo knjez Wjesela
 Tež pěknu knjeni žonu ma
 A nimo kuliš njeje.

(Chor syda so za přihotowane blido.)

Postup 2. Lidulina.

Hroznje misnych z přením čěpcem.
 Něhdy muzej předata,
 Sydom lětow z tutym slěpcem
 Tyšnje sym so bědžila.

Wjetše hela nimo horjo,
 Tajku čérpjach zrudobu: (stupí Wjeseli bliže.)
 Nětko zbožownosće morjo
 Nosy moju łódžičku.

Z tobu moje zbože kće,
 Tebje Bóh mi zhladał je!

Wjesela. Sydom lětow tež ja nošach
 Runy křiž a hněwanku,
 Bóh so smili, jako prošach,
 Wotbuch hlaj tu čeréicu!

Čeji ert a pjero móže
 Wopisać, što wustach ja?
 Ale nětko šcipam róže,
 Paradiz mje wokřewja.

Z tobu moje zbože kće,
 Tebje Bóh mi zhladał je!

Wobaj. Jedyn ptačik, jene pjefko,
 Jena wutroba smój.

Wona. Twoja a mój!
Wón. Moja a twój!

*Postup 3. Pětr. Wjesela. Wjeselina. Jakubaška
Khatyřinka.*

Pětr (přinjese list, položí jón na blido a praji):

Jowle! a potom staj

We khěži młodaj člowjekaj,

Rjany młodženc ze žónskej —

Chcetaj k nam — mam pušćić jej?

Wjesela. Su tu najskeřo

Cygani a keklerjo!

Wjeselina. Je, štóż je — ja praju,

Pušće jej nutř, pušće Pětrje jej!

Jakubaška Khatyřinka (stupitaj nutř):

Na křídłach wjesełosće

Džens přišloj, nano, smój

Z tej' czubnej' dalokosće,

A zbože přejemoj.

Wjesela. Hladaj, hladaj, dušanecy,

Štož běch zamjelčał či přecy,

Žona, žona!

To staj džěsći mojej!

Wjeselina. Njebjesa a zemja!

To staj džěsći mojej,

Mužo, a nic twojej —!

Wjesela. Njedaj nichtó! štóż sy žona,

Powjez božedla! kak to?

Wjeselina. Tak wěrnje hač sym žiwa,

Sym Wjerjebinkec Khata,

Lidulina draždžanska

Wólšowinka džělena.

Wjesela. Ja pak Jakub Wólšowinka,

W Błažewicach: Jozef Wjesela.

(Zběha rucy k njebjesam).

Droha, złota, klinkotata —

Moja luba stara Khata,

Kajki bľud naj' bľaznił je?

Wjeselina. Ta dobroćiwa sonina
Wšo derje činješe.

Wjesela. Ta dobroćiwa sonina
To dokonjała je!

Postup 4. Prjedawši. Wobzankny chor.

Pětr. Šwjerče, myše! to ja praju
Kóždy činkow hladaj so,
To njej' wupjekło so w kraju
Tajke wospjet mandželstwo.

Jakubaška Khatyržinka:
Ptačatka tež rozlětaju
Kaž mój z hnězka jeneho,
Hdyž pak dom zas namakaju,
Spěwaja cím wjeselšo!

Wjesela, Wjeselina a chor:
Žane mocy njerisaju
Wotsudžene jednotstwo,
Po émje tež zas namakaju
Džělene te stawy so!

Seiler — Zeleř.

Basnjerſcy wułožili Radyserb.

To tujki zrudno njeskoržachu
Na starej lipje při Šprewi —
To želne duše spłakowachu
We Budyšinje na hrodži.

Bě z kupjel domoj přijěł khory
Tón miły bohot kralowy;
Wón přejězdžił bě české hory,
Hdžež Wary*) su a Čoplicy.

*) Wary = Karlowe Wary, Karlsbad.

Ta wboha pani bohotowa!
 Jej žórło z wóčkow ronješe,
 Zo žana wumysl lěkarjowa
 So njejimny tej' bědnosće.

Tón stary lěkař dohladany
 Po cyłych nocach sydaše,
 Hlaj přepytujo wo srěd khmany
 Wšé pergamenty prochnawe.

Mu přiwdachu do mudrej rady
 Tež młodoh' sławnoh' lěkarja;
 Na teho wukazy a žady
 So zloži nowa nadzija.

We Prazy haj a we Sieni
 Wón bě so scinił doktora,
 Hdźež mudrowachu dowučeni
 Z Galena a Hippokrata.

Wón mōcne pića waric daše
 A khroble pomoc wěśceše!
 A rychły wjele lěkowaše —
 Pak njecofnycu boloscē.

Duž knježef česki starosćiwy
 Mu swojoh' pósła lěkarja,
 Tón wuwjedł běše wulke džiwy
 Přez wšitke skutki hojenja.

Tón prosty w somoćanej drasće
 Na hrodze wupinaše so,
 Po Paracelsu, Theofrasće
 We hordych słowach mudrujo.

Pak Paracelsowe te sredy
 Wšej wuwołanej mudrosće —
 Wšo podarmo. — A běnom' lědy
 So wodych hišće hibaše.

Duž powołachu khwalnoh' Žida,
 Hdyž jědžeše přez Budýšin,
 Wón wučownik bě Simonida,
 Tón kabbalista Benjamin.

Tón čerchaše po cichim hrodze
 Wšón zawrjeny do kaftana,
 A hojo bórbotaše w brodze
 Te tajne Abrakadabra.

Pak wša ta mudrosć běše hoła
 Z Egiptowskej' a Syriskej',
 A ból so přinamaka nowa —
 Žid njebě žiwy rady sej.

A jako mučna domrěwaše
 We dušach zbytkna nadžija,
 Do Komo bohotowa daše
 Šće pismo pisać po mnicha.

Tón wulke bě sej dobył mjeno
 We Walskej přez wšech pomharjow,
 Wón pječa zarjekujcy jeno
 Bě studžer złobnych bolosćow.

Tón přijedže a žohnowaše
 Ze swjećatami wšelkimi —
 Relikwije tež košić daše —
 Pak polożeńčko njedocpi. — —

So čwilenosoř bědam poda,
 So na wšo, do wšoh' poruči,
 A hojer žadyn wjac do hroda
 Mu njesmědžeše přez prohi. —

A muž we Słonej Boršći běše
 Ze rodu wótcných žertwarzow;*)
 Po Serbach jeho khwalba džěše,
 Ta khwalba džiwnych mudrośow.

*) Žertwarz = pohanski měšnik, woprowař.

Hlaj mać a wowka běstej byłej
 Haj žonje mudrej zelowej,
 We Boršće wokoliznje cyłej
 Na wšelku pomoc pytanej.

Wón rozemyješe dobre zela
 Wšech holow, hór a polinow,
 A tajnu mów jich włohi, khmjela
 Za skót a khorych člowjekow.

Wón šoł by na Škowronče Hory,
 Sej ścipać a na Wiwalcu,
 Hdyž pólni docpiwachu dwory
 A připołdnicy brodżachu.

Wón šoł tež by we ēichej nocy,
 Hdyž machotachu drěmotki,
 A naduwachu hojne mocy
 Do zeličkow za płotami.

Ze Słonej Boršće holca młoda
 So k bohotowej přistaji,
 A w żałoscenju zrudnog' hroda
 So bórzy želna rozrudzi.

„O njech wšak tola, luba pani,
 Tón Boršćan knjeza wohlada.
 Hdźežkuliž ból a ćwila rani,
 Před nim to cěka nazdala.“

Dźen wote dnja to holčo swěru
 We pokorjenju wabješe,
 A pani doby młodu wěru
 A božmje pósła do Boršće.

A bohot z płačom naprošeny
 Tom' mużej přistup dowoli.
 „Ja wěm, ja njeb'du wustrowjeny,
 Pak činić chcu ci po próstwi.“

Ho přeptytawši da mu waric
 Tón muž na piće zeličko,
 A z druhim zelom stawy parić,
 Je horce kladžo na njeho.

Ha, kajki džiw so podawaše!
 Ta wótra ból so potupi,
 Po khwilkach zasy bohot spaše,
 So zachcy zas mu po jědži.

A njenadžicy wuhojeny
 Wón čerstwy łožo wopušći,
 A jako z nowa narodženy
 So klakaše we modlitwi.

„Nětk, přečelo, wzmi džaki moje,
 Sej myto žadaj wysoke,
 Ze wšitkim złotom wědmo twoje
 Ći zapłaćene njebudže.“

„Ty džiwy činiš ze zelami
 Ty wědmow dobrych swědomny.
 To njezabudź so mjez Serbami,
 Na přichod rěkaj Zeleř*) ty!“

Powjesće ze serbskeho kraja a luda. IV.

Wot H. Seilerja.

1) Bjer — njebjer abo zacpita rada.

Ha na horach wyše mi Różanta
 Tam něhdy z domom bě sonina
 We złotym a parlojtym hrodžiku
 Pod zemju twarjenym, pod skału.

*) Naš najwjjetši basnjer Zeleř, kotrehož Němey wot młodosće Seyler a Seiler (štož so runje kaž Zeleř wupraja) pisachu a my wot spočatka noweho prawopisa Seiler pisamy, je so w Slonej Boršći 1804 narodžil. Teho dla pisaše so wón sam druhdy Borščan.

Redaktor.

Wo Jakuba swojoh' nawożenju
 K tej šla je Hilžička za radu;
 „Dži,“ džeše k njej přečelna sonina,
 „Pod horu lučka je kćewata.“

„Tam kwětki tři wušcipaj zakcěte,
 Te hlojčki z łopjenkom debjene,
 Bjeť, njebjeť! te łopješka pomjenuj,
 Na kotrež wuńdže, to wuzwoluj.“

Duž łopješka běle je Hilžička
 Bjeť, njebjeť! bjeť, njebjeť! skobała —;
 Na „njebjeť“ dwě łopješcy wuńdzeštej
 A sylzy Hilžička trěje sej.

Haj, wutroba z hněwom ji połna je
 A njebjeť-łopješcy swarješe:
 Ach, k čemu ta hórka mi wotrada?
 Ně! wjacy wěrju do Jakuba!

2) Kwasny hósć z rowa.

Hans přečela na kwas přeproša,
 Tón spi pak na kerchowje,
 Duž prosy jeho na rowje:
 „Džens za tydzeń mje wěruja —
 Stań, Michale, přińdź k nam za hosća!
 Z tym dzeržane měj swjate
 Ći něhdy słowo date.“

A jako tam wječor kwasuja
 Za blida zesydani,
 Wot braški nutř žohnowani,
 A jědza, pija, spěwaja:
 Hlaj, dha so tam durje wotewrja,
 Hósć nowy so k nim přida
 A sydže so kónc blida.

Rósmarja jom' klobuk pyšeše,
 Kaž swat bě zhotowany,
 A lubje bu powitany;
 Kaž róža jeho ličko kće,
 Kaž zerja so směwka přečelnje. —
 Dom, hdyž džeń wotučeše,
 Hans jeho přewodžeše.

„Měj džakowne bož'mje, bratře mój!“
 Hans k njemu džeše ducy
 A ma to prašenje k rucy:
 „Praj mi, kak je? — wšak samaj smój,
 A z jazykom přebytk wopiš twój,
 Zo kusačk jeno znaju,
 Kak je w tamnym raju.“

„To zamóžny člowski jazyk njej' — —
 Spěw jandželow raz lutku
 Pój, slyš tam jeno minutku!“
 „To chcu“ — Hans rjekny k Michałej —
 „Ty dzerž mje pak dzerž, mi lěta krej;
 Přez komdu tej' minuty
 Mi z domu kwas njej' zduty.“

A z khwatkom Hans dom zas nastupi.
 A što tak přeslapany
 Tam widzi kaž pohrimany?
 Tam bydla cuzy, njeznači
 A wo kwasu a wo njewjesći
 Njej' nikom' ničo znate
 A měnja, to je zbate.

Hans pytaše ruku wyšnosće
 A pojda, što so stało,
 Sud so nic njedžiwa mało
 A swědci: dwě scě lět žno je,
 Zo wěrowachu će w Budyšnje
 A tež tón djeń při kwasu
 Sy zhubił so w tym času.

„Ach, zdychuje Hans, ach Božo mój,
 Dwaj stotytkaj mi lutka
 A krótka bě ta minutka
 Wot rjanej wěčnosće! o poj
 A wotank zas paradiz mi twój!“
 Ert wuryča jo lědom
 A po nim běše hnydom!

Dodawki a porjedženki za „słownik“.

Wot J. B. Nyčki.

Předspomjenje redaktora. Hromadžeř slědowacych słowow, kotrež sym ja jenož alfabetiscy zrjadował a tehodla tež přepisał, je wysokočešeny wučeř k. J. B. Nyčka w Essenje nad Rheinom. Wón je rodženy z Blunja pola Wojerec a je tute słowa z pomjatka znapisał. Blunjo leži cyle na delnjołužiskich mjezach a tehodla je městna podryč nimale cyle delnjoserbska. K. Nyčka pisa runje tak derje hornju, kaž delnju serbščinu; dopokaz su jeho žońše dopisy do Serbskich Nowin a Łužičana, kaž tamne do Bramborskoho serbskoho casnika

Slědowacu słownu zběrku, w hornjoserbskej formje zestajanu, je ryčespytna sekcia M. S. a potom redakcia k rozsudženju dostała. Cheych ju najprjedy za wjetši přihotujomny dodawk „słownika“ khować. Wopomniwši pak, zo mohł příklad k. Nyčki tež druhich k podobnym alfabetiskim zběrkam słowow wěsteje strony wabić, a zo so čišcane zběrki najwěscíšo za „dodawk“ zakhowaju, wobzamkných jich zrjadowanje a wočišćenie.

Barłoh (barłog), mit Erde vermengte Ueberbleibsel von Holz, Streu u. s. w.
Běrtl, auch: die Hälfe des Bansens, also der vierte Theil der Scheune, wenn sie zwei Bansen hat.

Blaňka, Blankenzaun.

Blaso, —sa, Ochse, Kuh mit weißer Stirn.

Blidko, auch: breite Bank am Kamin.

Bóh; Bohowa koza, Himmelsziege; Bohowy konik = s. Maćcyny konik.

Bostij, Sebastian, wird als gesundes Schimpfwort gebraucht.

Brjušćo = brišće, bristwo.

Bunkować, mit Bohnen spielen.

Byrkotać so, mit kleiner Flamme brennen.

Brynyć so, schnell vorüber rennen, fahren, fallen.

Campor, Umzug der Kinder im Dorfe zur Fastnachtszeit.

Cubać = cofać.

Cydźawka = cydżak.

Cyplawa, Zipfelmütze.

Čapotać = stupotać.

Čeřwjena rěpa = runkel.

Čelc, auch: Violinbogen.

Čežka khorosc = padawa kh.

Ćumpy, *mn.*, Schaukelmatte, die als Feldwiege benutzt wird.

Dočahowanje, auch: die letzten Athemzüge eines sterbenden Menschen oder Thieres.

Dorn; do dornow połna bróžnja, eine ganz volle Scheune.

Dzělać; dz. kaž železny kón; dz., zo so koža ropi.

Grample, *mn.*, Wollkratze.

Gramplować, Wolle krepeln.

Hačawka (harawka, *W.?*) Ente (Kinderspr.).

Hdyb = hdy by.

Helń (gelń), keilsförmiges großes Stück Brot.

Hemjoł = jemjelina.

Hewon (howen) vorvorig; h. dźeń, vorgestern; h. tydzeń.

Hlušny & —nje, dumpf; —ne prasnenje, der Schlag.

Hlowka, auch: Theil des Rechens, worin die Zinken befestigt sind.

Hliwk (gliwk), gummiartiger Ausfluss an Pflaumen- und Kirschbäumen.

Hniły, auch: faul, träge.

Hniwjel, Faulenzer.

Holći; h. korušk, ein Knabe, der gern mit Mädchen spielt.

Hólčik, auch: der Stab, der das Trittbrett und das Kurbelchen beim Spinnrade verbindet.

Holštyrman, wilder, unruhiger Bube.

Honjałka, Bügel an der Grassense.

Hórkac, bitterer Apfel.

Howno; hownej kmótr, Schimpfw. füremand, der sich unanständig nähert, wenn eine Person ihre Nothdurft verrichtet.

Hryzk = wohryzk.

Hrjaba, auch: Hügelrücken zwischen zwei Teichen oder Sumpfen.

Hunča, ź., = hunčo.

Husařna, auch: Wohnung des Gänsehirten.

Husorowe wino = ronidło.

Chłoda = kłoda.

Chrapka = krepka.

Chrjaptać = krjeptać.

Chropić = krepicē.

Chyz, m., alleinstehendes Gebäude zur Aufbewahrung des Getreides, Korns.

Jakubnicy, auch: Kartoffeln, die um Jakobi reif sind.

Karnawa, Hirntentasche.

Kjakotać = šeebotać.

Kičić, besser kičicē.

Kičina, besser kičina (kycyna).

Kidnyé so, zusammenfalten, ohnmächtig werden.

Kłosnić, rascheln im Stroh.

Klepc (klapc) = klepak.

Kokač, Steiß; so na k. synyc = so čapnycē.

Kokodak; k. jejno znak!

Kokornak = kikernak.

Kolebki, mn., = kolebka.

Kołać; wowsny k. dać = wosušk dać.

Konopny; —ne předženo, mittelseines Garn; —ny plat.

Koscank, alter Zahn (bei Kindern).

Kosmač, beißender Schachtelhalm.

Kosydlo, auch: Schwungfeder der größeren Vögel (Gans, Krähe u. s. w.)
= kosač.

Koza; —zu pasć, ein Spiel.

Křídłka, auch: die Flügel des Spinnrades, worüber der Faden läuft.

Krop; z kropom, wassend.

Kruščina = krušwina.

Kruška = krušwa.

Kulawko, ein von einem Baumstamme abgeschnittenes Rädchen, womit die Knaben sich jagen.

Kwičenka, Blüthe, besonders kleine Blüthe, z. B. bei Flieder, Linden, Apfelbaum.

Kukhlěba, Zubrod: Butter, Käse u. s. w.

Kuski, auch: kurze Feldstücke.

Kužačk = kušk, kloc.

Kchochoł (chochoł), die Kuppe der Pferde über den Vorderbeinen.
Kholowki, Strümpfe, denen der untere Theil fehlt.

Lěšcina, auch: ein einzelner Haselnussstrauch.

Lintwora = limpura.

Lucija = lucija.

Lomy = łom, Bruch.

Maz, ź, = maz, m.

Maznikar, Theerbrenner, -händler.

Měchawa, gelindes Schimpfw.

Mičak, Pferd (Kinderspr.).

Mihorić = miholic; auch: hin- und herbewegen, wimmen z. B. im Liedchen: Wsycko se tam migorjašo — w faralowem wowsu — pop tam Hanku wěrowašo — w trodliškatem pjelcu.

Mjetka = mjetlica.

Młogi, mancher, mnogi.

Mócný; žona je móena, ist hochschwanger.

Mudrować so, Wortwechsel haben.

Nalézé, auch: anschwellen.

Nalik = nalika.

Nek, eine kleine Vertiefung in der Erde zum Zwecke einer Art von Ballspiel, des Schweintreibens, Bohnenwerfens u. s. f.; Vertiefung im Brote, um das Zubrot hineinzuthun.

Něsća, mn., = něsc.

Niée, auch: die Augen, wodurch die Fäden d. r ganzen Kette vor dem Weben gezogen werden.

Njekólník, ungehobelter Mensch (Schimpfw.).

Njekubjelník, ungezogener Bursche.

Njespěch; njespěcha honič, ein Gebrauch der Spinnerinnen (vergl. Lužičan, 1869, S. 189). Přisp. red. Be. gl. Wjelka honič.

Njewjedraško, Gewitterschlag.

Nohajca, auch: Hosenbein.

Nosydlo, auch: Karrenstange.

Nowotna, —nik, neuangefäustigte Kuh, u. Ochse.

Pisař, auch: bunter Ochse.

Piščalka, beim Verfertigen der Kinderpfeife aus der Weidenrinde sagt man: piščalka, piščalka, zélaj se, witře pojéžomej do Kulowa z tyma dwěma kokuloma.

- Płakarniča = płačnica, Klagfrau am Grabe.
- Počežkować, das Gewicht prüfen. Bgl. čežkać.
- Pódaršija = pódruš.
- Pódražnjeć = dražnić.
- Podšíja, Unterfinn.
- Podšílować, unterschwellen, neue Schwellen legen.
- Podštapić, strauheln.
- Pojutříšim, übermorgen.
- Pólena, mn., die zwei in der Stube über der Thüre befindl. Stangen.
- Poprička, Pfefferkraut.
- Pozběhować, erheben, preisen.
- Požičić = požcić.
- Prají; kak či praja? wie heißt du?
- Přebywalník = přebytkář.
- Přepřahować, umspannen.
- Přepsyć, verlieren, abhanden kommen lassen.
- Přestrožec so, durch Schrecken frank werden.
- Přewjechlować, gehörig bei den Haaren ziehn, wucybac.
- Přewobrocić, auch: verderben.
- Pukle, mn., = puklot.
- Pucišeo, lange schmale Aussfahrt zwischen Gärten und Zäunen; Furt.
- Puséina, auch: Brandstelle, die nicht wieder bebaut wird.
- Pušćeńca = spušćeńca.
- Rana; z ranami boleć, in Pausen schmerzen. Bgl. hronata ból.
- Reblik; kariny r. = šibjeňčka.
- Rěpa, auch: das Innere des Hornes; čorne nohi, zo mohł rěpu na nje syć.
- Rěpjank, junger Zahn. Kinder pflegen den ausfallenden Zahn (kosćank) über die Œfenplatte zu werfen, und dabei zu sagen: Myška, how maš mój kosćank — a daj ty my twój rěpjank.
- Rězanje = sykanje.
- Rjemjeńca, aus Riemen geflochtene Peitsche.
- Rjemjaz = lemjaz.
- Roh; r. zejmjeć (hdyž jeho rěpa stejo wostanje) = wotbosć.
- Rozkulnik, Walze zum Auseinanderrollen der Kuchen.
- Rozpinak = rozpjerač.
- Roztla = różno.
- Rozzywak = zuvak.

Rožeń = rožan.

Rukawki, gestricke Aermel.

Runać so, auch: sich paaren (Gänse).

Smalenki, n. př. z hornca won stejace wopalene běrny.

Smjerćić so, mit dem Tode ringen.

Smudženki, wopalene nutřka w horncu.

Sobań, auch: dummer, ungehobelster Mensch.

Spowjedź; wroblaca sp., Lärm einer großen Sperlingsschaar.

Spěrać so, auch: Ochsenkampf.

Studžeń = studzeń.

Sykorka; s. piłu wótři, die Meise stimmt ihren Frühlingsgesang an.

Šcipałko, Werkzeug zum Abbrechen der Zweige.

Šedrić = šedrić 2. Šedrić so, rascheln.

Šerhowc (šergoje), Hälfte einer Stange zum Belegen der Balken in Scheunen oder Ställen dienend.

Šery; šero přez wokna hlada, die Fenster werden grau vor Frost.

Šila, Schwelle, unterster Balken des Hauses, zymnica.

Škrjok = šmrjok.

Škrutnyć, steif, hart werden wie Eis.

Šlinka = šlinca.

Šnapawka, schnippische Frauensperson; —ko, Perpendikel.

Šnapka, Mütze mit Schirm, čapka.

Šnóra; runy puć, kaž by ze šnóra dyril.

Šparawko = šparak.

Šruby = sruby, Brunnenfranz.

Štапc, Eisstachel, lódnik.

Šwičk, auch: wurmstichige Haselnuss.

Šwórknyć = šcerknyć.

Ternik = čwork.

Top = topoł.

Trantawa, auch: eine aus Rinde spiralförmig gewundene Pfeife.

Trjechno, drückend, schwül, heengend; džensa je tr.

Třmjeń = tymjeniščo.

Tročki, Troddeln und Quästchen vor der Stirn des Zugviehs.

Tuskać, nur: stoßen.

Witanje = witawa.

Wjedžeć; so wjele w., sich viel einbilden.

- Wjechlować, auch: schnell laufen, reiten.
 Wjelesery = wjeleraki.
 Wjerch, auch: Mitte des Ackerbeetes.
 Woblatko = woblatka.
 Wobskoćić, in die Höhe schnellen.
 Wobtorhować (wobterg.), sich herumbalgen mit dem anderen Geschlechte.
 Wobwjesć, durch Zaubererei verwirren.
 Wogramny, eigensinnig, jänkisch.
 Wojebać; chcu so ēi w., ich wills sein lassen.
 Wokenco = wokeńca.
 Woklep = woklepanc.
 Woko, auch: eiserner Ring an der Wagenwage.
 Wonajki, auch: stolz, eingebildet.
 Woparga = Wałpora.
 Wopjecać; cheu so ēi w. = wohladnyc, wósrać.
 Woplewać, beschützen.
 Wopušawa, Birne mit einem langen Stiel.
 Wopuška, auch: Birn-, Apfelstiel.
 Wosłona = woslon.
 Wostać; kruwa je wostała, die Kuh ist trächtig geworden.
 Wotawka, Lennenwand.
 Wotprajeć, antworten beim Unterrichte.
 Wotpušćować; kruwa wotpušeuje, bekommt ein volleres Euter vor dem Kalben.
 Wótř, richtiger wóć.
 Wotřepać, besser woćepać.
 Wótřuž (wótřuž, k. wot, třuga), Dornesträuch.
 Wótřužnica, Brombeere.
 Wroblík, auch: der Geschlechtsteil kleiner Kinder; přikryj so, hewak ēi w. wuleći!
 Wučuć so, die ersten Bewegungen des Kindes fühlen (i. d. Schwangerschaft).
 Wučerak = pójcerak, Schöpfstopf.
 Wudać so za někim, auch: nachlaufen, um einen Fliehenden einzuholen.
 Wuhle, w. mjetać, ein Zaubermittel gegen Krankheit.
 Wuhrabk = wuwjazk.
 Wuchać, auch: ein längliches Spinnrad mit fl. Rade.
 Wujesać, jazyk w., ausrecken.

Wujka = wujk.

Wupka, ein zusammengeharkter Heuhaufen, Hupen; —ki, pl., Haufen von Garben auf dem Felde.

Wupřah; na w. jěć, hinausfahren, um das Vieh auszuspannen und weiden zu lassen.

Wuryé len = wutorhać.

Wuwrot Anwand.

Wuzuški = wuzki.

Zahrabk, kleines zusammengerechtes Häufchen Nadelstreu.

Zaleć so, sich ertränken, ertrinken.

Zamudriši, eig. der flügste, der stärkste unter den Hirten (vgl. Łužičan, 1869, S. 190)

Zapinałko = zapinca.

Zatradać, vor Hunger und Durst sterben.

Zawijałka, bes. lenu, Hand voll.

Zbytnik, Taugenichts, leichtes Schimpfwort.

Zelenka, ein kleiner Pilz (Grünling?).

Zewlec, abziehen, z. B. cychu.

Zmakać = zetkać.

Zob' = zo by; zob' će tola! daß dich!

Zrały, auch: flügge.

Zub, auch: Zinken der Harke, Egge.

Zubki, auch: die in den Spinnradflügeln steckenden Drahthäckchen.

Zwjerlować, verpätschen (Garn).

Zwonić; prěnje, druhe, třeće so zwoni, z. 1., 2., 3. Male; k wjerołu, po słoncu, Abends; po dušu, zu Höinfahrt der Seele.

Zwórka = zwjera.

Zyk = zwuk.

Zymjo = zyma.

Žabka, nahla ž., Jungenkrankheit des Rindviehs.

Žeń = dzeń 2.

Ženu, Präsens zu honić, ich laufe.

Žołdk = žołć.

Přehlad serbskeho pismowstwa wot l. 1866—1870.

Zestajał **K. A. Jenč.**

Hač runje je w nowišim času k. knihikupc Pjech započał lětne přehlady najnowišeho serbskeho pismowstwa w Łužičanu podawać (přirunaj Łužičana 1869 č. 1, 2 a Ł. 1870 č. 1, 2), dha njech nas tola to njewotdzerži, tež tudy w Časopisu našeje Maćicy po dotalnym wašnju dys a dys zestajeć, štož je so we wěstych lětach w našíj lubej serbské ryči čiščalo. Služa knjeza Pjechowe přehlady bôle potrjebnosćam knihikupstwa a podawaja wone tehodla tež jenož te wěcy, kiž su so w knihikupstwie znate sčiniłe a móža so w tajkim dostać, dha njech naše tudomne zapisy w Časopisu serbske nowiše pismowstwo po wěstym systemje znać nawuča a tež wšelake mjeńše wěcki pomjenuja, kiž njejsu do knihikupstwa přišle, kiž pak tola tež we wěstym nastupanju pokazaja, při kajkých skladnoscích su serbscy literatojo swoju džěławosć a swoje serbske zmyslenje wopokazali.

Hdyž nětko najprjedy při spisačelach stejo wostanjemy, kiž su po sc̄ehowacym zapisu w poslenich 5 lětach na polo serbskeho pismowstwa z wosebitymi spisami wustupili, dha na-deńdžemy bjez nimi z wjetša mjena, kiž su nam hižom z prjedawšich zapisow znate. Wumrjełož staj wot nich dwaj, mjenujcy k. Křescíjan Kulman, wučeř a kantor w Delnym Wujezdže († tam 13. meje 1869) a Miklawš Wojnař (Wagner), muž z luda a wučeny šewc ze Šunowa († 28. meje 1868 na pućowanju w Cwikawje). Na jeju město su jako nowi serbscy spisačeljo z wosebitymi spisami wustupili: farař A. Ebert w Hrodžišću, Dr. Lótza w Lipsku, wučeř Jak. Kral w Radworju, wučeř Mich. Kral na Sokolcy a wučeř M. Rostok w Drječinje. Wyše teho wudachu někotre maličkosće Jan Teutscher z Poršic, kapłan Wowček w Kulowje, štud. W. Mättig z Wujezda a kowař Jan Stóš z Droždžija. Jako podpjerarjo serbskeho pismowstwa su so w lětach 1866—70 wopokazali, hdyž wothladamy wot tych, kiž su w swojim samsnym założku a na samsny dobytk abo škodu tu a tamnu serbsku knižku čišćeć dali: towarzystwo Maćicy serbskeje, tow. S. S. Cyrilla a Methoda a serbske lutherske knihowne towarzystwo,

dale krajne stawy pruskeje hornjeje Łužicy, kiž w lěće 1866 200 toleř k doćišćenju serbskeho słownika a w lěće 1870 tež 50 toleř k wudaću wjetšeje serbsko-němskeje čitanki wot Jórdana darichu, ratařské wokrjesne towařstwo za kral. sakske hornjołužiske markhrabinstwo, kiž w lěće 1866 Macicu serbsku při wudaću „Glogerowych najwužitnišich přečelov ratařstwa a hajnistwa bjez zwěrjatami“ z 25 tolerjemi podpjeraše, kaž tež w lěće 1868 knižku wo mejskich brukach čišćeć a bjez ludom rozdželić da a naposledku tachantstwo w Budyšinje, kiž je 1866 čitanku a 1870 bibliske stawizny za katholske šule w swojim samsnym założku wudało. Tehorunja wuda rachlowske ev. lutherske towarzstwo 1866 Porstowy katechismus z nowa, je pak při tym swoje zaslužby wo Serbowstwo jara z tym po-mjeňšilo, zo je spomnjeny wudawk w tak starym prawopisu wobstarało, kaž z nim ani najsłabším serbskim čítarjam poslužene njeje. Wot privatnych wosobow mamy jako dobroćela a podpjernerja serbskeho pismowstwa z teho sameho časa z wulkim džakom pomjenować njeboh knjeza barona Egona ze Schönberg-Bibran nad Łuhom, kotrehož dawačeřska ruka je so bohužel 1. małego różka 1870 za tutu časnosć zamknyła. Što je tón njebočički w swoim žiwenju za serbske pismowstwo činił, wo tym swědča wšelake našich knihow, kiž su přez jeho darniwość na swětlo přišle a wo tym chce nam tež w krótkim času předsyda serbskeho lutherskeho knihownego towarzstwa, k. duch. Imiš w Hodžiju, we wosebitych knižkach z wobrazom našeho njebočičkeho dobroćela dališe powjedać. Tehodla tudy jenož z krótka na to spomnimy, zo smy runje te poslenje lěta bohate podpjieranja našeje literatury wot njeho dostali. Wón dari w lěće 1866 k doćišćenju serbskeho słownika Maćicy 100 toleř a zaplaći w lěće 1869 wšitke wudawki za wotcišćenie Imišowych třoch předowanjow wo znutřkownym missionstwje, kaž w lěće 1870 tehorunja wšitke wudawki za přeložk a čišć knižkow: „Džeń Knjezoweho přichoda wot Sykory.“ Wo-boje pisma da wón na to bjez sobustawy serbskeho lutherskeho knihownego towarzstwa darmo rozdželić. Jeho popjołej wuprajmy za to tež tudy našeho luda najhorcyši džak. Jeho wopomnjeēe wostanje bjez nami w žohnowanju, a Bóh luby knjez

wubudź a wobradź a zdžerž nam tež w přichodže wjacy tajkich dobroćelow! Jako podpjerarja serbskeho pismowstwa w poslenich pječoch lětach mamy tudy hišće k. duch. Seilerja we Łazu pomjenować. Kaž mjenujcy z prjedyryče k Jórdanowej wjetší čitancy zhonimy, je wón jako horliwy serbski wótčinc k wudaću teje sameje 10 toler ze swojeho zamoženja darił.

W nastupanju ličby wšitkých serbskich wěcow, kiž su so wot 1866—70 čiščałe, zhonimy z našeho scěhowaceho zapisa, zo je w tutych lětach z přiličenjom 18 maličkosów (sub XVI pomjenowanych) 104 cyle nowych serbskich čisłow z knihi-čišeřnjow wušlo, wo kotrež je so potajkim naše pismowstwo w spomnjenych lětach přisporilo. Wyše tutych 104 cyle nowych čisłow je pak so w tym samym času tež hišće 15 pismow z prjedawšich periodow w nowych wudawkach wudało a 9 dalewjedzenjow wšelakich w prjedawšich časach hižom započatych serbskich knihow, časopisow, protykow a t. d. w dališich zešiwkach abo lětnikach. Hdyž tež tute 15 a 9 čisłow k prjedy namakanym 104 čislam přiličimy, dha dostanjemy jako summu 128 čisłow a to je ličba wšitkých w lětech 1866—70 w serbské ryći čiščanych wěcow, hdyž z wuwzačom drobnych khartow, reklamow a t. d. tež najmjeňše papjerki, druhe wudawki staršich serbskich knihow a t. d. sobuličimy. Po prawopisu, w kotrymž su tute pisma čiščane, móža so předco hišće te same 6 rozdželenja činić, kotrež smy w 1. zešiwku našeho Časopisa wot lěta 1866, str. 372 bliže rozestajeli. Tola su w cyle starymaj (evangeliskim a katholskим) prawopisomaj lědom 3 abo 4 pisma čiščane a nowy analogiski prawopis pak w łáčanskim pismje, pak w frakture je sebi předco bóle a bóle knjejstwo dobył, tak zo je nadžija, zo budža so w přichodže naše serbske pisma jenož w tutym, a hdyž tež nic wšě z łáčanskimi pismikami, dha tola w nowym prawopisu w frakture čišće. Naši katholscy serbscy spisačeljo su tón samy prawopis hižom cyle přijeli a štož so wot nich wudawa, stanje so tehodla tež nimale jeničcy w nowym prawopisu, tak zo staj w starym katholském prawopisu w zańdzených 5 lětach jenož 2 knižcy wušloj. A tola bu wot nich w tym samym času na 46 wšelakich serbskich pismow a knihow wudatych! Smy w prjedawšich časach wot

katholskich spisowarjow wudate pisma tež do katholskeje literatury ličili, abo tola rozdžel bjez jich a bjez našim a bjez nowym prawopisom činili, dha so to wot nětka na žane wašnje wjacy stać njemóže, dokelž katholscy spisowarjo njepisaja w našim času wjacy ani jeničcy za katholskich, ani tež wjacy w starym serbskim katholskim prawopisu. Wjele bóle namakamy w našim zapisu wot katholskich spisowarjow wjele wěcow, kiž su za wšěch Serbow spisane, haj samo jenu knižku (wo Budarju), kotrejež prawopis staremu evangelskemu prawopisej bliže steji, hač staremu katholskemu. Tehodla smy dha tež w tutym našim zapisu přeni króć, njedžiwajo na to, kajkeho wěrywuznača spisowarjo su, naše serbske w lětach 1866—70 wudate knihi a pisma jenož po jich wopříjeću džélili a nic wjacy po evangelskim abo katholskim prawopisu. Knihi, kiž su tež po wopříjeću za katholskich Serbow spisane, smy po móžnosti z wosebitym napismom woznamjenili a hděž so to stać njemóžeše, hodži so lohcy hižom z titula spóznać, hač je kniha za evangelskich, abo za katholskich wudata. Poslených je wšěch hromadže w zapisu 36.

Wšě knihi a drobnostki, pola kotrychž wosebje prajene njeje, hdě su so čišće, su z čišćeńje k. Donnerhaka w Budyšinje, z kotrejež je tež w lětach 1866—70 najwjacy serbskich pismow na swětlo wustupilo. Druzy čišćerjo našich w tym samym času wudatych serbskich spisow běchu, kaž je to w zapisu na nastupacych městnach přispomnjene: Monse w Budyšinje, Weigang w Budyšinje, Kulman we Wojerecach a Bastanier a Dunski w Lubiju. Z wonka serbskeho kraja čišćachu so serbske wěcy polu Teubnera, pola Brockausa, pola Klinkhardta a pola Rossberga w Lipsku a jedyn wobrazk ze serbskim podpismom je wumjelski sklad E. Reymanna w Düsseldorfje wobstarał.

Naposledku mamy hišće přispomnić, zo su wulkí džél teho, štož smy w scěhowacym zapisu zestajeli, originalne džěla našich serbskich spisačelow, a štož njejsu originalne spisy, su přełoženja z němskeje ryče. Jenož jena bulla sw. wótca a jedyn list wot njeho je z īáćanskeje ryče přełoženy.

I. Ryčespytne pisma.

1866. Ležownostne mjenia w Serbach. Podawa M. Hórník. (Wosebitý wočišć z Časopisa M. S., 8 stronow, čišćany pola Monsy w Budyšinje.)
1867. Laut- und Formenlehre der oberlausitzisch - wendischen Sprache. Mit besonderer Rücksicht auf das Altslavische, verfaßt von Professor Dr. E. L. Pfeuhl. Bauzen. Druck v. Monse.
1867. Wo słowjanskich městnych mjenach w Hornej Lužicy a wo jich wuznamje. Swjedčeńske pismo k třistalétnemu jubileju budyskeho gymnasiája. Spisał J. E. Smoleń w 4.
1869. Rukopisne drobnostki. Zezberał H. Dučman. (Wosebitý wočišć z Časopisa M. S., čiše wot Monsy w Budyšinje.)

II. Šulske čitanki.

1866. Prěnja čítanka za serbske katolske wučětne w Hornjej Lužicy. Fíbel und erster Lesebuch für u. s. w. (Spisana wot M. Hórnika, čišćana pola Monsy w Budyšinje z 4 stronami serbských předpismow, pola Weiganga w Budyšinje na kamjeh pisanymi.)
1870. Wjetšha čítanka sa mlodych a starých. Lesebuch für Jung und Alt. S nařádom wudawarja (wučerja H. Jórdana w Hermancach, čišćana pola Donnerhaka w Budyšinje).
- Přispomn.: Nowe wudawki přjedawšich čítankow wuńdžechu a to we Wojerecach 1867 wot Serbsko-němskeho ABCeja z wobrazami a 1867 wot Sserbsko-němskeje čítanki wot Jórdana. Posleni wudawk je wo wjele přisporjený.

III. Šulske spěwy.

Za serbske šule wuda w tutym času k. wučer Kulman z Delneho Wujezda swoju druhu wjetšu zahrodku kwětkojtu w 5. přisporjenym wudawku we Wojerecach 1868.

IV. Katechismusy.

Nowe wudawki serbskich katechismusow wobstarachu knihičišćeř Monsa w Budyšinje 1867 wot Lutheroweho katechismusa bjez wukładowanja ze serbskim a němskim textom a rachlowske evangelsko-lutherske towarzstwo 1866 wot Porstoweho wukładowanego katechismusa. Posleni wudawk je wot diak. Mróza w Budyšinje w cyle starym prawopisu wudaty a pola Donnerhaka w Budyšinje čišćany a wuznamjenja so přez nowu přjedyryč, w kotrejž je stary prawopis po móžnosti zakitowany a zamol-wjowany.

V. Bibliske stawizny.

1867. Bibliske wobrasy sa schulu a dom. Do drewa wurjesane w H. Naumanowej drewowurjesowarni w Drežzanač. 1. īstiw. Čišćeżane pola Teubnera w Lipsku. (6 bibliskich wobrazow z přidatymi bibliskimi słowami. Přeložeř duch. Imiš w Hodžju. Dališe zešiwki njejsu wušle.)
1870. Biblijskie stawizny staroho a nowoho začonja za katolské wučernje wobdželał Michał Hórnik. Budyšin, z nakładom tachantstwa. (Z wobrazom a khartu swjateho kraja ze składa firmy C. & N. Benziger w Einsiedelnje, čišće wot Monsy.)

VI. Nabožne a modlefske knihi.

a) Za erangelskich Serbow.

1866. Škit Boži. Wójnske modlitwy. Sestajal h. Imiš. S nakładom lutherskeho knihovneho towarzystwa. (Čišćane pola Monsy w Budyšinje. Druhi nakład w tym samym leće čišćany pola Kulmana we Wojerecach.)
1867. Domjažy woltar. Modlefske knihi. Sestajal h. Imiš. S nakładom luth. knihovneho towarzystwa. (Čišćane pola Monsy w Budyšinje.)
1868. Dar sa moje lube džeczi. (4 strony w 4 wot Jana Teutschera w Poršieach.)
1869. Konfirmacijonske wopisma z čerwjenej kromku a ze wselakimi špruchami w nowym prawopisu wudate wot Kulmana we Wojerecach.
1870. Džen knjesoweho psichchoda. Psichelozit A. Seykora, farař w Smilnej. Nadobna darniwość kral. saskeho komornika k. barona se Schönberg-Bibran nad Luhom a t. d. scicžila. We Wojerezach pola Kulmana.

Přispomn.: Bibliski pućnik wot Kaniga, fararja w Klukšu, na lěto 1869 pak wot A. Eberta, fararja w Hrodžišču, zestajany, bu tež w tutym času na wšě lěta 1866—70 wot luth. knihovneho towarzystwa wudawany a w 2. porjedzenym wudawku je Jan Cyž w Budyšinje swoju hižom w lěće 1861 wudatu: Dobru Radu a t. d. z nowa w lěće 1868 pola Donnerhaka w Budyšinje wotcišćeć dał.

b) Za katholskich Serbow.

1866. Zaposchtoſtvo modlenja zjenoſćene z pobožnoſću k najswiećjiſtej wutrobje Ježusa. (Wot Wagnera, muža z ludu. Čišeal Donnerhak w Budyšinje.)
1866. Žiwy rózarij najbóžniſtejšeje knježny Marije w zaposchtoſtwie modlenja. (Wot Wagnera. Čišć Donnerhaka.)
1866. Wopomnježo s. firmowanja. Modlitwa. (Wudał M. Hórnik.)
1866. Modlitwa. 1 str. pola Donnerhaka w Budyšinje. M. H.

1868. Bratstwo swjatoho ſkapulira we Kulowje. (Wudał Fr. Schneider, farar w Kulowje. 2 str. w 8.)
1868. Zutrowna swěca. (Wosebity woćišć z katholskeho pôsla wot H. Dučmana.)
1869. Bratstwo swjatoho rózarija w Kulowje. (Wudał Fr. Schneider, 4 strony.)
1869. Wszechdne wotpuſtowne modlitwy. (Wot H. Dučmana.)
1869. Litanijsa wo najswjetcisim mjenje Ježus. (Wot H. D.)
1869. Rózowc najzbóžniſehe knježny z rozpominanjemi a modlitwami. Za domjaci pobožnoſć grjadował H. Dučzman.
1869. Modlitwa za ökumeniski koncil. (W 8. wudata wot M. Hórniaka, čiščana pola Monsy w B.)
1870. Spowiedny ſchylhel. (Wot kapł. Wowčerka w Kulowje, 4 strony w 8, čiščany pola Donnerhaka w B.)
1870. Swjathý Wótčenash, wukładowany we předowanju swjatoho Pětra Złotosłownoho. (Woćišć ze žiwenja Swjatych wot H. D.)

Přispomn.: W nowym (třecim) wudawku z nowej předyryču, ale na požadanje w starym katholskim prawopisu wuda M. Hórnik ze swojim nakładom w lěće 1870 sc̄howace starše katholske knižki z nowa: „Pobožnoſć na svatém Šchody. Z Přidacjom dweju Litanijsow. W Buděžhine.“

VII. Prědowanja. Pastyrske listy a t. d.

a) Za evangelskich Serbow.

- 1868 a 1869. Snutskomne mišionſto, kraſne wojowanje. — Snutskomne mišionſto, předarski hłos w puſćinje. — Snutskomne mišionſto, proſhenje na Božu mulku wjeczeń. (Tři předowanja wot H. Imiša, w Hbjelsku, we Wojerecach a w Mužakowje džeržane a najprjedy na pjenjezy zhorejelskeho towarzſtw za znutkomne missionstwo pola Kulmana we Wojerecach wosebje čiščane, potom pak w lěće 1869 pod napismom: Rusia a pomož bjes fchęſcijanſtrom přez darniwosé knjeza komornika ze Schönberg-Bibran sobustawam serbskeho knihow. tow. w jenym zwjazku podate.)
1869. Rycz na pokutnym pjatku, 26. febr. 1869, w Minakali pschi pochrjebe hajnka knjesa Roberta Maufi, kiž bu na Pšovjanſkých mjeſach džen 21. februara ſkónzowany namakanj, džeržana wot J. Kordiny, fararja w Minakali. We Wojerieżach pola Kulmana.

b) Za katholskich Serbow.

1867. Ježus, naſch wuczej, ſchit a tróſht we smjerczi. Prědowanjo wot Pětra Dučmana 1778 w Nadworju džeržane, wudate z předsłowom wot H. Dučmana.

1867. Póſtny líſt biskopa Ludwika Forverka. (Bu tež w lětomaj 1868 a 1869 wudaty, přeloženy wot Kućanka, fararja.)
1867. Bulla „ineffabilis“ S. P. Pií P. IX. In linguam Soraborum Lusatiae superioris vertit Michael Hornig, presbyter diœcesis Budissinensis. (Čišćał Monse w Budyšinje na 8 str. we wulkim oktavje a w nowym prawopisu.)
1869. Wotpuſkny líſt biskopa L Forverka za čas ökumeniskeho koncila.
1869. Paſtyrſki líſt w Fulda zbrromadžených němskich biskopow swojim lubowanym wěriwym ps̄chepodath.
1870. Paſtyrſki líſt biskopa Ludwika Forverka encykliku ſv. wóta wot 1. novembra 1870 wukładowacy. Přeložil M. Hórnik. (Wotčitanje z klětkow bu wot ministerstwa zakazane!)

VIII. Duchowne khěrluše.

a) Za erangelskich Serbow.

1866. Dar požlencenoſte ſeleneho ſchtívrika ſa lube ſerbſke mótki, kij ſhwój kſchcjenſki ſklub wobnowja wot Pjetra Mlonka w Dživočižach. W Budyšini.
1867. Programm ps̄chi požwycieženju Budarjoweho pomnika w Budeſtezach džen 2. oktobra 1867. (Duchowne ſpěwy wot H. Seilerja.)
1868. Ziōnske hlošy. Khjerluſhowny poſklad ſa domižazu nutrońoſć. Prjeni džiel. M. Domasčka, farar w Rožacžiach. S nafta- dom ſerbſkeho luth. knih. tow. W Budyšini pola Monsy.

Přispomn.: W nowym porjedźenym wudawku je w lěće 1868 a 69 knihi- cišćer Monsa w Budyšinje ſerbske ſpěvařske knih z nowa cišćec dal. Tuteho porjedźeneho cišća dla zybchny ſo wulka zwada bjez zastupjerjemi stareho a no- weho prawopisa a ſama krajska direkcija bu wot přenišich w tutej naležnoſći na pomoc wolana a to w jenej cišćanej peticiji, kotruž kowař Stós z Draždžia po Serbach k podpisowanju wokolo ſceleše. Napřečiwo njej stupi Smoleř w něm- ſkej knižey: „Die Schmähſchrift des Schmiedemeisters Stosch gegen die ſprach- wißenſchaftlichen Wendten. Bauzen. 1868.“ Krajska direkcija přepoda tutu naležnoſć k rozſudzeñju ſerbskej prědařskej konferency a poſtaji na poſledku, zo ſmědza ſo ſerbske ſpěvařske, hdýz jenož w texse njepřeměnjene wostanu, tež w porjedźenym prawopisu cišćec, zo pak maju ſo za tajkich Serbow, kij ſo do po- rjedźeneho prawopisu namakać njenomá (husto došť tež njechadža) tež ſpěvařske w njeporjedźonym prawopisu ſtajne na ſklađe džeržeć. — Ze ſpěvařskich buchu dale tež w lětech 1866—70 wosebje cišćane wudawane: „Khěrluſhje, kij ſu ſo ps̄ci 69.—88. evangeliſkej ſerbſkej Božej ſlužbi w kſchijnej žvrlvi w Draždžanach ſpěvale.“ Te same je k. kantor Pjekar w Budyšinje do cišća wobſtaral a to na poručnoſć k. duch. Imiša w Hodžiju, kotremuž je wysoke ministerſtwo wot lěta 1868 ſem zarjadowanje tutych Božich službow přeporučile. — Na poſledku ma ſo tudy hišće přispomnić, zo je w lěće 1869 tež k. duch. Stanga w Čornym Kholmeu ſwoje „Sveſelenja w duchownych khjerluſhach a ps̄cheloženjach“ w porjedźenym a přisporjenym wudawku z nowa we Wojerecach pola Kulmana cišćec dał.

b) Za katholskich Serbow.

1867. Po pschejohnowaniu. (Wot H. Dučmana, khěrluš na 2 stronomaj w 8.)
1868. Spěv na Božje horde Čélo, na najswjecžiszu wutrobu Ježu-sowu a pschidawě f khěrluschej „Eži Krótž Swaté“. (Z notami wot H. Dučmana.)
1869. Žutrowne khěrlusche. (Z khrósćanskich spěwařskich na požadanje w starym katholskim prawopisu wotčišcane. Naklad M. Hórniaka.)

IX. Bibliske knihi.

1867. Der Brief des Jakobus. In wendischer Uebersetzung aus der Berliner Handschrift vom Jahre 1548 zum ersten male mitgetheilt von Herrmann Lotze. Leipzig bei F. A. Brockhaus.

X. Historiske a biografiske pisma.

1867. Stary Bóh je hishcje živý! Wobhčérne wopisanje wuryčja studnje na farškim dworje w Ponikawje a kajki džin je šo pschi tym podat f Božim dopusčenjem, kaž tež předovranje na džaknym žwiedženju 4. njedželu adventa 1866 předowane wot Auerswalda, duch. w Ponikawje. (Přeložeř wučeř Kulman w Delnym Wujezdže, čišeř Kulman w Wojerecach.)
1868. Hnadowny wopyt swjateje Marije w Philippšdorfje. (Wot wučeřja Jakuba Krala w Radworju, čišeř wot Donnerhaka w Budyšinje.)
1868. Pismowstwo katholskich Serbow. Zestajał H. Dučman. W Budyšinje pola Monsy. (Dwaj džělej: spisy kath. Serbow a katholscy serbscy spisowarjo. Džěl II. je zČasopisa.)
1869. Wobraz Bamža Piusa IX. ze serbskim podpismom: f dopomjenju na poštalačny měščniſki jubilej. (Naklad Smolerja a Pjecha w Budyšinje, rěz a čiše wumjeſkeho sklada E Reymana w Düsseldorfje.)
1869. Jan Michal Budat, jeho žiwjenje a wotkaſanje, kaž tež wobſtaranje a požwyczeženje jeho pomnika w Budějczach. Sesťajał Handrij Dučzman. (Naklad Maćicy serbskeje.)
1869. Pišane wobražy f listam sa miſionſtvo. Pod wukasanjom knjesa profesjaria G. Jägarja wudal diakonuš Härting. Čiſkčjał Julius Klinkhardt w Lipsku. (Wot tutych listow a k nim přiſlušaceho barbočišća je jenož prěnje čiſlo wušlo, ko-trehož přełoženje je k. duch. Imiš w Hodžiu wobstaral.)

1870. *Surovstwa napshecjo wjerchowstwu bamžow Piusa VI. a Piusa VII.* Wopisał H. Dučman. (Wosebity woćiše z kathol. pósła na 28 stronach w małym 8.)

Přispomn.: Wot „*Živjenja Svjatých*”, kotrež k. kaplan H. Dučman wot lěta 1864 sem po zešiwkach w nakładze towarzystwa SS. Cyrilla a Methoda wudawa, su so w lětach 1866—70 dališe zešiwki III—VIII čišcale. — Do tuteje rubriki słuša tež nowy w lěće 1869 wot duch. Stangi w Čornym Kholme wobstarany a we Wojerecach w porjedźonym prawopiszu čišcany wudawk starších serbskich knižkow z napisom: *Měrkowanja hōdne wobroczenje tříjoch žotrow wot židowstwa.*“

XI. Pěsnje a swětne spěwy.

1866. *Bože džęćjo. Hodowne rošrycžowanje Božego džęćja s njebjeskimi wobydlerjemi.* Spiżane wot Křeséana Kulmana. *Wojerezh pola Kulmana.*
1867. K Budarjowym posmjertninam džeń 2. oktobra 1867 w Budestecach. (Spěwy ze smužkami za noty.)
1868. Wěnc narodnych spěwów hornjo- a delnjołužiskich Serbow z přewodom fortepiana wot K. A. Kocora. Budyšin, z nakładom Maćicy serbskeje. (Čiść wot Teubnera w Lipsku. Zběrka wopřija 15 narodnych spěwów, 10 z hornjeje a 5 z delnjeje Łužicy. Na wosebitej pola Donnerhaka w Budyšinje čišcanej wobwalej namaka so němske přełoženie wšitkich 15 pěsničkow.)
1868. Kral Přibyslaw. Lyrisko-episka baseń we třoch džělach. Zložil Jan Česla (stud. lékařstwa w Prazy). W Budyšinje pola Monsy. Nakład Maćicy serbskeje. (Z Časopisa.)
1869. *Pschaſna ſabawa 1—5.* (Pod tajkim hłownym napisom wuda knihařna Smolerja a Pjecha w Budyšinje 5 čisłow wšelakich starších a značišich serbskich pěsnjow, bjez kotrymiž su scěhowace: „wuheřski khěrluš, ptači kwas, žeňta, wandrowski khěrluš, wósporski hermank a t. d.“)

Přispomn.: Tudy ma so hiše na to spomnić, zo je w lěće 1869 k. wučeř Kulman w Delnym Wujezdze wot prěrjeje wobrady swojich bórčatych, kalatych a palatych čmjełow 3. wudawk a wot druhého zběra swojeho čornego kosa atd. teho runja 3. wudawk we Wojerecach pola swojeho bratra čišeć dal.

XII. Skladnostne spěwy a khěrluše.

1866. *Swojeho wulžy lubowanego bratra, teho čeřejje doſtojněho kněza Haudrija Hadanka, duchomněho w Parzowje, na jeho 25letnym jubilejním čeřejjomnje poſtronja či ſaſtojnský bratřja Wojerowského wokrejža I. 7. maleho róžka 1866.* (Spěw wot archidiakona Kröhna we Wojerecach, čiść wot Kulmana tam.)
1866. Spomjenka na założeński swjedzeń Bjesady 7. febr. 1866. (5 starších spěwów wot Fiedlerja, Smolerja a Seilerja z nowa wudate wot Fiedlerja.)

1866. Njebočičkej knjeni farařcy Hanje Seilerjowej, † w Łazu 16. měrca 1866, posvjećene wot budyskich Serbow. (Spěv do smjertneho wěnca wot Fiedlerja.)
1867. Załožeński swjedžen Bjesady, wotdzeržany dzeń 14. febr. 1867. (5 starše spěvy z nowa wudate wot Fiedlerja.)
1867. Na Bjesadu. (Spěv wot Fiedlerja, spěwany 14. febr. 1867.)
1867. Njezbože. (Bjesadny spěv wot Fiedlerja, spěwany 14. februara 1867.)
1867. Wopomjeňka na 1800lětny jubilej matrařstwa swjateju japoštołow Pětra a Pawoła w Romje 29. junija 1867. (Přełożk a nakład wot H. Dučmana.)
1867. Swěrnemu wučerjej, zaslužbnemu spisačeje serbskej šulskich knih, knjezej K. E. Pjekarjej, kantorej při michałské cyrkwi w Budyšinje, k 25lětnemu zastojínskemu jubileju dzeń 18. julija 1867 posvjećił K. A. Fiedleř.
1867. Sławnemu Serbej, zaslužbnemu komponistę serbskich spěwov, załožerjej a wodžerjej serbskich spěwanskich swjedženjow, knjezej K. A. Kocorej, kantorej w Ketlicach k jeho 25lětnemu zastojínskemu jubileju, dzeń 7. julija 1867 wotdzeržanym najlubosćiwišo K. A. Fiedleř.
1867. Serbski spěv, při 150lětnym jubileju serbskeho předařského towarzystwa w Lipsku dzeń 23. julija 1867 spěwany. (Spěsnjeny wot stud. duch. Mättiga z Wujezda a z druhoryčnymi spěwami k tej samej skladnosti w Lipsku pola Rossberga hromadže čiščany.)
1868. Serbskej Bjesadže k 18lětnemu swjedženjej posvjećene wot Fiedlerja. (Spěv po ruskim hlosu.)
1868. Blizka pôduš. (Bjesadny spěv 18. febr. 1868 spěwany a z wobrazami wupyšeny, wot Fiedlerja.)
1868. Jedyn čémny a jedyn jasny dzeń ze žiwjenju knjeza Flanderki. (Bjesadny spěv z wobrazami wot Fiedlerja, spěwany 18. febr. 1868.)
1868. Palma měra njebočičkej knjeni Amalii Smolerjowej, † na Židowje 28. julija 1868 posvjećene wot D., H., W., F. (Spěv do smjertneho wěnca spěsnjeny wot Fiedlerja.)
1868. Spomjeňka na serbski spěwanski swjedžen, wotdzeržany dzeń 1. oktobra 1868 w Budyšinje. (4 starše serbske spěvy wot Lubjenskeho, Seilerja, Domaški, wudate wot Fiedlerja.)
1869. Našćeji wutrobnje lubowanej macžeri, Šani, Pjetra Smolny w Łesčawje mandželskej, † jeje narodnemu dnju 28. februara 1869. (Khérluš in folio wot jejnych džeči, najsckerje wot Pětra Mlonka zestajany a bjez pomjenowanja městna čiščany.)

1869. Wyżoko dostojnemu knjezemu kralowskemu superintendentej a prima-
riuszej Wojerezach, knjezej J. Chr. W. Karrażej na 25lětnym
jubileju jeho duchomistwa požwieczę swoje pſłeczę 25. winowza
1869 ſerbszy dostoinszy bratsja. (Spěw in folio wot Seilerja,
čišcany we Wojerecach pola Kulmana.)
1869. Moja lubosc. (Spěw z notami za fortepiano k. duch.
Imišeji w Hodžiju poswiećeny wot Wjelana Slepjašskeho
a najskerje wot njeho sameho tež na kamjeň pisany.)

Přispomn.: Wot prjedawſich skladnoſtneſtch spěwov bu w tutym času
jedyn bjesadny z nowa čišcany, mjenujcy: poſtrajacy spěw při proklamaciji krala
a kraloweje atd. Wón bu w nowym wudawku ſpěwany w Žičeníku 19. aug. 1868.

XIII. Časopisy.

Serbske časopisy, z prjedawſich lět hižom wšitke znate, wu-
khadžowachu tež w lětach 1866—70 porjadnje, tak zo mamy w
tutym nastupanju jenož mało tudy přistajić. Wone su, po starobje
zrjadowane, sc̄ehowace:

1) Serbske Nowiny, redigowane wot Smolerja a wot na-
zymy 1869 sem tež zaso po wotstupjenju k. kniharja Pjecha w
samsnym nakładze Smolerjowym. Jich prawopis je po móžnosći
nowemu w frakturje přiblíženy. Z khwilemi buchu jim tež při-
lohi a extrałopjena připožene.

2) Časopis Maćicy serbskeje. Po wotstupjenju k.
direktora Buka je redakciju teho sameho k. farař Hórnik w Budy-
šinje, pismawjedźer tow. Maćicy S., na so wzal a to wot lěta
1867 sem. Wjetše nastawki podachu kk. Radyserb (pseudon.),
Jenč, Hórnik, Seiler, Rostok, H. Dučman, Česla a Wjelan.

3) Miſionſki poſpol. Dotalny redaktor k. duch. Rychtař
w Kotecach staraše so dale za jeho porjadne wukhadženje z
čiſceńje k. Kulmana we Wojerecach. Prawopis je porjedźeny
a tón samy, w kotrymž knihi ev. lutherskeho knihowneho to-
warſtwa wukhadźeju. Bjez spisačelemi nadeńdžemy najbole du-
chownych (wosebje Bróska z Křišowa a Krušwica z Dołheje Boršće),
tola tež jeneho lěkarja k. Dr. Kaniga w Wósporku a jenu serbsku
spěwařku z ludu, česnu młodu holeu Krausee z Malećic a hišće
někotrych druhich spěwarzow a spisowarjow z ludu.

4) Lužičan. Tež tutón časopis wukhadžeše porjadnje pod
redakciju dotalnego redaktora k. Fiedlerja w Budyšinje. Po wo-
přjeću bě stajnje jara zajimacy a w narodnym duchu spisany.

5) Katholſki Poſpol. Redaktor farař Hórnik w Budyšinje.
We wšem nastupanju derje redigowany a w nowym prawopisu
w frakturje čišcany. Nastawki do njeho podawachu katholscy
duchowni a wučerjo a študenći z Prahi.

XIV. Zabawne pisma.

1867. Wěncěk fijalkow, abo sberka mojich powiedančkow. Wot Jana Bohuwěra Mucžinka, wucžerja w Semizach. W Budyšinje ſ naftadom Maćicy Sserbskeje. (5 powiedančkow.)
1867. Katholska protyka za Hornju Lužicu na lěto 1868. (Spisana a wudata wot Miklawša Wagnera ze Šunowa, čiščana pola Donnerhaka w Budyšinje, z nakładom tow. SS. Cyrilla a Methoda. — Ta sama protyka bu tež za lěta 1869, 70, 71 wudawana a je poslenše, wo wjele polěpšene wudawki k. kaplan Dučman z Radworja spisał a wobstaral.)
1868. Drjemjany kſchijz. Powiedančko za mlođych a starých wot Khrystofa Schmida. Z němskoho pschelozil h. Duczman. W Budyšinje. (Wosebitly woćiše z katholskeje protyki na lěto 1869.)
1869. Wobſtajnoſc̄. (Male powiedančko na prôstu kolporteuru Humberta we Wukrančicach wot Fiedlerja přełožene a w Budyšinje pola Donnerhaka w najmjeňšim formaće čiščane.)
1869. Muſhka swjatojanſka. Powiedančko za mlođych a starých wot Khrystofa Schmida. Z němskoho pschelozil h. Duczman. W Budyšinje. (Wosebitly woćiše z katholskeje protyki na lěto 1870.)

Přispomn.: Wot předzenaka, protyki za Serbow, kiž so hižom w předawšich časach wot Maćicy serbskeje wudawaše, je k. farař R. w lětech 1866—70 z nowa 5 číslow w Budyšinje pola Donnerhaka čišćeē dal, kiž su so Serbam jara spodobale, tak zo je jich malo njepokupjených wostalo. — Dale ma so tudy přistajić, zo je Maćica serbska w lěće 1870 powiedančko: Genoveſa (přełožene wot M. Hórnika) w druhim wudawku w porjedzenym lutherskim prawopisu z nowa wotčišćeē dala.

XV. Wšelčizny.

1866. Rajwuzitniſchi pscheczeljo ratařtwa a hajnistwa bješ swěrjatami, ſa wjehnych a jich wucžerjow wot Dr. Glogera. Do ſerbſkeje rycze pschelozil Michał Koſłek (wučeř w Drječinje. Wudate wot Maćicy serbskeje z pomocu lužiskeho ratařského towarzſtwa, čiščane pola Donnerhaka w Budyšinje.)
1866. Roſprawa wo naležnoſc̄ach ſerbſkeho lutherskeho knihovneho towarzſtwa tſecžeho ljeta 1865. (Zestajana wot duch. Imiša, čiščana pola Bastaniera a Dunskeho w Lubiju.)
1867. Germania, zavěſzace towarzſtvo we Šćęćzinje. (Wot wucžerja J. Krala w Radworju, čiše pola Donnerhaka w Budyšinje.)

1868. Hrožaza wulka sňkoda psches mejske brusi. Wudate wot ratařského wotrježnho towarzstwa sa kral. sakske markhrabinstwo. Budyšchin, číščerčal L. A. Donnerhaf. (Wosebity wočišće ze serbskich Nowinow; spisar Michał Kral, wučer na Sokoley.)
1868. Pschehla flicžbowanja ſerbſkeho lutherſkeho knihowneho towarzſta na ſchwörte a ſ džela na pjate ljetu 1866 a ſ džela 1867. (Zestajane wot duch. Imiša, čišćane pola Monsy w Budyšinje.)
1869. Sserbſke čjěžliſke rycze. W Budyšinje, Smoler a Pjech. (Wudate wot Smolerja, čišćane pola Donnerhaka.)
1869. Wažnaj listaj za katholſkih Serbow z leta 1868. K wopomnjecju wudat (M. Hórnik, čišće pola Donnerhaka w Budyšinje z laćanskim a z serbskim textom.)
1869. Sahrodnistwo. Prěni džel: Šadowa sahroda. Rošwuczenje wo plahowanju ſadowych ſchtemow a kerków. Spižal M. A. Kral, wučer na Ššokolzy. W Budyšinje ſ nakladom Maćijich Sserbſkeje. (Prěnje čišlo ludoweje knihownje, wudawaneje wot Maćicy serbskeje. Wobrazy w knižcy su wot k. spisačela do drjewa rězane.)
1869. Budysko-čornokoholmčanski Łužičan, čišlo ?. Časopis za kwasnu zabawu džeń 10. oktobra 1869. (Kwasne čišlo Łužizana wot Smolerja, Hórnika, Krala a t. d. knjezej Fiedlerjej na jeho kwasnym dnju poswjećene, čišćane pola Donnerhaka w Budyšinje.)
1870. Nowa měra a nowa waha a najnuſniſche wo deſimalach. Podawa ſerbſki a němſki ſchulſki džecžom pruſkih a ſakſkih ſchulow a kóždemu, kiž wo to rođi J. W. G. Jordán (wučer w Hermanecach, z nakladom wudawarja čišćane pola Donnerhaka w Budyšinje.)

XVI. Maličkosće.

Pod tutym napisom zastajamy k dobremu kóncej hišće wšeſtakie w serbskej ryći čišćane listy, programmy, plakaty, votivne taſle a teho runja, wšo wěcy, kiž buchu z wjetša bjez wěſteho titla, abo tež bjez texta za wěste skladnosće abo wotpohladanja čišćane a kiž njeſu do knihikupstwa přiſte.

1866. List wubjerka Maćicy s., wabjenje k zastupjenju do Maćicy nastupacy. (Wot duch. Jenča, čišće pola D. w B.)
1866. Jedyn list Jeſuſowý psches teho ſvjateho Jandžela Michała poſtaný a je we Holſtejnje namyſtaný w Lječi 1724. (Čišće pola D. w B.)
1867. Na ſerbskih wuſwolerjow (wojerowskeho wokrejsa) ſ němſkemu parlamentej. (Wot duch. Seilerja w Łazu, čišće Kulmana we Wojerecach. Nastupa wólbu knjeza ze Seydewitz.)

1867. Na našich serbských žobuřajánov. (Zaryčowanje za k. ze Seydewitz wot duch. Seilerja, čišcane we Wojerecach.)
1867. Programm bjesadneho koncerta, 7. februara 1867. (Wot Fiedlerja.)
1867. Votivna tafla k. kantorej Pjekarjej w Budyšinje wot Smolerja.
1867. Votivna tafla k. kantorej Kocorej w Ketlicach wot budyškých Serbow, (Fiedlerja a t. d.)
1867. Votivna tafla k. wyšemu wučerjej Wehli na Židowje wot Fiedlerja.
1867. Na hospodarjow a burow we wokrježu klukschanského ratariskeho towarzstwa. (Skótplahowanje nastupace napominanje, přełożene wot Smolerja.)
1868. Za svjatoho wótcia! (2 str. okt. wot Hórniaka, čišć Donnerhaka.)
1868. Adressa na swjateho wótcia z pjenježnej zběrku za jeneho wojaka w bamžowym wójsku. (Wot H. Dučmana, čišcana pola Monsy w Budyšinje z īaćanskim a serbskim textom.)
1868. Votivna tafla k. fararjej Rädze w Barće wot Maćiey.
1868. Lubowani Sserbjo! (Wopominanje w 8., k podpisowanju Stóšoweje peticije přečiwo čišće spěwařskich knihi w ponowjenym prawopisu, wot kowarja Stóša, čišcane w Lubiju pola Bastaniera a Dunskeho.)
1869. Votivna tafla k. wučerjej Rostokej w Drječinje wot Maćiey.
1869. Votivna tafla k. wučerjej Fiedlerjej w Budyšinje wot Bjesady.
1870. Próštwa nowu katolísku cyrkę nastupaca. (fol. serbska a němska wot Hórniaka.)
1870. Lubowani Sserbjo! (Napominanje w 8., k podpisowanju dowérneje addressy na ministerstwo a protesta přečiwo njecyrkwińskim wobzanknjenjam druheje komory, wot kowarja Stóša w Droždžiju, čišcane w Lubiju pola Bastaniera a Dunskeho.)
1870. Votivna tafla k. wučerjej Mučinkej w Zemicach wot Maćiey.

Přispom.n.: Jenož dospělosté dla checmy tudy naposledku hiše přistajič, zo su tež w lětech 1866—70 budyska bjesada a někotre privatne wosoby wyše pomjenowanych maličkościow hiše wšelake listy a kharty w serbské ryći wudali a smy w tutym nastupanju w tutej periodzé wot přenišich 5, wot poslenšich pak 9 zeebzérali a za mačičnu knihownju zhromadzili.

Přispomnjenje redaktora. Dohladuju so, zo je na str. 39 spomnjeny wudawk Lutheroweho katechisma z lěta 1870, nic 1867, a to njepřeměnjeny po tym, kotryž je 1860 wušoł. Nakładnica je wudowa njeboh k. duchowneho Jakuba.

Nekrolog. XI.

Egon H. Gustav baron ze Schönberg-Bibran
a Modlau,

*ryčeřkubleř nad Łuhom, Khasowom, Bělým Khołmcem atd.,
kralowski saski komornik a změrc, komlthur a ryčeř wysokich
rjadow, čestny sobustaw Maćicy Serbskeje
atd. atd.*

* 5. augusta 1800. † 1. februara 1870.

Z wosebitez džakownoséu budža stawizny našeho Serbowstwa stajnje tych mužow mjenować, kotriž sami z wysokiego rodu wukhadźejcy njejsu serbsku ryč a literaturu, kaž je wjele njedohladanych to činiło, za nizku džerželi a ju poteptowali, ale wjele bóle čescili a podpjerali. Mjez tajkimi česce a lumbosce hódnymi mužemi ma hać do našeho časa zawésce přenje město njeboh baron Egon H. G. ze Schönberg-Bibran. Teho dla słuša so, tež tudy jeho žiwjenje wopominać, cím bóle, dokelž bě njeboćički wosebity dobročeř tež našeho towařstwa a jeho čestny sobustaw.

Njeboh baron Egon narodži so 5. augusta 1800 w Bělým Khołmcu w Serbach. Hižo ze swojim džewyatym lětom přińdže na gymnasium w Budyšinje, hdzež při swojich bohatych duchownych darach spěšnje we wědomosćach pokračowaše. Jako sydomnačelétny młodženc poda so do Moritzburga a lěto pozdžišo do Tharanda na akademiu, zo by hajnistwo a ratařstwo študował. W lěće 1820 woteńdže na wysoku wučeřnju do Genfa, hdzež dwě lěće přebywaše. Na 10. dnju meje 1824 stupi do mandželstwa z Ottiliu Benignu, swobodnej knježnu z Bibran. Jeju mandželstwo bu z pjećimi džěćimi žohnowane. Tři jeho džowki su wotrostle a na zemjanow wudate byle; ale wšitke je njeboćički w poslednim lětdžesatku k rowu přewodžał.

Štož jeho zjawne žiwjenje nastupa, je wón wot lěta 1831 jara džělawy sobustaw prěnjeje sakskeje komory był, hdzež je wosebje tež za nowy synodalny porjad skutkował. W lěće 1864 bu za kralowskeho změrca nad wokrjesom Rakečanského sudnistwa pomjenowany, a je jako tajki wjesnym gmejnem wjele

dobrotow wopokazał. Wosebje znate je jeho džélbrače na zwonkownym a znutřkownym missionstwje, za kotrež je wón wjele woprował. Teho dla bu za předsydu lužiskeho zjenočenstwa za znutřkowne missionstwo jenohlósne wuzwoleny.

Serbskeje ryče luboznje mócný a hižo teho dla ludej blizki nadobny zemjan běše wot młodosće swérny přečel a dobročel Serbowstwa. Kaž naš Imiš wo nim derje piše,*) džeržeše wón z połnego přeswědčenja za bjezbóžnosć tamne zjawne a potajne zakhadženje tych, kotřiž pytaja přečiwo štvrtej kazni Serbam jich serbske semprińdzenje a jich serbsku mačeřsku ryč wohidžić, zo bychu tak ze zaslepjenjom serbskich wočow a ze za-wjerčenjom serbskich wutrobów serbsku ryč a narodnosć pod-tlócił a po móžnosći zahubili! Jako takle sprawnje zmysleny a dobropřejacy přečel Serbow je wón na sejmach lužiskich stawow w Budyšinje a w Zhorjelu pjenježnu podpjemu k wudaću serbskeho słownika sobu wuskutkował, kaž tež sam sto toleri k temu samemu kóncej darił. Teho dla bě to přislušnosć serbskeje džakownosće, hdyž jeho hlowna zhromadžizna Maćicy Serbskeje jutry 1866 za swojego čestnego sobustawa wuzwoli. Kaž je Maćicu jako spomožne zhromadnoserbske towarzstwo Serbow wobeju wěrywuznaćow wulkomyslnje podpjerał, tak je tež młodše knihowne towarzstwo za evangeliskolutherskich Serbow wot lěta 1862 sem lubościwje spěchował; přetož za nje zaplači wón wudače dweju knižkow: „Rúsa a pomoz bješ křesćijanstwom“ a „Djeń Krájeweho pščichoda.“ Prjedy bě hižo wjacy króć čišćeć dał „Spowiedne knižki f darej sa młodým blidovým hoscžow našeho Krjeſa Jeſom Chrýſta.“ Hewak wón serbske pismowstwo tež z tym podpjeraše, zo wot wjele lět sem kóždolětnje tójšto exemplarow nabožnych serbskich knihow a knižkow wosebje k hom dom kupowaše a je potom sam abo přez duchownych we swojej wosadze rozdawaše. Wón wjedžeše derje, zo móže nabožnosć w narodnej ryči luda najlepje plahowana być!

*) Hladaj knižku, kotraž je na pohnuwanje njebočíckeho přeložena a nětko z nakladowm hnadleje knjenje mandželskeje O. B. ze Schönberg-Libran wuša a sobustawam serbskeho lutherskeho knihowneho towarzstwa wudželenia pod napisom: Valsamina abo ſłowa ſvadženja atd.

Duż běše powšitkowna zrudoba, hdyž so wo strašnej khorosći a smjerí tajkeho nadobneho muža powjesć roznjese. Hižo po dwajdnjowskej khorosći zemrje wón připołdnju 1. februara 1870 na swojim hrodze we Łuzy pola Budyšina. Wječor 4. februara bu tam žarowanska pobožnosć dzeržana w přitomności wosmjoch duchownych a mnichosće wjesnego a przepólneho luda. Při tym předowaše k. farař Rychtař z Njeswačidla; na čož hišće dwě džakownej ryči slědowaštej, prěnja wot předarja Heniga w mjenje bratrowskeje wosady Małego Wjelkowa a druhia wot k. fararja Imiša w mjenje knihownego towarzstwa. Nazajtra bu wotemrjete čelo wotwjezene, zo by w swójbnym pohrebnišću w Giessmannsdorfje pola Bolesławy wotpočowało hač na dźeň horjestaća.

W džakownym česowanju dawamy teho dla tež my sławnemu rjeboćičkemu tudy „dobru nóc“ ze słowami našeho Seilerja (hl. číslo 8. Serbskich Nowin l. 1870) takle:

Měj džak! smilny, lubowany,
Khrystej swérny namakany;
Spi dha derje, wumoženy,
Procho z prochom stowařeny:
Dobra nóc a božemje,
Zemja njech či lohka je!

Ale ruka Božej hnady,
Kiž wšo dobre płaci rady,
Wotrunaj či tamnu stronu
Z njezachodnej čestnej krónu,
Štož či Serbjo dožimy,
Drobi njezapomnity!

M. Hórnik.

Knižka we Žarowskej podryći.

Rozestajił M. Hórnik.

W poslednim (40.) zešiwku Časopisa sym w nastawku: „W kotrej podryći pisaše Tharaeus w lěće 1610?“ podryč noweho testamenta Mikławša Jakubicy „Žarowsku“ pomjenował a někotre jeje wosebitosće poznamjenił. Te same a někotre druhe namakam pola swědka Žarowšciny, Křesćana Gabriela F a b r i c i a,

pastora najprjedy w Trěbulach a potom w Mułkencach a Wysokej žarowskeho wokrjesa. Wón je w lěće 1711 přeni króć a 1718 druhí króć tule knižku wudał: „Quirſfeldiſche Deutſch und Wendiſch vermehrte Catechismusfragen, Welche ehemahls Seiner Deutſch- und Wendischen Kirchen-Gemeinde in Triebel, Nunmehr aber Auf ferneres Anersuchen zu allgemeinen Nutz und Erbauung Der Evangel. Nieder-Lauſn. Wendischen Kirchen, Inſonderheit Seiner anvertrauten Gemeinde ... in Druck gegeben.“

Kaž prjedyryč dopokazuje, bě wón přečel Serbow a wo Serbow jara starosćiwy a nochcyše, zo by so z někim tak hubjenje we Serbach sudžilo a z někim takle pisało: „Vandali (Serbja!) sunt Animalia, media inter bruta et homines, plus rationis expertes, quam capaces, quod norunt illi, qui malo suo genio acti, cum illis conversari coguntur. Absit calumnia! (Sic!) Ich getraue mir unter den Wendischen einfältigen Volcke noch wohl mehr gute Christen in praxi Christianismi, als mancher bey denen Deutschen und Klugen finden soll, anzutreffen. Und wer wolte in Abrede seyn, daß von Wendischen Eltern der Kirchen Gottes nicht wackere Männer sind gegeben worden? Ich hatte vor einiger Zeit die Gnade, einem vornehmen Minister eines großen Königs aufzuwarten, welcher unter andern auch von des Wendischen Volkes Christenthum, Lehre und Gottesdienst sich mit mir besprach. Unter andern aber dabej fragete: Ob die Wenden auch so, wie die Deutschen an Gott gläubeten? Ob sie auch, wie andere Christen, getauft würden? Ob sie auch bei der Tauffe die Nahmen Caspar, Martin, Peter und dergleichen empfingen? Mit Versicherung, es wäre seynem Könige beygebracht worden, daß die Wendischen Leute, sonderlich im Spreewalde, annoch recht abergläubig und heydnisch, und ihre Priester nicht viel besser als Gözen-Priester lebeten; welches aber von beyden höflich ablehnete, und um der Wenden Glaubensbefätniž zu sehen, gegenwärtige Catechismus-Fragen, welche eine Adelige Dame zur Hand hatte, überreichete, so auch noch denselbigen Abend von hochgedachtem Minister mit einem bey sich führenden Auctore fleißig conferiret und durchblättert wurden. Nicht viel bessere Gedanken von Wendischen Predigern und ihren Kirchen-Kindern mochte auch jener vornehme Herr haben, welcher neulicher Zeit einen wohlmeritirten alten Wendischen Prediger, in einer feinen benachbarten

Stadt, übel angelassen, un̄ die Seel-Sorge über das Wendische Volk mit einer Säu-Hut vergleichen dürffen.“ (Sic!)

Prawopis je (při wjele čišćerských zmylkach) němski z wuwzaćom nałożowanego serbskeho „đ“, kotrež za „ž“ a „ž“ płaći (điwenie = žiwenje, sbodźnie = zbóźne, Szłudżabnič = služabnik; đziaſeſč = žaseš, đziardžaſč = žaržaš), serbskeho „ž“ a „ž“. Posledniſej pismikaj so často wopak nałożujetaj, tež za „ſč“. Za „c“ steji najbóle „ž“ (zoga, ciniſč). Za „č“, hdžež tute so njesłabi, pisa so „cz“: Puſćzinie, wužćzo (wucco). Kaž prawopis, tak je tež ryč ujestajna abo njejenajka, z njetrěbnymi cuzymi słowami, kaž: gottliſi, gringſha, forthin, dſan-koval, ſromny, jadna liutna (lauter) woħda atd. Spomnjenja hódna dobra konstrukcia je „we“ z akkusativom: wiera we Chrystusſa atd., dale słowo: přecežiš, verpfänden, sprosny, waħn-wižig, wotspowiedaš, abſolviren.

Podryčne wosebitosće pak su tele:

1) zo druhdy „kr“, „pr“ (a w Jakubicowym času „tr“) nje-skónowane wostanje a so do „kř, př, tr“ njepřeměňa: krążnožczy kradnienie, krew, prawe (ma być: prawej); tżawa. Wliw hornjo-łužičiny snadž je we: Privtfjawiōne (strona 79), prawi pódla groni.

2) zo přidych „w“ lubuje pódla „h“: wopuſćeſčiſč (str. 89), wutzobni (pódla hutžoba), wuihiſč (wuńć), wuziniſč. To je kaž w storkowščinje Tharæa a tež teho dla bu tuta wot nastawkarja w Destinata lit. (str. 810) za mužakowski dialekt džeržana.

Přispomnjenje. Woslabjene „h“ za korjeńske „g“, kiž so druhdy pola Jakubicy namaka, njeje pola Fabricia.

Ze sklonjowanja je zajimawy časciſi dativ sing. na „oj“ (oji): ſđardžaniči (žđaržanju), hudiwaniči (wužiwanju), Szvwietoſi; ze časowanja pak dual na –ej (pisa so –e = ee, ej) město „—a“: połodžiſte (połožiſtej), woſeſte (wozeſtej). Twórba prowadził m. powołał drje je čišćerski zmylk, dokelž bórzy powoła scě-huje; tola móže to tež Jakubicowe „pro“ (přirunaj: prorof) być.

Tež hodži so přispomnić, zo ma Fabricius druhdy cyle nětciſi nowy prawopis w nastupanju změhčenja; piše: Dupjenie, na te (tej) Gorje, Kradnienje; wſcheje, wſhogo; dotykń!

Ryč a prawopis Michała Frencka*) před runje 200 lětami.

Podawa *Michał Hórnik.*

W času njerozomnych nadpadow wěsteho njewučeneho človjeka w lěće 1668 na zhromadnoserbski nowy prawopis běše pohlad do staršich serbskich knihow zajimawy, wosebje tež do Frencelowych, kotryž hač do lěta 1689 nětčíšemu nowemu podobny prawopis nałożowaše.

Dokelž so tajke nadpady často wospjetuju a hišće wospjetować mohle, kotrež kóždy króć trěbnemu zjenočenju Serbow w jenej pismowské ryči a z tym nahladnosći serbskeje ryče wjele škodža: podawam jako brón tutón nastawk wo ryči a prawopisu jeneje Frenceloweje knihi, kotař lětsa 200lětny jubilej swjeći.

Tuta kniha prěnjeho serbskeho přełožerja noweho testamenta**), Michała Frencka, ma napismo: *H. Matthæus Und H. Marcus, Wie auch die drey allgemeinen Haupt-Symbola In die Wendische Sprache mit Fleiß übersežet ... Durch Michaëlem Frenzelin, Pfarrern zu Postwitz. Budisín, dructs Christoph Baumann, Im Jahr Christi 1670.* Wón je tutej sceni (s. Mateja a Marka) stawam Hornjeje Łužicy poswjeći w nadžiji, zo budža so starać, zo by so po času cyła biblia w serbské ryči wudała. Přetož w prjedyryči sebi přeje: *Möchten die Wenden (na druhim měsće přistaja: oder vielmehr Serben) mit Dr. Pommern ein eigen Festum Translationis Bibliorum halten, wenn sie Gottes Wort in ihrer Muttersprache solten haben!*

Ryč tuteje knihi je wězo jenož mało rozdželná wot nětčíšeje w tej wokolnosći, w kotrejž je so Michał Frenkel narodžil (w Běčicach pola Hodžija 1628) a skutkował (w Kózlach wot 1651 a w Budestecach 1662—1706). Prawopis pak je wón po tehdomnišim českim (za serbsku ryč přihodniši dyžli němski!) zestajał; přetož wón přirunawaše při přełožowanju česku bibliju,

*) Wón sam piše so: Frenzel, pozdžiši pisaja Frenzel t. j. Frencl. Mjeno „Brancel“ je z nowišeho časa.

**) Na titlu serbskich cylych biblijow pobrachuje při wšej jeho šerokosći tola Frencelowe mjeno.

(*benebens* *Böhmischer Bibel*, kaž na titlu spomina). Zo je z džela w pisanju zmylił a njedoslědne pisał, nas njedžiwa; přežtož to je při spočatkach kóždeje literatury.

Dokelž so ryč po prawidłach prawopisza abo grafiki čita, započinam z tutym. (Při tym su dypki nad pismikami drje často wotlětałe a z džela wot stayerja pismikow přehladane.)

Prawopis, kotrehož prawidła z džela po skónčenej prjedyryči steja a z džela wote mnje z texta abstrahiowane su, je tajkile.

1) Z vokalow płaci: **ě** = je*), druhdy = ě: něvrocj, něbes, rěknucj, k němu, čłowěk, bučhwě (Jakub a Jan, bychmoj), penězj; tola: město, hwežda, běſche, dwěletiny, měricj.

j = druhdy ě: wjra, cžjlo, hrjč, schcijjeni (šćepjenje).

ă = najbóle ò: wöñ (won), ale: won (wón).

ü = ó: jün, hülc, püſt, prüſny, kfüždy, wüſchi (wyšši), wütorň (wülp)! wülfki (drje „wylfi, wölfli“ wuprajane, pozdžišo do spisowneho „wulki“ skažene, štož je hubjeňša forma dyžli podryčne „wilki“, dokelž w žanej druhej naryči njeje korjeňske „u“. Druhdy steji drje „u“ za „ó“: duſh, duſtny (doſžny), ſlucžfi (skóčki).

l a **r** płaćitaj druhdy jako połvokalej: mlčjacj (mjlčec), pļivacj; hrt, wrč, miſčtr.

Dypk nad vokalem i konsonantami so čita, als wenn vorher ein „i“ stünde: zemā, wolā, īameň. Kaž posledni příklad pokazuje, mělo so přistajić: oder als wenn ein „i“ folgte. Abo słucha snadž sem tež horniše: wöñ (woń město won)?

Zestajanki z „j“ a „w“ pisaja so z wjetša po wašnju němskich difthongow: w prauđje, hauṭowani, džoučka.

ij = ji: ijč, ijm, Troijcy.

2) Z konsonantow pisaja so jednore rědkie syčawki po słowjanskim, tež našej serbščinje přihódnim wašnju.

c = c: centnař, w nocý, wowce. To nałožuje so druhdy za „c“: weſc, Sceno.

f = s: myſle, ſwjca, ſlowo.

*) W pozdžišim lutherskim prawopisu bu „ě“ zabyte; za „ě“ pisaše so „jě“, a mjehke „je“ so zanjerodži: neje, meno, wedu.

ž = „gelindes š“: žafon, prusny, knez, mžda, mežy = mjez, mežy fürſchtami.*)

Z hustych syčawkow je ž a dž kaž w našim prawopisu: žona, žiweni; džen, nedžela (tolá ſedſi = ſedži). Dale plaći čž za „č“ a „ć“ („mit einem hiſchen auszuſprechen“, z čimž so ničo nje-wukładuje!), ſtož je hiſće njedokonjanosé: cjlówěf, cjeriw; cjló (cělo), bicj, napſčecjivo.**)

Krkniki su kaž w nětčiſej ryči; jenož za „kh“ w ſpočatku ſteji wſudze „đ“: chodži, chvala, chtož, ſchadžani (w zapisku zmylkow: ſchadžani ſlonca).

l = l, l = lj (kiž ſo hiſće najbóle tak wupraješe): mordly, ſtalo, bylo, ſtawil; woſſlatko, kralá, na polú.

w piše ſo za „w“: prawil, ſtawil, cžriwi (črije), wostaw wostaj!), kreiv.

Korjeńske konſonanty pisaja ſo z wjetſa dospołnje: hłodny, poħrebany, wzał, wzeſčlo, wſyty, horewstanul; mžda; bratr, jidl, dułh; jatſtwo; pſchifazn, ſtań! w nocy. Za to je druhdy „h“ a „w“ njetrěbny příſmyk: hnimo (nimno), poiħdje, pſchihcz, Bohji, hdje (dže), pſchihdzechu.

Nomina propria z biblijе maja hiſće czu formu; nič jenož Ježuš (nětko wot evangelskich „Ježuš“ wuprajane a wot katholskich „Ježuš“ pisane a wuprajane), ale tež: Mořeš, Sjmon (nic: Šiman) atd.

3) Z ryčnych zakonjow je zajimawe, zo ſo hiſće njeprehloſowane formy trjebaja: cjažti, žaal (žel), ſfonczani, janó (jehnjo), praſčacj, cjinásche, ſo lubásche. Dale ſteji druhdy starše „e“ po

*) Tajkim Serbam, kotřiž němske poznamjenjenje syčawkow zakitaja, mőžemy prajíć, zo je naše slowjanske jednoríše (njetrębamý žaneho „ss“ abo „ß“) a zo je překhod jednorych do hustych (c do č, s do š, z do ž) přisprawnišo widzeć. Wyše teho džě tež někotre druhe pismiki nimaja němsku plaćiwoſć: ž, dž; „k“ a „s“ ſtaj euniſej dyžli w němčinje „k“, „z“; sylby „le, he, ge, ke“ wuprajeja ſo w serbščinje hinak; „n“ před krknikami je w němčinje druhe atd. Štož n. p. francózsku abo jendželsku ryč wuknje a čita, džě dyrbi tež pismikej hinašu plaćiwoſć podpožić, hač je w němskej ryči!

**) Někotři checdža prajíć, zo ſo z rozdželnym pisanjom dweju wſelakeju zynkow „č“ a „ć“ čítanje čežše čini! Spodžiwnie! Po tajkej theorii njewém, čeho dla Němey n. př. „ä“ a „e, ee, eb“ pisaja, „ü“ a i, ſ a v, ſ a ſf atd.

„c“ město nětčišeho „y“: cedžic̄, wowce (pódla węcy), na ruce; wace, wülce.

Substantiva verbalia wukónčeja na i: wucī, fchípeni, Sceni (wot strony 50, prjedy steji stajnje Sceno). Tola tež: ranò, nic rani.

Ze sklonjowanja su tele wosebitosće. Dativ sing. na —ewi: knezewi, kūpcewi, Žosephewi. Lokativ: w židovskem, nad mojem, tem samem, druhdy budyski: Žordani, k počuej, w počji. Dual: Nom. —aj: dwai fručai; ale Dativ: na ručoma, dwema knezoma, ijma (jimaj), wibjacyma woczoma (pódla woczimai). Plural: nic cō Swaczi Dušči (duchowje). Genit. plur.: do wuſt (do huby). Do hēli ſtuſil.

Superlativ ma: nei (město naj—): neiměnſči, neilubſčo. Z komparativow ma so spomnić wjacykróne: lehjo (lóže, lóžo). Djira budže wětſči!

Při naměstnikach su často krótke formy: meho, ſwe huno, ſweho, w ſwem, ho (jeho).

Z časowanja wobkedžbuj: aorist je přecy: bych (kotryž dla rozdželenja wot konjunktiva wot założenja noweho prawopisa poprawom njetrébnje „buch“ pisamy). Za to pak ma Frencl „buch“ za konjunktivne „bych“: ruča bý cjerſtwa; ſak buču (bychu). Forma starša bučhwé = buchmoj. Hubjenje trjebanych „budu“ při finitivnych słowjesach je dosé wjele: budja wohic̄! Frencl kaž wſitcy spisowarjo wobeju wěrywuznaćow su z tutym našu ryč jara kazyli hač do nowiſeho časa, němsku ryč jako prawidlo za serbsku bjericy. Tute „budu“ je tež při passivach: budže praivene t. r. praji so. Dobra je twórba słowjesow na —nučj (—nyč) atd. Hubjene zasy, zo so particip plur. po rodu njerozdžela: žony ſu pſchijſčli!

Pomnjeća hódne słowa po twórbe abo pisanju a po času swojego nałożowanja (někotre zda snadž so wšelakim Serbam wot nowiſich puristow wumyslene!) su tele:

ac̄ (hač), bělic (walfat, Färber), dbac̄ (kedžbu měć), debre (derje), dha (dha), hned (hnydom), čto (štó, něchtó), jono (jenož), južon, južom, čači (kajki), čelko (kak wjele), čolta (pyčha, Mark. 7, 22), čomory (čéški: kuntwory), čostac̄ (khostac̄), freinica (Blutflusß), lodi (lodžic̄ka), mežy (mjez, bjez), mlčiwy (mjelčiwy, čicho-

myslnej, někaicy (irgendwelche), nemjrný (immensus), nežli (dyžli), Pharisäojo, pocjaſny (zeitweilig), podla (pola), poſlavacjic̄ (pokleć, zakleć), pomenic̄ (benennen), pschijac̄ (zwäzacz, nic aufnehmen), rěſnuc̄ (swarjeć), rūſac̄ (drje: risać, wottorhnyć, wotdželić), ſdalā (nazdala), ſcharabatka, ſlowaſdhe (rěkaše, česki: slul; tež: kij ſlowi Christus), ſmandželic̄ ſo (so zeńe), ſpuſtnuc̄ (kralestwo spustnje, Mat. 12), ſwéczen (swěčnik), tehdv, tobola (wačok), tuž (duž), wdná (wodnjo), wobraz, woſpet (zasy), wucjenicy (po českim, Jünger), wucjomnič (Meister), ze mnú, jo (zo).

Skónčenje je dla njepřistupnosće spomnjeneje knihi našeho Frencka najlepje, hdyž so slědowacaj kruchaj po pismiku wo-čišcitaj: I. Mateja 23, 34—24, 14 a II. Marka 5, 22—43.

I. Tehodla hłai, ia poſcelu ſi wam Prophetow a Mudrych a Piſma-wucjenych, a wot týchſamych budžecje wy někotrych moric̄ a kſchidzowac̄, a někotrych budžecje wy kostac̄ w waſchich Schulach, a budžecje iich pschefsjhač (honic̄) z města do města. Tač ſo by na waſ pschitſla wſchitka prawa ſrei, kij ie na zemi rozlata, wot tei ſrvi teho praveho Abela, ac̄ do tei ſrvi Zachariaſſoweie Barachioveho Syna, kotrehož wy hſcje zabili mezy Templem a Woltarom. Zawérfni ia prawu wam: to wſchitko budje na tu ſchlaſtſtu pschihdž. Jeruzalem, Jeruzalem, kij ty moriſch Prophetow, a kameniſch tých, kij hſu ſi tebi poſlani: tač husto hſem ia heyl ſhromadzic̄ twoie džeczi, tač iako pata ſhromadzjuje ſwe kuratka pod kſhidla? a wy hſcje něchali. Hłai, waſch dom budje wam pusty wostaweny. Pschetu ia prawu wam: wy me wot nětk wace nebudžecje widzic̄, ac̄ rěknecje: budž chwaleny ton, kotrej pschihdžie w hmeni teho Kneza.

A Jeſus zebra ſo ſTempla prez ſchedſi won, a ieho Wucjenich pschitupichu ſi němu, jo buchu iemu teho Templa twareni pokazali. Jeſus pač džashe ſi nim: newidzicje wy to wſchitko? zawérfni ia prawu wam: tudy nebudje kameň na kamenu wostaweny, kij by nebyl roſlamany. A iač won na woliowej hori ſedzishe, pschitupichu ieho Wucjenich woſſebe ſi němu, a džaschu: powež nam, gdy budje ſo to ſtač? A kotre budje to znamo tveho pschichoda, a teho ſweta ſkončjaná? Jeſus pač wotmolwi, a džashe ſi nim: hlaicze, jo by waſ nicto nezáved. Pschetu wele iich budje pschihdž w mojem hmeni, a prawic̄: ia hſem Christus: a budža iich wele záweſej. Wy budžecje ſlyſhac̄ woiny, a tač budža ludžo rěčac̄ wot woinow.

Hlaicje, a nestrojacie so, to derbi so pak wschitko, (predy) stacj: ale ton konc hned neie. Pscheto won budze lud pscheziwo ludu powstanucj, a Kralestwo pscheziwo Kralestwu, a budze mor (mrjtwia) a hlod, a zemirshani tam a sem. To wschitko hakle budze teie nuzj (horà) spocjat. A woni budza was tehdz podacz do jaloscje, a budza was moricj, a derbicje hidzeni budz moieho hmena dla wot wschitkikh ludzi. A tehdz budze so iich wele pohorschicj, a messobu so pscheradzicj a budza so messobu hidzicj. A budze wele falschnych Prophetow powstanucj a mnoheho zaweszej. A dokelz ta neprawda so budze rossylnicj, budze luboszej w iich wele wustudnucj. Chtož pak acz do konca pschitraie, ton budze sbohzny. A to Evangelium wot teho Kralestwa budze predowane po wschem swecji k wobswetsenu wschitkim ludjom: a tehdz budze ton konc pschihdz.

II. A hhai, won pschinhdze k nemu ieden tych Wüschich wot Schulé, s hmenom Jairus, a iak won ho widzishe, padze won k ieho nohoma. A proschashche ho iara, a djasche: moja djouka ie w poslenem skonczanu, poi wschał, a polož twoiu ruku na niu, zo by wona wotchorila, a ziwa byla. A won hdzysche s nim: a wele ludzi hdzysche za nim, a woni ho ejischezachu. A nekaika jonska (tam) besche, ta besche swoju kreinicu (nemoc) dwanacje let mela: A besche wele czerpila wot wele lekarow, a besche wschitko swoje pschemozjeni na to wulozila, a nepomhasche iei nitscho, ale be pschetko hüre s nei. Zako ta wot Jesušsa flyschasche, pschinhdze wona w ludu zadz, a dotknui so ieho drasty. Pscheto wona besche prawila: dotknula ia so iennno ieho drasty, dha buch ia wotchorila. A namisceje wüsknu ta studna ieie krwi, a wona ejuiasche na ziwozji, zo je wot swoiei plogi zahowena. A namisceje pośna JEsus sam na sebi tu moc, kotaž besche z naho wöschla, a wobrocji so k ludu, a djasche: chto ie so moiei drasty dotknul? A ieho Wuczenicy dżachu k nemu: ty widzisich, zo cje ludzo ejischez, a reknesch, chto ie so me dotknul? A won so wohlada za tei, kotaž to besche ejinila. Ta żona so pak boiasche a czepeataše, pscheto wona wedzishe, schtož so besche na nei stalo, pschinhdze, a padze psched nim dele, a powedasche iemu wschitku praudu. Won djasche pak k nei: moja djouka, twoja wjra te tebi pomhala, (cje wustrowila) hdzi tam z mjrom, a budz czerstwa wot twoiei plogi.) Jak won hescheje tak recjasche, pschinhdzechu nekotsi wot czeladze teho schuliskeho Wüscheho, a dżachu: twoja djouka je wumrela,

ščto ty heschče teho Mischtra procuięsč? JČesus pač hned wuslyšcha tu ręč, kij běsche recjana, a džasche k temu Schulskemu Wüschemu: neboi so, iono wjr. A neda nikomu za sobu hicj, acj iono Petrewi, a Jakubewi, a Zahnewi Jakubowem bratrewi. A won pschinhdje do cheiže teho schulskeho Wüscheho, a widzesche ton ropot a kotsiz iara plakachu, a skiwłachu. A won džasche k nim pschijschedi nuc: ščto wy taiki ropot cijricje, a placjecje? to džecjo neie wumrelo, ale ſpi. A woni so iemu wuſmáchu. Won pač wühna wschitkich, a wza k ſebi teho džescja nana, a macjer, a tych kotsiz s nim běchu, a hdyjsche nuc, džesč to džecjo leijaſche. A won pschija to džecjo za ruku, a džasche k nei Talitha kumi, to je pschelozene holcјatko, (ja prawu tebi) ſtawai. A namjſcje poſtanu to holcјatko, a chodjasche: wono běſche pač dwanacze lēt stare. A woni buchu jara zatorněni (džiwachu so jara wülcē). A won ijm twerdje zakaža, že by nichťo wo tem niewedžil, a džasche, že buchu iei jesč dali.

Wućahi z protokollow M. S.

1) Zhromadzizna wubjerk a, 18. februara 1870. Přitomni: kk. předsyda Rychtař, Dr. Dučman, Fiedleř, Hórnik, Jakub, Pjech a Smoleř. Wubjerkownik k. Jenč běše w lisće žadał, zo by ſeby Maćica tola prawa juristiskeje wosoby wobstarala, wo čimž je hižo wjacy króć so ryčalo. Na to wotmołwi k. Smoleř, zo je k temu po zakonju najprjedy trjeba, zo hłowna zhromadzizna, nic jenož wubjerk, tajku žadosć abo próſtuwy wyšnosći wozjewi. Duž ma so dališe potom zarjadować. Dale ryci so wo wotnajeū lokala za Maćicu; ale k temu móže so jenož 15 toleri přizwolić. Duž so praša, hač so žadyn přihódny nadeńdže. Na to postaji so, zo ma so zapis starožitninow M. S. scinić a wot měščanskeje rady, kiž chec rad je w swojim museu wustajeć, wěſtosć žadać, zo chec wona naše zběrki wosebiče khować, tak zo so kózdy čas wróćo wzać hodža. K wuwjedzenju tejele naležnosće wuzwoli so deputacija: k. předsyda, k. městopředsyda a sekretar. Tež so wozjewi, zo je k. ryčnik Mosig Kłosopolski 50 toleri za maćičny dom darił. Na to wuradžuje so próſtuwa na krajske ratafske towarzstwo wo pjenježnu podpjera za wudate „Zahrodnistwo“. Nětk přiwozmu so z džakom „Přepisima“ wot k. fararja Wjelana darjene a wobzankny so, zo bychu serbskim šulam rozdate byłe. Skónčne postaja so džeński porjad za hłownu zhromadziznu.

2) Hłowna z hromadźizna, 20. hapryla 1870. Hłowna zhromadźizna, na kotruž běše 28 sobustawow a hosći přišlo, měješe so w hosćencu „złoteje króny“ pod wjedzenjom k. město-předsydy Smolerja, dokelž k. předsyda zastojnskeho wobstaranja dla přitomny być njemóžeše. Najprjedy čitaše sekretař lětnu rozprawu, z kotrejež tuto wuzběhnjemy. Wudala bě Maćica Serbska: 1) Časopis w dwěmaj zešiwkomaj (39. a 40.) z džělami wot Radyserba, Hórnika, Jenča, Wjelana, Dučmana a Seilerja; 2) protyku „Předženak“ na l. 1870 wot Rády; 3) „Zahrodnistwo. Prěni džěl: Sadowa zahroda. Spisal M. A. Kral.“ Wobrazy k tutej knižcey bě k. spisačel z wjetša sam do drjewa rězał. Druhi džěl: „Kuchinska zahroda“ je w rukopisu tež hotowy. Jako nowe sobustawy běchu wob lěto přistupili: k. farař Ebert z Hrodzišća, k. farař Šlögl z Pardubic a k. duchowny Mühlstein z Prahi. Zemrjeło staj: čestny sobustaw a wulkomyslny podpjerař maćičneho „słownika“ k. baron Schönberg-Bibran nad Łuhom atd., a k. farař M. Kokla w Ostritzu, sobustaw M. S. wot l. 1848 hač do swojeje smjerće 6. decembra 1869. K towarzstwam a wustawam, kiž z M. S. zjenočenstwo w měnjenju knihow sebi žadaja, staj přistupiloj: „Verein für Geschichte und Topographie Dresdens und seiner Umgegend“, a „Verein für Kunst und Alterthum in Ulm und Oberschwaben“. Po slědowacej rozprawje k. pokladnika Jakuba běše w minjenym lěće 523 tol. 15 nsl. 3 np. dokhodow a 422 tol. wudawkow (přirunaj Časopisa zešiwk 40.), tak zo z wostawacym zbytkom jejne zamoženje 341 tol. 26 nsl. 3 np. wučinješe. Dokelž k. knihownik Dr. Dučman hišće dόšoł njebě, poda sekretař přehlad darow za knihownju. Na to scěhowaše, kaž hewak, rozprawa wotrjadow. Při spominanju wo archæologiskim wotrjedze namjetuje k. Jenč z nowa, zo bychu so starožitniny towarzstwa městej Budyšinej k wustajenju tych samych na revers požiile. Zhromadźizna to přizwoli a přepoda k. fararjej Jenčej jako předsyđe spomnjeneho wotrjada wuwjedzenje tuteho namjeta. Při tutej přiležnosći so žada, zo bychu wšitke wotrjady kóžde lěto z najmjeňša srjedu po Michale so zhromadžíle. Na to wuzwoli so dotalny wubjerk z nowa na tři lěta, a to z jenohlōsnnej akklamaciu. W namjetach staja so najprjedy tón ze strony wubjerkaka, zo by zhromadźizna žadosć za trěbne prawa juristiskeje wosoby za M. S. wuprajila; štož so jenohlōsnje sta. Dale žada sekretař přeměnjenje § 14. našich wustawkow tajkele: „K płaćomnemu wobzanknjenju wubjerkaka dosaha třecina wubjerkownikow w Budyšinje bydlacych.“ Tež to so jenohlōsnje wobzankny. Na to wobnowi k. Imit přjedawše wučinjenje, zo maja so spisy M. S. kóždemu sobustawej franko słać; k tutemu wobstaranju poskića so k. knihikupe Pjech. (Škoda, zo je k. Pjech hižo w zańdženym lěcu do

Lipska so přesydlili.) Wučeř k. Wagner z Bukec žada, zo by so zapisk archaeologiskeje zběrki M. S. čiščal; tajki ma za Časopis so přihotować. Nětko přeje sebi zhromadžizna, zo byštaj so k. Rostokowy rukopis wo zoologii a k. Kralowa „kuchinska zahroda“ wudałoj, hdyž změje pokladnica k temu trěbne pjenjezy. Tež staja so hišće namjet, zo bychu so „ležomnostne mjena“ po wšitkich Serbach hromadžile a k temu próstwa (schema) čiščala; štož je so z džela hižo stało, kaž sekretarjowy nastawk w tutym Časopisu dopokazuje. Tuta zhromadžizna wuznamjeni so tež z tym, zo bu přitomnemu pilnemu mačičnemu spisowarjej, k. wučerjej Mučinkej w Zemicach k 25lětnemu zastojnskemu jubileju wot wjedžičerja zhromadžizny zbožo přate a jemu serbska votivna tafla w mjenje wubjerka M. S. přepodata. Za tajke zjawne počesčenje wuprají k. Mučink swój wutrobny džak.

3) Zhromadžizna wubjerka, 6. meje 1870. Přitomni: kk. Rychtař, Dučman, Fiedleř, Hórnik, Pjech a Smoleř. Jedna so wo wujedženju žadanow hlowneje zhromadžizny. Najprjedy wza k. předsyda wosebje na so, trěbne pisma wobstarać k dostaću prawow juristiskeje wosoby za Maćicu. Potom wobnowi so wobzanknenje, zo byštej dwě staršej, hižo dawno rozpředatej knižey z nowa w 600 exemplarach wudatej bylēj: „Genovefa“ a „Hród na Landskronje“. Nakład noweje protyki ma nětko 4000 być.

4) Zhromadžizna wubjerka, 9. septembra 1870. Přitomni: kk. Rychtař, Dučman, Fiedleř, Hórnik, Jakub a Smoleř. Z prěnjeho jedna so wo wudaću a wuhotowanju protyki. Z druhého wuprají so wozjewjomna próstwa, zo by k. Jenč archaeologiku zběrku M. S. katalogisirował a wo znatym přepožčenju teje sameje wso trěbne dowujednał. Z třečeho wozjewja k. předsyda, zo nětko wuprajena žadosć hlowneje zhromadžizny k dostaću prawow juristiskeje wosoby a k zapiskej do „Genossenschaftsregistera“ njedosaha, ale zo je podpisanje mačičnych statutow wot hlowneje zhromadžizny abo tola wjetšiny sobustawow M. S. trěbne; duž chce k. předsyda němski přełožk statutow, kajkež nět k o trochu přeměnjene wobsteja, wotpisać dać, k. Fiedleř pak serbski text dobrociwje připisać, zo mohle so sobustawy podpisować při přiležnosći abo tola na přichodnej hlownej zhromadžiznje. Ze štvörteho wobzankny so, zo so k nowemu nimale hotowemu wudawkej „Genovefy“ nima žadyn wobraz kupić, a zo maja płaćiznu exemplara k. Jakub, k. Smoleř a sekretař postajić. Z pjateho wobnowja so stara žadosć za přihódnym lokalom za Maćicu.

Wjedl a wučahnył **M. Hórnik**, sekretař.

Próstwa na Serbow a jich přečelow.

Wot lěta 1847 je w Budyšinje literariske towarzstwo „Maćica Serbska“, kotrež po § 1. swojich wot kralowskeho sakskeho knježeřstwa wobtwjerdženych wustawkach z wudawanjom dobrych ludowych a naukownych spisow kaž tež časopisa za nawjedžitosć serbskeho luda so stara.

Tole towarzstwo je hač do jutrow t. l. 52 knihow za lud, serbskoněmski słownik, posledniši z wudawkom wjacy dyžli 1200 toleri wunošacym, kaž tež někotre šulske knihi a 38 zešiwków swojeho wědomostneho časopisa wudało.

K přisporjenju literariskeho žiwjenja bu wot njeho knihownja założena, kotraž nimale wšitke serbske knihi, wjele za Lužicu wažnych spisow a tež wšelake knihi z druhich, wosebje słowjanskich ryčow wobsahuje.

K temu je towarzstwo, hdyž so w jeho srjedžinje starožitnostna a přirodospytna sekcia wutwori, tež starožitne a přirodniske zběrki założilo.

Knihownja a zběrki khowaja so dotal po wotdželenjach pola jednotliwych sobustawow wubjerk w jich privatnych wobydlenjach, z čimž je nic jenož jich wužiwanje a wobhladowanje jara wobčežne, ale tež jich wobstaće wšelakemu strachu wustajene.

Teho dla bu wot sobustawow towarzstwa často přeče wuprjane za wobstaranje domu Maćicy Serbskeje, zo by towarzstwo za sebje a swoje zběrki wěsty a dostojsky přebytk dostało.

Hdyž pak same na sebi słabe mocys towarzstwa a jeho druhe potřebnosće njedowoleja, ze samsnymi srědkami tole docpěć: wobroča so podpisany wubjerk towarzstwa na wšitke sobustawy, kaž tež na wšitkich přečelow a zakitarjow towarzstwoweheho wotpohladanja z naležnej próstwu, zo bychu z podpisowanjom přinoškow wobstaranje domu Maćicy Serbskeje najpríkhilnišo spěchować chyli.

Budyšin, 11. měrca 1869.

Wubjerk M. S.

Zličbowanie I. darow na dom Maćicy Serbskeje.

Knjez farař Seiler we Łazu obligaci (hl. Časop. 1869, I.)	50 tl.	— nsl.
K. ryčnik Mosig Kłosopolski w Lubiju	50 „	— „
K. Josef Lernet, lěkařnik w Pardubicach	10 šěsnakow	= 5 „ 10 „
K. M. Hórnik, farař w Budyšinje		10 „ — „
K. G. Kubaš, kaplán w Königshainje		1 „ 10 „

Wo dališe dary prosy w mjenje wubjerká Hr. 116 tl. 20 nsl.

W. Jakub, pokladník.

Złota dula.

Pěsníčka Radyserb.

W Budyšinje złotnik běše,
Teho wěcka šwarnje džěše;
Tunja kuþ a předaň droha,
Z tym bě wón so přijał brjoha.
Złote stare čaporki
Za mosazne wuwěšci;
Poslěbork a pozłotk čeńki
Činješe wón na debjenki,
A kaž Žid so ročeše,
Zo poł darmo předawje.

Junu burik zastupi,
Runje čas bě k swačini.
„Njedžiwajće, mišterje,
Što dha z dobrym sadžice
Mi za złotu duleńcu,
Kiž ja ledy wuzběhnu?“
Złotnik nastajiwši wuši
Rjekny liščo posměwknuwši:
„„Hlej wšak! witaj přečelko,
Pój tu ke mni za blido.
Smoj so pěknje najědloj,
Wo tu dulu jednamoj.““
Bóle bur so wobaraše,
Bóle złotnik nuzowaše,
Skoči huš do kuchiny,
Lestnje šepny hospozy:
„Hapla, džensa njelutuj,
Lépých kuskow znanošuj —
Džens mi rosće złote zelko,
Wolk mi změje pěkne čelko —
Wopoju toh' kepsaka,
Skurjeny so lepić da!“

Do jstwy zaso přišedší
 Žołej wódki porjedži,
 Nućeše a připiwaše ...
 Mužik sebi słodźeć daše.
 Po tej tučnej swačinje
 Rjekny złotnik miłkotnje :
 „Duż dha luby přečelko !
 Dajmoj na pué k tebi so,
 Prjedyż pjenjez poskićam,
 Duleńcu rad wohladam.
 Spróenych nohow njerodžu,
 Wóz a hapla najimu.“

Šibały tón burik staji
 Skleńčku wupitu a praji :
 „ „Hlejče, hy, ta duleńca,
 To je wěc wam jědlowa,
 Tejko lět žno za njej du,
 Nihdy jeje njeslapnu.
 Ručež so jej' dokopam,
 Runy skok wam prajić dam.
 Za swačin so džakuju ;
 Přińdźeć k nam na kermušu.
 Ale njeńdźeć to do Kukec;
 Ja sym z Liškec pola Bukec !““
 Z tym tón wjesnik postaže,
 Smějo z duri stupaše.
 Złotnik zuby křipiey
 Durje za nim zawrjesny.

Serbske „pluralia tantum“.

Wot Jana Larasa.

We kóždej ryći namakamy wjetšu abo mjeňsu mnohosć słowow jenož we mnohoče trjebanych, kotrež wšednje pluralia tantum, we serbśinje pak samomnhoty mjenujemy. Tute słowa su pak po mojim zdaću, kedźbujemy-li na džensniše stejišćo našeje ryče, dwoje: pak tajke, we kotrychž zmysłu hižom někajka mnohosć leži t. r. kotrež tajku wěc woznamjenjeja, kiž z wjacy dželow wobsteji; pak su tajke, wo kotrychž so tuto

prajíć njehodži a kotrež drje tež někajku přiwuznosć k mnohoče mějachu a maju, hač runje so wona hišće wuslědžila njeje, dokelž so njepřeptytowaše. Ale móžno tež je, zo so tajke mnohoty tež přez analogiu a druhe ryčne zakonje wutworichu. Je wšak tych mnohotow, wo kotrychž so docyla prajíć njeda, zo by we wěcy samej někajka mnohosć ležala, přirunamy-li je přeňsim, jara snadna črōdka. Přičinu pak žadamz za tute mnohotne twórby, dokelž je wěste, zo so we ryči wšo po wěstych a najhuscišo jara blizko ležacych zakonjach stawa. Móžno drje, tola njewérju sebi to z wětosću dopokazać, zo tudy we ryči tón samsny zakoń knježi, kaž w nastupanju pomjeňšawkow, kotrež cím bóle přiběraja, cím bóle so ryč wot zdžělanych zanjerodži, wšitke pismowstwo we njej přestanje a ta sama so jenož wot ludu, wot njedzžělanych trjeba; štož nam wosobnje słowjanske ryče a tudy w přenjej rjadowni čěšcina a naša serbšcina dopokazujetaj, hač runje při wjele słowach hižom wjacý nječujemy, zo je to pomjeňšawka, haj zo nam husto jednore zmjeňšenje ani njedosaha a my hnydom město „hol“ prajimy holek = hólč, město hólčk tež hólčík a hólčatko, štož móže lědom žana druha dyžli słowjanska ryč we tajkej měrje činić; přetož Němc by tudy při swojim „Knäbe“, wot kotrehož ma wón tež dwě pomjeňšawcy, prajíć dyrbjał „Knäbleinchen“ a přecy by jemu hišće jedyn stopjeń pobrachnył.

Zo pak so z tutymi pomjeňšawkami tak ma a zo wone džen wote dnja přiběraju, wo tym powući nas stara čěšcina, tak ruče hač trochu přirunamy, we kajkim zmyslu so wot njeje te samsne słowa trjebaja, kotrež my jenož hako podłożkne korjenje znajemy.

Trochu pokazuje drje so tutón zakoń tež při mnohotach, wobkedžbujemy-li lud, kak wón te same trjeba a na druhim boku, kak so piše. Lohcy spóznajemy, zo lud někotre mnohosće stajnje trjeba, hač runje so w pismje hišće jednota wužiwa a słownik druhdy wo tym ani njespomni, zo so te abo wone słowo najbóle we mnohoče trjeba.

Wobhladajmy sebi nětko najhuscišo trjebane mnohoty a spóznajemy bórzy, zo je jich naša serbšcina wulku syłu wutworiła a zo wone husto k temu služa, zo byštaj so dwě docyla

podobnej abo tež jenajkej wěcy, kotrejž pak so na wšelake wašnje trjebatej, rozeznawałej.

Do prěnjeje wulkeje rjadownje ličimy scěhowace mnohoty.

1) Nožički. Pola tuteho słowa je do wočow padace, čeho dla so mnohosć trjeba a je wěsće zajimawe přeptytować, kak su druhe ludy, kedžbujo na druhu samotnosć teje wěcy, tu samu po tutej pomjenowali. Tak je ju Němc wot jeje nałożowanja pomjenował a dwojosć we wěcy cyle zanjerodžił. Nawopak mamy we francózskej ryči tež mnohotu za tutón nastroj; tola je tudy jeho podobnosć z cyle druhej wěcu hač we słowjanskich ryčach k pomjenowanju služila. Francóz mjenuje nožički „ciseaux“, štož je mnohota wot „ciseau“; poslednie znamjenja pak „błocko“ němski „Meißel“. Tuta podobnosć njeje pak wěsće tak zjawnia kaž w našim słowie „nožički“ a w českim „nůžki“ ze nóż (nůž), přetož nožički wobsteja džén z dweju nožikow a k temu praji so runje kaž pola noža „řezač“ z nožickami. Naše słowo pak je pomjeňšak runje kaž tež we českim, tola tež tudy je přičina zjawnia a trjeba so za wulki tutón nastroj wulkosć znamjenjace słowo „nožicy.“ Łaćanske słowo je forfex.

2) Widlički. Hačrunje so při tutym tež jednota „widlička“ trjeba, zda so mi tola, zo je mnohota tudy prěnjotna a zo je jednota jenož přitworjena, tež je mnohota, hdyž wo widličkach při blidže trjebanych ryčimy, wšedna a to tež ze wšem prawom; přetož kóžda widlička ma wjacy widličkow (kóncow), a z kotrejž so jě, ma jich často wo jednu wjacy hač druhe. Mamy pak za tutón k wšelakim džělam potrěbny nastroj tež wšelake mjena, hač runje wšě z jeneho korjenja wukhadžaja. Móžemy to z cyła na naší serbščinje wobkedžbować, zo wona škodu, kotruž ji nješiknosć k zestajanim słowam přinjese, tak wjele a tak derje hač je móžno přez druhe twórby teho sameho korjenja zarunać pyta; dopokaz za to je runje naše słowo a wěsće nic jednitki. Hlejmy jenož, kak so we ryči wšelake nastroje němskeje „Gabel“ ze wšelakimi zestajenjemi woznamjenuja. Hdyž Serb wo widličkach ryči, zrozumi jemu kóždy, zo wón „Čigabel“ měni, chcemy-li pak „Dřengabel“ woznamjenić, trjebamy mnohosć „widlička“, nic widlički, hač runje

z tym prajíć nječam, zo so za to tež „khachlowe widlička“ praji; tola njeje tudy přidawnik trěbny a je to hižom po-němčenje. Dale mamy „Mlýtgabel“, kotrež pak Serb zasy prawje zrozemliwje a jednorje „widły“ mjenuje a přistaji jenož, hdyž snadź mohł so někajki zmylk stać, při „Heugabel“ synowe widły, wěsće pak ženje, k najmjeňšemu sprawny Serb nic, hnójne widły. Tola hišće njejsu twórby tuteho jednitkeho korjenja wučerpane. Mamy hišće „widlicy“, štož pola nas nastroj we bróžni k wutrasowanju słomy trjebany, znamjenja, němski „Schüttgabel“ mjeno-wany. Haj tež tudy je so hišće srědžny splah wutworił „widlica“ k woznamjenjenju widłam podobnych hažow pola štomow abo hewak druhich wěcow. Po tajkim mamy scěhowace twórby korjenja „widł“: Widły, widlica, widlicy, widlički, widlička, wot kotrychž ma kóžda swój wěsty wuznam. Tež pola tuteho słowa, kaž hižom prajach, trjeba so jednota „widła“, kaž tež we słowniku hišće steji. We druhej ryči njeznaļu ničo podobnego wot tuteho wuznama. Čech trjeba tudy skoro přecy „widlička“.

3) Klěšće. We českim namakamy tež tón korjeń „kleště abo klíšťky, poslednje mjenujcy pomjeňšak knježi zasy wosobnje mjez ludom. Štož tuto słwo nastupa, płaći to samo, štaž wo přenimaj; tež we tutym znamjenja nastroj z dweju wažneju kruchow wobstejacy. Što pak mohł tudy korjeń słowa znamjenjeć? Myslach sebi, zo snadź je někajka přečelnosć mjez tutym słowom a mjez słowom „klětka“, štaž je zasy deminutivum, kaž to česke „klec“ dopokazuje. Korjeń „kled“ by potom na „skladny abo skrudny“ pokazował (?), přetož tuto „s“ we započatku wjele słowow pola nas jako „spomnić a pomnić, spóznać a pónzać atd.“ njeje korjenite, kaž tež z rědka we druhich ryčach po dopokazach nowišich filologow. Tak snadź bychmy wuznam korjenja „klud“ abo „krut“ we někajkej wuzkosći, něšto štož je zawrjete, pytać měli; přetož tež „kruty“ by sem słušalo. (?) Tola tuta etymologia njeda so lohcy dzeržec, khiba zo njeby přeciwo ryčnym zakonjam byla, zo „t“ do „s“ do „š“ a dale tež do „ch“ překhadža; přetož kaž druhe wuprajenje tuteho słowa dopokazuje, je tute „š“ ze „ch“ přešlo, wužiwa so mjenujcy tež słowa „klěchče“. Klěchče abo klěšće njeje pak žadyn pomjeňšak, kaž to česke słwo teho sameho

korjenja wobswědči; přetož pola słowa „klišťky“ je korjeń „klešt“ abo naše „klěšć“. Słowo klěšć, kajkiž so na psach namaka, němski *Hölzboch*, je wěsće hakle wot přenjeho słowa wotłożenie podobnosće dla, dokelž so tute zwěrjatko ze swojimi šcipalcami kruče do kože zakusuje a so tež njepušći, byrunje je roztorhnył; wot teho je tež přisłowo nastalo „Džerži so kaž klěchc!“

4) Zrěbje. Tež rjadny singular tuteho korjenja „zrěbjo“ trjebje so tola; hačrunje so tudy jedyn korjeń być zda, njeslušatej tola wobej słowje wěsće hromadu, runje kaž tež česke słwo „buben“ a němske *Buben* ničo ze sobu činić nimatej, abo kaž naše „pos“ česki „pes“ z īaćanskim „pes“ wěsće jedneho korjenja njeje. Hiżom ryč sama hlada za tym, zo by tutu podobnosć wobstroniła a wutwori tehodla hišće jedne słwo za młodego konja, mjenujcy zrěbc. Při tym wosta pak tež přenje a dosta potom powšitkomny wuznam: młodzata, tola jenož wot wjetšich zwěrjatow n. př. wot jeleni. wósłow atd.

Tež při „zrěbjach“ myslimy přecy na někajku mnohotu, pak na nitki džěla, hdyž wo zrěbnym džěle powjedamy, pak na nitki a sučki płatu, hdyž so tutón tak pomjenuje.

Podotknjenja hódne je zawěsće tež tuteho słowa přečelstwo haj jenajkosé (?) ze słowem „hruby“ a tola je we trjebanju wobeju słowow wulki rozdžél; rozdžél mjez hrubjanym a zrěbnym płatom je kózdej serbskéj hospozy derje znaty. Tak twori nałożowanje wuznam słowa kaž tež słwo same, a wšě prawidła ryče trjebaja so tak k jeje wudospořjenju. Přispomnić chcu hišće, zo mamy we našim słowje „hruby“ a zrěbny najrjeńšej słowje za němske „gröb“ a zo njetrjebamy tutón njestwórk „gropny“ trjebac, hdyž mamy za to dobre serbske słwo. Štóż pak tola rady němske njepušći, tón njech wě, zo je naše hruby a němske „gröb“ poprawym te samsne słwo, jenož zo je jedne němski a druhe slowjanscy tworjene. Bychu so pak scěhowace słowa wotložić dali: „hruby“ grób, ungeschliffen; tež mohło so zrěbny a hrubjany prajić; hrubosć *Grobheit*, a hrubiwość za grobes *Benehmen*. Tež móhli so wot „zrěbny“ tajke formy tworić, hač runje nic tak zwučne a přijomne.

5) Wostańmy mojedla we domje při předlčach a rozhladajmy so dale we jstwě, hač ničo wjacy za našu wěc njenamakamy. Z džéla so předže a to pak na wrjećenje pak na kołwroče, na kotrymž tež krosnička namakamy. To je zasy pomjeňšak město runje tak dobreho krosna, tola tudy snadź snadnosć wěcy tež tajku twórba žadaše. Tudy so tež hišće prawa twórba „krosna“ trjebje, hdyž ma so něšto wjetše woznamjenié; tak so wosobnje „krosna“ mjenuja pola tkalcow, němski „Webstuhl“; pola kołwrota pak je ta wěcka jara snadna a tehodla trjebje so ze wšem prawom jenož pomjeňšak. Njesłyšane runje njeje, zo so tež „krosno“ abo krosničko praji, tola nic tak derje; přetož přez „krosno“ woznamjenjamy člowjeka — najbóle žónsku — kotryž přecy wokoło łazy a khodžo blady předadwe, ničo njedžělajo, husto dosć tež roztorhany; hinak so pola žony tež praji „stare drjehmo“, tež „pasmo“, štož su lute słowa wot předženja a tkaća; pola deminutiva pak njeby so tehodla jednota derje trjebała, dokelž je woznamjenena wěc dwójna. Zo tutón korjeň „krosn“ něšto na někajke wašnje drapate abo zdžeržowace woznamjenja, na to dowjedże nas wotłożenie „so krosnić“ na př. we kefkach, mjez černjemi, abo tež snadź na polu mjez kałowymi hłowčkami, najbóle pak mjez černjemi, kefkami.

Njemylu-li so, mjenuja so tež před mlynami, pola hatow před pušcadłami tamne rjeblki „krosna“, dokelž te před mlynom wselake wěcy zdžeržuja, zo njebychu pak mjez koła přišli pak koła njezamazali; před pušcadłom pak, zo bychu rybam zadžewali z hata čeknyc. Tež pola tkalca su drje krosna po prawym jenož džél cyłeho nastroja, mjenujcy tamne drotowe abo trunate sački, přez kotrež při tkanju nitki běza, zo bychu so nješmjatali — a što su pola kołwrota krosnička druhe? Wselaka je twórba, ale jedyn a tón samy wotpohlad. Hišće něhdže su krosna, zasy cyle hinak tworjene a tola z teje samsneje přičiny, mjenujcy pola „fladyrje“, hdžež tute krosna stajnje měseja, zo bychu so kłosy, pluwy a zorno lohcy a čisce wotdželiſe. Snadź je hišće wjac krosnow, tola po wuznamje přeptytanych myslu, zo změja tež zbytne hišće tutón korjenity wuznam wotdželenja, zdžerženja.

6) Čronka. Wot tuteho słowa płaci to hiżom prajene; njewěm, hač so hdy črono trjebje. Čronka namakamy pola noża, widličkow atd. a trjeba so tuto słwo pola nas jako němske „Griff“ pola tutych nastrojow. Što pak je wuznam tuteho korjenja? Wobhladajmy sebi druhe wotłożene słowa, snadź nas k zrozemjenju dowjedu; trjebamy tež čronowc „Baſenžahn“, njewěm pak žaneje winy, čehodla so tute zuby runje čronowcy mjenuja, města dla wěsće nic, přetož hdy by so kósc, we kotrejž zuby těa, érono mjenowała, móhli so wšě zuby čronowcy mjenować. Najskerje pak je tute słwo kaž we swojej twórbje tak tež we swoim wuznamje tamnemu we skoro wšěch ryčach jenajkemu korjenej: Corn abo Korn runja. Tute słwo mamy pak we scěhowacych mi znatych ryčach z tym samsnym wuznamom. W semitiskich: hebr. karan, arab. kerem, tak tež w chald. a syr.; w grichiskim *ξεωτ*, we łac. cornu (a wšěch dżówkach), w němsk. Horn, w česk. střenka. Po tutym by naše słwo „čronowc, čronka“ jenož roh abo kósc, něšto twjerde woznamjenjało a to zruna so tež docyla z nałożowanjom; přetož čronka su abo běchu k najmjeňšemu najhuscišo z kosće a čronowc je, dokelž je najtwjerdši a sylniši, ze wšěm prawom hako kosćany *καὶ ἔσοχν* woznamjenjeny.

7) We serbskej jstwě namakamy hišće jedne plurale tantum, mjenujcy „polcy“. Tež slyši drje so sem a tam tež „polca“, n. př. połož to na „polcu“, tola jara z rědka a móžemy tute słwo ze wšěm prawom k našíej rjadowni přiwzać. Korjeń słowa „polcy“ je jasny a wěcy přiměrjeny; přetož na polcy so sudobjo zawěsće „leče“ abo „poleče“. K wujasnjenju přispomni so hišće, zo tudy wosobniye hornyki so skoro tak powróća, jako hdyž serbska hospoza na myšku „poleče“, mjenujcy hornek na drjewjany talefk a šiberk drjewa staji, přiwiazajo za drjewo kusk pječeneho khléba abo šwjercik tučnego. Tež praji so runje wo sudobju, hdyž so na příklad něhdźe jara na kromu abo tola tak staja, zo mohlo lohcy dosé spadnyć: „to pak sy je prawje polakl!“

8) Přecy dyrbimy hišće we jstwě wostać; přetož k hachle njesměny přeskočić. Je to němske słwo; tola přez to, zo so mnohota tak přistojnje nałożuje, leži k najmjeňšemu serbski

duch w nim. W českim su „kamna“ tež mnohotu přiwzali; štož na to pokazuje, zo snadž su w starych časach woprawdże z hromadu zestajenych kamjenjow so tworiše. Tola njelězmy na khachle, hewak hišće na koči trón t. r. na „plocu“ příndžemy a sedžimy zasy na němskim słowje „Platte“, hač runje hižo jara splacnjenym.

9) Nětko ničo wjacy we jstwě za swój nastawk njenamakam a du tehodla won a hlej! hižo na prozy je něšto nowe: Durje, tež mnohota, a čehodla? Někajka přičina je drje bórzy prajena, ale hač je tež wérna? Druhdy dyrbimy so z wonym prawidłom spokojeć: „Nobis licet quaedam nescire.“ Tola k našim durjam! Pola starych khěžow widžimy hač do džensnišeho dnja w Serbach durje jako dwaj džélej — horni a delni — nic kaž pola wrotow — prawu a lěwu połoju, ně tudy su dwoje durje, přetož kóžde maja swój wosebity zank. Potajkim njebě tu mnohota njetrěbnje nałożena. Nětko pak je so nam tónle přenjotny wuznam mnohoty docyla zminyl a mjenujemy wšudžom „durje“, byrnje jenož z jeneho krucha wobstejałe. Tež při tymle słowje dyrbju na ökonomiu a z dobom na bohatosc serbskeje ryče spomnić; přetož widžimy, kak so tudy pomjeňšak stajnje twori a kak wón woznamjenjenu wěc derje wot duri rozdžélue. „Durička“ njejsu ženje durje do khěže abo jstwy, ale su přecy jenož pak do zahrodki (tež „wrótka“), pak do khachli, klětki atd. Što pak znamjenja korjeń „durſ“ abo (pola druhich Słowjanow) „dwerſ“? Tón samy korjeń je wěsće tež w słowje „dwór“, hač runje je tudy „r“ twjerde. Někajka pódobnosć w němcinje njeda so přeć; tam mamy „Thür“ a „Thor“. Snadž by so tutón korjeń k temu we „twor-ié“ přikhili? Tak wjele je wěste, zo je w serbskim „durje“ korjeńske „w“ pak z „n“ spłunyło, pak so docyla wustorčilo, a potajkim njeje njemóžne, štož praju, zo je mjenujcy w słowomaj „durje“ a „dwór“ tón samy korjeń.

10) Do dwora abo z dwora pak njewjedu nas durje, ale „w rota“. Duž zastańmy tež při nich. Wo korjenju a wuznamje słowa tudy ani ryčeć njecham, dokelž je to jasne; słusa k temu w serbskej ryći jara rozšerjenemu korjenjej „wert“ abo „wrot“. Plural pola „wrotow“ je tež zjawný a njetržebamy na

stare časy spominać. Kaž hižo podotknych, trjeba so tež wot słowa „wrota“ pomjeňšak „wrótka“. Ale njepraji so wšudzom „wrota“, hdžež durje z dweju połojcow wobsteja; jenož po wěcy, do kotrejež wjedu, měnja so tudy słwo; tak drje njeprajimy: cyrkwinske wrota, ale durje, a nic durje do brózne, ale wrota; tež we přenjesenym zmyslu praji so: wrota do njebjes atd.

11) Wostańmy w dworje, snadź hišće něšto našeje kedź-bnosće hódne namakamy. Tu leži wśelaki rólniski grat: radło, bróny a pľuh na wlokach. W łoka maja swój korjeń we „wlec“, němcy ſchleppen. Za tute dobre serbske słowjeso trjebaja druhdy hubjeni Serbia poł němske „ſleprować“ a „ſlepruja“ so tak z němskim słowom, hačrunje serbski pľuh na serbskich „wlokach“ woža!

12) Tola k druhemu słowej, hewak mohla nam kraj w hněwje do hłowy stúpić a potom je zmylk w rozsudzenju mózny. Pod kólnu wisaja hrabje! Wuznam słowa je jasny a njeje čežko přičinu namakać, čehodla Serb tudy mnohotu nałożuje. Hrabje džé wobsteja z mnohich kruchow, z kotrychž k najmjeňšemu dwaj do wočow padataj: hrabišeo a hrabje ~~zat~~ ~~εσοχην~~ tak mjenowane. Lohkotwórnosć serbšciny pónajemy, hdyž z přeměnjenjom jeneho zynka dostanjeny něšto cyle druhe: hrabišća (abo hrabiska), štož su wulke, njelepe hrabje.

13) Poskočmy hišće do brózne a rozhladajmy so tam! Kak tam „cypy“ rjenje klipotaja „klip klap“ abo „cyp cap“! To je jara přihodne słwo, wobrazniše dyžli němske „Dreſchflegel“. Štož serbski wuknje, trjeba je jenož junu slyšeć a ženje wjacy je njezabudže. Mnohota so nałożuje, dokelž maja cypy dwaj hłownaj kruchaj „bić“ a „džerzel“, kotrajž ze „zwjazkom“ cypy tworitaj.

14) W brózni móhli hišće na „přatra“ pohladać, hačrunje so často „pratr“ trjeba, w lokalu: na přatrje abo na přetře atd. Duž kuknmy do wumjeńcy, hdžež njewumlöćene snopy leža. Snop ma kłosy a ričizna, kotrež woboje so w mnohoće trjebaja, wosobnje ričizna a druhdy tež riče. Ričizna so nałożuje, dokelž ma po prawym kózde stwjelco „ričizno“ t. r. tamny džél, kotryž so zadkej pola žiwochow při-

runać hodži. Wo etymologiskim nastupanju nochcu tudy dale ryčeć.

15) Wostańmy hišće khwilku w bróžni! Ratař trjeba wjacy nastrojow, prjedy hač so žołte zorno na łubi na njeho směje. Pluwy dyrbja so wot zornow wotdželić; tole wuplöće stawa so z mjeckami. „Mjecki“ su znate a korjeń słowa je „mjetać“; přetož žito so w mjeckach přemjetuje, zo bychu w snadnym wětřičku pluwy wotlětałe. Mnohota pak trjeba so najskerje dla twórby słowa, hačrunje by tudy jednota runje tak derje klinčała.

16) W bróžni widžimy tež „hembjeki“ t. j. najwyšsi džél bróžne. Praji so: bróžnja je zatykana (połna) hač do hembjerkow. Němcy rjeknu za to „Hängebälzen“; tola wuznam njeje cyle tón samy. Zwonkowny džél tuteje wysokosće su „swisle“ (němski Giebel) t. r. deski, kotrež horni džél twarjenja z wobeju bokow zawjeraja. Tele słowo wukhadźa ze słowjesa „wisać“; přetož swisle „wisaja“ a su do powětra tak prajo „spowěšane“; jednotliwe deski swislow pak hromadu „zwiſuja“.

17) Smy nětk hižo blizko mróčelam; duž pohladajmy sobu do njebjes. „Njebjesa“ su mnohota, Serb nima na njebju dosć; wón chce wšich zbožnych měć, a tehodla trjeba njebjesa. Tola ně! njebja njesměrnosć a wobšěrnosć je přičina, zo wón radšo njebjesa praji. Etymologia tehole słowa pak njeje dotal dowujasnjena.

18) Zlězu z tuteje njewuslēdneje wysokosće a wróci so na burski dwór. Tu steja druhdy „sanje“ a hnydom lećimy na nich po mjehkim snězy. Mnohota njetrjeba wukładowanja; přetož kedžbujemy-li na dwaj kruchaj abo „dwě sani“, móže so cyłe přez mnohotu woznamjenié. Korjeń snadź ma so pytać we „sunyc so, suwać so“ abo „snować so“?

19) Ale sanje same njejězdža, do nich zapřahuja so konje. Tola za čo? Za „wahi“. Wahi maja dwoji wuznam. Při tymle słowje namakamy zasy hižo naspomnjenu ökonomiu w serbskej ryći, zo so dwě drje podobnej, tola k wšelakemn kóncej trjebanej wěcy přez twórbu słowa rozdžělatej. Zawěrno je waha, z kotrejž so waži, w hłownym ta sama kaž waha při

wozu; tola je tež wšelakosć mjez woběmaj, a tehodla mamy tež srědk, to w ryći woznamjenić, přez trjebanje mnohoty pola wozowych wahow jako sylnišich a wjetšich dyžli te, z kotrymž hospoza butru waži. W druhich ryčach, wosebje w semitskich nadeňdžemy tež dual, kotryž je wěcy najbóle přiměrjeny; hebrejske slovo, to woznamjenjace, je woprawdžity dual.

20) Wozowe koła su z drjewa a kruchi, z kotrychž koleso wobsteji, rěkaja „zwjena“. Tele slovo móže drje so tež w jednoće trjebać, ale z pohladom na to, zo kóžde koło z wjací kruchow wobsteji, wužiwa so najbóle mnohotu. Runje tak ma so pola woza z „rjeblemi“, kotrehož jednota „rjeblo, rěbl“ so njetrjeba. Jednotliwe su „rjeblizna abo rjeblizny“. Korjeń słowa „zwjeno“ je we „zwinyć“; přetož zwjena su zwinjene, zekřiwjene. Što pak je podłożk „rjeblow“? Nó, rěbl, kiž ma wjèle rjeblow abo rjebleškow, štož je lěpje prajene dyžli „štelki“, štož drje su tola němske „Stelzen“.

21) Pohladajmy tež burej na polo, a wjeselmy so z nim na jeho krasnych „honach“, kotrež pilnje wobdželuje, zo njebychu so do „ladow“ přewobrociče. Wobě słowje woznamjenjatej wjetši kruch ležownosców, štož so z mnohotu wupraja. „Hona“ su jenož mnohotu. Pódla „ladow“ pak trjebamy „naše lado, ladko, bože lado (t. r. pohrjebniščo). Štož korjeń nastupa, je dosć jasny; na „hona“ honi so skót po „wuhtonje“. Dopomina „lado“ (njepłodne městno) na wohidne „lado“ (žónsku)??

22) Tola wrómy so na hona, hdjež bur džaknu brózdu wora a přez „wuwróca“ swoju zahrodku wobwěnči. Wuwróca trjebaš prawje pisane widźeć a budže tebi wuznam blizki kaž tež mnohotu, přetož wuwróca nastanu, hdjež so rólnik z přahom husto wróca. Jenož tu a tam slyši so „wuwróco“.

23) Nochce so nam ze zahrody; widźimy tola pola za płotom a wěmy, zo wone „za h u n a m i“ rěkaja. Płot tworja husto „hrabička“ (abo hrabički). Korjeń je „hrab“ (Weiſbučē) a dokelž žiwe płote z wjèle hrabow, hrabkow wobsteja, praji so mnohotu.

24) Skónčnje wuzběhny hišće samomnohotu „wutora“. Te su při drjewjanym sudobju a wone rěkaja tak, dokelž so z drjewa „wutorhaja“ t. r. wurězaja (??) z bлоckom.

Přispomnjenje redaktora: Tutón nastawk, kiž chce jenož někotre samomnohoty wukładować, sym z pisaneje pražskeje „Serbowki“ z lětnika 1868 hač 1869 wupisał. Spisačel běše tehdom student. Hačrunje wězo wšě jeho wukładowanja za prawe nimam, sym je woćíšćeć dał jako dopokaz, zo so młodži Serba w Prazy wědomnostnje a příkladnje w serbskej ryči pröcuja.

Dorunanki ludowych pěsničkow.

Wot Michała Róla.

1) Při kolebce.

Hujkaj, pujkaj Khatyržinku,
Moju młodšu sotřičku.
Nanka su namaj zarubali,
Mamku namaj sobu wzali,
Naj su tu samej wostajili —
Tej najmłodše syrotcey.

Přispomnjenje. Tale pěsnička spěva so pak sama pak jako skónčenje pěsnički „Jědlenki su rubali“ (Smolerjowe Pěsnički II.). Tež pólski variant so skoro z tmy samymi słowami kónči.

2) Zrudny luby.

Šoł je tón hólčik runy pućik,
Nadešoł sej runy dubik.

Wurězał sej hałžčičku,
Wudžěał sej piščałku.

Tak sej wón wjesele zapiska
Z tejle mi zrudnej wutrobu,
Z tymaj mi wočomaj płačitymaj.

Ja mam swoju lubku susodžinku,
A druzy k njej khodža z wjesołosću.

Ja pak, mój božo, ze zrudobu,
Z tejle mi zrudnej wutrobu,
Z tymaj mi wočomaj płačitymaj.

Přišoł je hólčik a wzał je ju preč
A hišće mje njeje na kwas prosyl.

A na kotryž bych ja radšo šoł,
Hač ja žiwy na swěće sym.

Ale džensa je kwas a za tydzeń zas,
A njeńdu ja na tón, dha na tamón du,
Na kwas tola wěsće póndu.

A wěnašk ja změju, tón b'dže mje debić,
Wěnašk je rućany, moja je česć,
Žolte su lilije lubosće naj.

A štóž b'dže te lilije wušćipać,
Tón b'dže naj lubosće sobu wzać.

Nimo tam jědžechu fórmanki
Z cuzeho kraja, z cuzeje zemje.

A ēi su te lilije wušćipali
A naj' su woni lubosće sobu wzali,

A nětk su naj' lubosće w cuzym kraju,
W cuzym kraju, w cuzej zemi.

A worcel je železo jara twjerde,
A naj' šče su lubosće wjèle twjerdše.

A worcel je železo k rozłamanju,
A naj' šče su lubosće k rozeńdzenju.

Přispomnjenje. Tuta pěsnička, kotruž je k. Krečmař z Hóska († 1863) do pražskeje „Serbowki“ podal, je dospołniša dyžli Smolerjowy variant (pěsnička LI.); přetož posledniš kónči so hižo ze strofu: Džensa je kwas a za tydzeń zas atd.

3) Njezbožowne jězdženje.

Předspomnjenje. Pěsnička pod tymle napismom je LXVI. pola Smolerja a spočina „Tón čas je to nam pominył“. Tola hděz so tam prají: „Dał je so wjesć wón k holičey,
A swojej lubcę najlubšej.

Holčo te jara płakaše,
Swojej bělej ručcy łamaše.

Swojej bělej ručcy łamaše,
Swoje brune włóski torhaše,

Swojom' lubom' wopuški plečeše
A jara hórcy płakaše.

„Ty budžeš hakle płakać,
Hdyž budža mje hotować

Do teho kitela běleho,
Do teho wěnca ručaneho.“ —

To staj byloj študentaj dwaj,
Kiž staj tu pěsničku wuzwoliło;

Zo staj sej zaslužiloj tajku mzdu:
Tón čoruy klobučk ze šnórku,

Te holčo běle čerwjene,
Tej konjej brunej plesatej.

Dodawki za „słownik“.

Wot Jurija Bróška.

Předsponjenje redaktora. Tudy podate słowa, wjesne a ležownostne mjena, prajidma a přisłowa sym z pisowneje słowneje zběrki k. J. Bróška, duchowneho w Křišowje, swěru wupisał a zrjadował. Přirunaj mój nastawk: „Ležownostne mjena w Serbach“ a knižku „Serbske Horne Łužicy“. Tež wobnowjam próstwu w předkhadzacym zešiwku Časopisa wuprajenu.

Balak, Balafmühle.

Bambroch, Bernbrüch.

Bartecy, Barsdorf b. Niesky.

běhař, auch Bote; junger Kameel.

Hiob 9, 25; Jes. 60, 6.

Bobolcy, Boblīž.

Borščka, Sandförſtchen.

Bortnik, Wiesenfleck b. Rödewiž
(Pößtwiž).

bozanka; před bozankowym
keŕkom dyrbiš sebi měcu
sčahnyé (dokelž ma lěkař-
sku móć).

Bronowy, Flurname zwischen Kri-
scha und Weissenberg.

Brunojcy, Braunsdorf b. Muštau.

Cydženy; c. měd, Honigseim.

Cytow, Tetta b. Krischa; Cytowk,
Kleintetta.

Časecy, Tschaßwiž.

člónk; tkalcowy č., Weberspule.
črěšlo = čróslo.

čekać; wot jětrenja č., Num.
5, 2.

Debšk, Döbškiž b. Reichenbach.
drapař; na draparja příndze

- rozsywař, auf den Borger kommt
der Sorger.
- dreptać** = dryptać.
- Gerša**, Hügel b. Meschwitz.
- Hamor**, Neuhof b. Lohsa.
- hawt, Hiob 39, 27.
- Hemjelica, Žemlič.
- hołbjan = hołbjer.
- hrana; kosa na wulku hranu
steji, die Sense steht zu sehr
auswärts.
- Holešow, Holscha.
- Hósk, Höfke.
- Horšow, Horschá.
- Hromadnik, r., Wiesenniederung
zwischen Krischa und Weissen-
berg.
- hudło, Spott; vgl. wudmo.
- hudły; —le słowo, ein Wort
von übler Bedeutung.
- Jachlowc** = jałorc.
- Jérchecy, Jerchwiß b. Gebelzig.
- Kanclja**, kancler = kencla,
kencleř.
- Kina & Kinja, Kaine.
- Klětno, Klitten.
- kmótřenje; k. je česc za teho,
kotrehož potrjechi a zbože
za teho, kotrehož njepo-
trjechi.
- Kołbicy, Kołbič.
- Korbjelcy, Körbigsdorf b. Löbau.
- Košla, Koščel.
- kolesko; do koleska pić, im
Kreise herum trinzen.
- Křič, Člurname b. Niedergurig.
- Kringelecy, Kriegelsdorf.
- kruwa, Reißnadel der Zimmer-
leute.
- Kuty, Hermannsdorf b. Müßau.
- Kwétonjecy, Quißdorf b. Niesky.
- Khapa**; někomu khapu přikryć,
jemanden durchprügeln (vulg.).
- Linka**, Kunnersdorf b. Kamenz.
- Lubochow, Libuchow, Lubachau.
- Lahow, Luga.
- Laz, Lohsa.
- Lazk, Łażki.
- Lupoj, Luppe.
- Luwoćicy, Łautič.
- Manjow, Mönau.
- Malešecy, Maßschwiß.
- Malećicy, Małtič.
- Maratki, ein Hügel zwischen Mesch-
wiß und Steindörfel.
- Markraćicy, Markersdorf b. Gör-
lič.
- masło = butra (von Alten gehört).
- mjećić; budže so m., es wird
sich fügen.
- mjaskać = mlaskać.
- mlawkać, fauen (von Kühen).
- Mysłecy, Meuselwiß b. Reichen-
bach.
- Naduwanje; n. na zady, Deut.
28, 27.
- nałemić = nałamać.
- Napadź, Napatsch.
- Něcin, Niethen.
- Němšk, Niemtsch.
- Nizka, Niesky.
- njecyły, 1. Kor. 13, 9.
- nječasny; n. porod, Hiob 3, 16;
Ps. 58, 9.

- Njechań, Nechen.
 Njechorn, Nechern.
 njestarobliwy = bjezstarostny.
 njespušćomny, unerlässlich.
 njezamoženje, Ohnmächtigkeit.
 nožički, auch: Lüchtſcheere.
Pechč, Pečern b. Muškau.
 Pěskocy, Piškowiz.
 plinc = blinc.
 Pimpusowa hórka, Hügel bei
 Döbschiž.
 podaromny = podarmny, Sach.
 10, 2.
 Podlipa, Linda b. Daubiz.
 pohudanje, Räthsel.
 pohubjenje = zahubjenje.
 Połpica, Halbendorf.
 polubjenje, Gelübde.
 Pozdecy, Pašdiž.
 porskanje, Nießen.
 posłabié, schwächen (bibl.).
 potrjeb, Nothdurft.
 powlečenje, Hinterhalt.
 pracha; swinjaca pr., Epheu
 (bei Förstgen).
 předosahać, übrig bleiben.
 Přehladki, Felder bei Steindörfel.
 přehonjeć, auskundschaften.
 přelóst, Wolluſt, Muthwillle, lle-
 bermuth; z přelóstom, aus
 Muthwillen.
 přeměnyc, Geſträch b. Nachlau.
 přesydowanki, Würgebirne, Holzb.
 přeslyšeř, Hiob 31, 35.
 přihotowańja, Vorbereitung=anſtalt.
 připačić, quetschen, z. B. den Finger.
- Přiwciwy, Breitiž.
Randak, Flurname b. Hochkirch.
 Rěčica, Rieſſchen.
 rić; tón je tak khudy, zo, hdyž
 so na brjuch lehnje, dyribi
 so z rięu wodźeć.
 Róžan, Roſenhain b. Rittliž.
 róžk; hdyž ci w małym róžku
 kuntwory za wušomaj zynča,
 dha poběhnješ w měrcu z wu-
 šomaj za khachle.
 rozmlěć, zermalmen.
 Ručicy, Flurname b. Meschwiz.
 rypač, Meifel, Jordan, Gram-
 matik S. 42.
Sciskać, Hiob 34, 26.
 Sciwjecy, Štiebiž.
 slowčina; s. najlepje tyje, hdžež
 slyši paćerje spěwać.
 směšenje, Verſpottung.
 směwc, Jes. 29, 20.
 skhód; wity skh., Wendeltreppe.
 směch; zwonka s., znutřka
 hréch.
 smjerć; stary ma s. před wo-
 ćomaj, a młody za khribjetom.
 Smochéicy, Schmochtiz.
 Sobołsk, Zöbliz.
 Spytecy, Spittwiz.
 Stachow, Stache.
 starobliwość, Sorglichkeit.
 Stwěśin, Peſchen.
 surowjenje, Eifern (Ueberschrift
 2. Reg. 1).
 Swyatnik, Wieſe b. Tauern.
 sylzyć = sylzować.
 Škaborak = škabr.

- šmórkać, schnell sich bewegen; to so tak šmórka, das flutscht nur so (v. Sägen, v. Eisenbahnzug u. dergl.).
- Špital, Spittel b. Kamenz.
- štan; štanowe wěncy, 2. Mak. 6, 7. 3. Mak. 2, 29.
- Tołčić, feltern, Jud. 9, 27.
- třěl, Hiob 20, 24. Threni 2, 4.
- Trjebjency, Steindörfel.
- trometa, trometawa = trompjeta.
- tupkowanje, Getrappel. Jerem. 47, 3.
- Warnačicy, Arnsdorf b. Reichenbach u. Warnsdorf in Böhmen.
- wita = witka, Flechtreis. 2. Chron. 4, 12.
- wjazniwy, zäh.
- wjerše; Hiob 40, 26.
- wo; wo kiješku khodžić, Sach. 8, 4.
- wobohatka, Almosen (in Krischa).
- Wodowa, Wasserfretscham bei Krischa.
- Wodrjenca, Dödernit b. Niesky.
- wokřewjenka, Łabsal, Erquickung.
- woliwka & wolijowka. Jes. 17, Micha 6.
- Wopaka, -eje, Oppach.
- wosuch, Kuchen.
- wotkhód, auch Abtritt, 2. Reg. 10, 27.
- wotpadliwy, abtrünnig, Jes. 1, 23.
- wožiwicojéć, mit Harz besudeln.
- wukhorjeny, von Krankheit entkräftet.
- wuležeć, liegend hineinpassen (v. Zimmerleuten gebr.).
- wuzlik, Bündel (Geld).
- Zapalenc, Brandfackel, Zündler. Jud. 15, 4.
- zapnjenje, Hengel, 1. Reg. 22, 34.
- zawodżenie, bes. Jerem. 14, 14.
- Zelezna, Wald zwischen Dauban und Förstgen.
- Zjebać, zjebanstwo = jebać, jebanstwo.
- zléhanka, Concubine (vulg.).
- Złotnik, Schanze b. Rakeł.
- zorno; wokowe zornješko, Pslm. 17, 8.
- zwadliwy = zwadniwy, zwadny. Prov.
- zygl = zyglski pjersćeń.
- zymna = zymnica.
- Žahańca, Hügel zwischen Bawisz und Pommritz.
- žołta, Gelbsucht.
- Žuricy, Säuriß.

Pokazka z noweho přełožka psalmow. Wot Jana Larasa.

K čemu nowy přełožk psalmow, hdyž mamy hižo dobry stary? budže so prajić. Tola bjez teho zo chcył swój přełožk wukhwalować, njesměm stary we wšitkim dobry mjenowac. Přetož dobry přełožk dyrbi dwoju wosebitosc měć: 1) dyrbi, kaž daloko je mózne, po originalu dosłowny a 2) w čistej a zrozemliwej ryći podaty być. Móže-li štò tejle wosebitosći w starym lutherskoserbskim přełožku dopokazać, tón njech jón dobry mjenuje. Napřeciwny dopokaz sem njesluša; štòž pak chce so přeswědčić, přirunaj někotre psalmy lutherskeho přełožka z mojim a tež z originalnym textom a potom sudź.

Mój přełožk je za wšitkich Serbow, nic trjeba jenož za katholskich. Wón je po originalu dosłowny, kaž daloko so to hodži, a to po textu, kajkiž so we wubjernym wudawku evangelskeho biblijskeho towařstwa namaka.

Při přełožowanju do našeje nětčiſeje pismowskeje ryče sym stajnje přirunował němskaj přełožkaj Luthera a Van Essa, ťačanski přełožk Vulgaty, kaž tež serbski a nowy čeſki přełožk. Jako pokazku podawam tu z hižo dokonjanego cyłka scěhovace kruchi.

119.

1. Zbóžni, kotriž khodža po prawym puću, kotriž kroča po kaznjach božich.
2. Zbóžni, kotriž maja kedžbu jeho postajenja, z cyłej wutrobu pytaja jeho.
3. A nječinja złe; kroča na jeho pućach.
4. Ty sy je poručil, jara swěrnje wobkedžbować twoje přikaznje.
5. Bóh daj, zo bychu złożene byłe moje puće k wobkedžbowanju twojich kazni!
6. Potom njewohańbju so, hdyž kedžbuju na wše twoje přikaznje.
7. Khwalić budu tebje ze sprawnej wutrobu nawuknjo twoje sprawne zarjadowanja.
8. Twoje kaznje cheu džeržeć; njewopušć mje docyla.
9. Kak zakhowa młodzenc swoju wutrobu čistu? Hdyž so džerži po twojich słowach.
10. Z cyłej wutrobu pytam tebje, njedaj so mi wotkhilić wot twojich poručenjow.
11. We swojej wutrobje zakhowam twoje słowa, zo so njebych přehrěšiļ přećiwo tebi.

12. Žohnowany budź, Božo! wuč mje twoje kaznje!
13. Ze swojimaj hubomaj liču wšē zakonje twojeho erta.
14. Na puću twojich přikaznjow zwjeselu so bóle dyžli nade wšēmi bohatstwami.
15. Twoje přikaznje rozpominam a kedźbuju na twoje šćežki.
16. Na twojich prawach mam radosć, njezabudu twojich słowow.
17. Popřej twojemu wotročkej žiwjenje, zo by kedźbu měl twoje słowa.
18. Wotewr̄ mojej woči, zo wohladam twojich kaznjow džiwy.
19. Cuzbnik sym na zemi, njezakryj swoje kaznje přede mnū.
20. Rozmječena je moja duša wot žedženja za twojim zakonjom stajnje.
21. Zakhadžeš na hordych, zo zakleći su, kotriž přestupuja twoje kaznje!
22. Wotwobroć wote mnje hańbu a zapęće, dokelž kedźbuju na twoje kaznje.
23. Tež knježerjo zesydaja so a ryča přečiwo mi, twój služownik pak mysli na twoje kaznje.
24. Twoje postajenja su moje wjeselo, moji radžiceljo.
25. W proše leži moja duša; wokrew mje po swojim słowje.
26. Moje puće powjedam a wusłyśiš mje; wuč mje twoje kaznje.
27. Puć twojich přikaznjow daj mi spóznac a rozpominač chcu twoje džiwy.
28. Moja duša sylzy roni, dokelž je zarudžena; pozběhn mje po swojim słowje!
29. Puć jebanstwa wotwobroć wote mnje a popřej mi swoje powučenje.
30. Puć wěrnoſće sym wuzwolił, twoje postajenja předstajam sebi.
31. Wisam na twojich wučbach, Knježe, njedaj mje zahańbić.
32. Puć twojich kaznjow chcu běžeć; přetož ty zmužiš moju wutrobu.
33. Pokaż mi, Knježe, puć twojich kaznjow, zo bych jón stajnje wobkedańca.
34. Wuč mje, zo wobkedańca twój zakoń a dzeržu jón z cyłej wutrobu.
35. Wodź mje po šćežcy twojich přikaznjow; přetož wonie lubja so mi.
36. Złož moju wutrobu na twoje powučenja a nic na dobyća.
37. Wotwobroć mojej woči, zo byštej njehladałoj na prózdnosće, na swojich pućach wokrew mje.
38. Wobkruć swojemu služownikej twoje słowo; kaž temu, kiž so tebje boji.
39. Wotwobroć wote mnje hańbu, kotrejež so boju! Haj dobre su twoje prawa.

40. Hlej ja žedžu za twojimi kaznjemi, z twojej spráwnosću wozbož mje.
41. A popřej mi twoju hnadu, Božo, twoje wumoženje po twojim słowie,
42. Zo bych wotmołwił temu, kiž mje hani; přetož twojemu słowu dowérju so.
43. A njewzmi z mojego erta wěrnośće słowo nibdy; přetož na twoje wuprajenje so nadžijam.
44. Haj wobkedžbowač chcu twój zakoń, přecy a wěčnje.
45. A khodžić chcu we swobodże, teho dla chcu pytać twoje kaznje,
46. A powjedać před kralemi wo twojich přikaznjach a so nje-hańbować.
47. Haj zwjeselić chcu so nad twojimi kaznjemi, kotrež lubuju;
48. A wupřestrēć swojej rucy k twojim kaznjam, kotrež lubuju a rozpominać twoje postajenia.
49. Spomn sława k twojemu służownikej, na kotrež sy postajił moju nadžiju.
50. To je mój tróšt we mojim hubjeństwje, zo mje twoje słowo wokřewi.
51. Hordži wusměwaja so mi jara, wot twojich kazni njewot-khilu so.
52. Spominam, Knježe, na twoje wuprajenja wot zastarska a tróštuju so.
53. Zahorjenje zmócni so mje přećiwo złym, kiž wopušća twoje kaznje.
54. Mój spěw su twoje kaznje we domje mojego cuzbnistwa.
55. Spominam w nocy na twoje mjeno, Knježe, a kedžbuju na twoje kaznje.
56. To je, štož mam, zo kedžbuju na twoje přikaznje.
57. Mój dźel je, Knježe! wupraju je: wobkedžbować twoje sława.
58. Prošu tebje z cyłej wutrobu: Budź mi hnadny po swojim słowie:
59. Mam kedžbu swoje puće a nawróću swojej nozy k twojim kaznjam.
60. Khwatam a njekomdžu so dźeržeć twoje kaznje.
61. Zwjazki złych wobdawaja mje; na twój zakoń njezabudu.
62. W połnocy stawam, zo bych tebje khwalił twojich sprawnych sudženjow dla.
63. Přečel sym wšěm, kotriž so tebje boja a wobkedžbuja twoje kaznje.
64. Twoja smilność, Knježe, pjelni zemju; twój zakoń wuč mje!
65. Dobre činiš na twojim służowniku, Knježe, po swojim słowie.
66. Wuč mje dobry rozom a mudrosć; přetož twojim postajenjam wěrju.

67. Prjedy hač so ponižich, bļudžach, nětk pak kedžbuju na twoje słowa.
68. Dobročiwy sy a lubozny, wuč mje twój zakoń.
69. Wopačnosće wumysla přećiwo mi hordži, ja pak wobkedžbuju z cyjej wutrobu twoje kaznje.
70. Bjez čuća kaž sadło je jich wutroba; ja pak zraduju so nad twojim zakonjom.
71. Derje běše za mnje, zo so ponižich, zo bych nawuknył twoje kaznje.
72. Lěpši je za mnje zakoń twojego erta, hač tysacy slěbra a złota.
73. Twoja ruka stwori a zdžerži mje; daj mi rozom, zo nawuknu twoje kaznje.
74. Kiž so tebje boja, widża mje a zraduja so, zo so nadžijam na twoje słowo.
75. Ja wěm, Knježe, zo su sprawne twoje sudženja a zo po prawdze ty mje poniži.
76. Stań so twoja hnada k mojemu tróštej, po twojim słowje k twojemu služownikej.
77. Popřej mi twoju smilnosć, zo žiwy zwostanu; přetož twój zakoń je moja radosć.
78. Zahańbja njech so hordži, kiž mje bjez winy potłóčea; ja pak myslu na twoje kaznje.
79. Wróća njech so ke mni, kotriž so tebje boja a znaja twoje kaznje.
80. Budź dospołna moja wutroba po twojich kaznjach, zo so nje-wohańbju.
81. Moja duša žedži za twojim spomoženjom; na twoje słowa nadžijam so.
82. Mojej woči žedžitej za twojim słowom, praju: Hdy potróštu-ješ mje?
83. Bych-li tež był kaž koža we wuhenu, na twój zakoń nje-zabudu.
84. Kak wjele je dnjow twojego služownika, hdy budžeš sudžić mojich njepřeelow?
85. Hordži ryja mi jamu, kotriž nječinja po twojim zakonju.
86. Wše twoje kaznje su wérne; bjez winy hanjeja za mnu; wu-mož mje!
87. Bjez mała zničihu mje na zemi; a tola njepušćich wot twojich kazni.
88. Po swojej smilnosći wokřew mje, zo wobkedžbuju zakoń twojego erta
89. Do wěčnosće, Knježe, steji twoje słwo we njebjesach.
90. Wěki na wěki traje twoja wěrność, stworił sy zemju a wob-steji.
91. Po twojim zrjadowanju steja hišće džens; přetož wšitko słuži tebi.

92. Hdy by njebył twój zakoń moja radosć, zadwólował bych we swojim hubjenstwie
93. Do węchnosće njezabudu twojich kaznjow, přetoż z nimi zdżerziš mje.
94. Twój sym, wumoż mje! přetoż na twoje přikaznje kedżbuju.
95. Na mnje łakaja zli, zo bychu mje skóncowali, ja pak kedżbuju na twoje kaznje.
96. Wśa dospołnosć so pominje, bjez kónca pak su twoje přikaznje.
97. Kak lubuju twoje kaznje! wśđnje spominam na to.
98. Mudrišeho, dyžli su moji njepřeēeljo, scini mje twój zakoń; přetoż węčnje traje mi.
99. Mudriši sym dyžli wšitey moji wučerjo; přetoż twoje kaznje su moja mysl.
100. Sym rozomniši dyžli starcy, dokelż dżeržu twoje kaznje.
101. Wot kózdeho złego puēa wotdżeržuju swojej nozy, zo bych wobkedżbował twoje słowo.
102. Wot twojich prawow njewotkhilu so; přetoż ty mje powučiš.
103. Kak słódke su twoje słowa mojemu jazykem, słódše dyžli měd mojej hubje.
104. Z twojich přikaznjow powuču so; teho dla hidžu wśe je-banske puēe.
105. Swěca mojim noham su twoje słowa, a hwězda na mojej ščežcy.
106. Přisaham a chcu je dżerzeć, wobkedżbować wśe twoje sprawne postajenja.
107. Přejara poniżeny sym, Knježe, wokrěw mje po swojim słowie.
108. Slubjenja mojego erta daj sebi spodobać, Knježe, a twoje prawa wuč mje.
109. Moje žiwjenje je stajnje we twojimaj rukomaj; wšak njezabudu twojich kazni.
110. Prudła stajeja mi zli, ale njewotkhilu so wot twojich přikaznjow.
111. Přiswoił sym sebi twoje kaznje na węčne; přetoż wjeselo mojeje wutroby su.
112. Nakhilu swoju wutrobu činić twoju wolę wěki na wěki.
113. Njewobstajnych hidžu, twoje kaznje pak lubuju.
114. Mój kryw, mój škit sy ty, na twoje słowa nadžijam so.
115. Prječ wote mnje, zli! kedżbować chcu na powučenja boże.
116. Zdżerž mje po twojim słowie a буду žiwy; njedopušć, zo so woħańbu we swojej nadžiji.
117. Posylń mje a pomhane je mi, stajnje dżen hladam na twoje kaznje.

118. Ty zacpěješ wšech, kotřiž so wotkhileja wot twojich prawow; přetož podarmo su jich jebanstwa.
119. Jako powostanki mjedziny wumječeš wšech złych w kraju; teho dla lubuju twoje kaznje.
120. Před twojim strachom mje hrózba woběhnje a twojich sudženi boju so.
121. Prawo a sprawnosć činju, njepoddaj mje mojim potlóčerjam.
122. Zastup twojeho služownika k dobremu, zo jeho hordži njepotlóča.
123. Mojej woči žedžitej za twojim wumoženjom a za słowom twojeje sprawnosće.
124. Čin ze swojim služownikom po swojej smilnosći a twó zakon nawuč mje.
125. Twój služownik sym, powuč mje, zo spóznaju twoje kaznje.
126. Čas je, zo Knjez skutkuje; přestupili su twój zakon.
127. Teho dla lubuju twoje powučenja bóle dyžli złoto a złota błyskot.
128. Teho dla wobkedžbuju swěrnje wšě twoje kaznje, wše jebanske puče hidžu.
129. Spodžiwne su twoje powučenja; teho dla džerži je moja duša.
130. Wuprajenje twojich słowow rozswětli, powuci njewučenych.
131. Hubu wotewrju a srěbam, dokelž žedžu za twojimi kaznjemi.
132. Pohladaj na mnje a smil so nade mnu, kaž je prawo tym, kiž lubuja twoje mjeno.
133. Moje kročele wobkruć we twojich słowach a njedaj knježić nade mnu žanej złosći.
134. Wumož mje z čłowjeskeho potlóčowanja, zo wobkedžbuju twoje kaznje.
135. Swoje wobličo rozjasni nad swojim služownikom a wuč mje twoje kaznje.
136. Rěki lija so z mojich wočow, dokelž so njekedžbuja twoje kaznje.
137. Sprawny sy, Knježe, a prawe su twoje sudženja.
138. Poručil sy sprawnosć přez swoje kaznje a wšitku wěrnost.
139. Žerje mje moje zahorjenje, zo zabywaja moji njepřečeljo na twoje kaznje.
140. Jara čiste je twoje słowo a twó služownik lubuje je.
141. Njeh tež sym małowaženy a začpěty, twojich kazni njezabudu.
142. Twoja sprawnosć traje do wěčnosće jako sprawnosć a twó zakon jako wěrnost.
143. Nuza a hubjenstwo njeh mje nadeňdžetaj, twoje kaznje su moje wokřewjenje.
144. Sprawnosć twojeje wučby traje wěčne; rozwuč mje a wožiwju.

145. Wołam so z cyłe swojeje wutroby: wusłyš mje, Knježe; twoje kaznje chcu dżerzeć.
146. Wołam so k tebi, wumož mje, zo wobkedźbuju twoje kaznje.
147. Příndu ze switanjom a wołam, na twoje słowa nadzijam so.
148. Zahe w nocy wocućtej mojej woči, zo bych rozpominał twoje słowa.
149. Mój hłós słyš, Knježe, po swojej smilnosći, po swojim wusudzenju zdżerž mje.
150. Bliża so, kiž honja za złym, so zdaluja wot twojich kaznjow.
151. Ty, Knježe, sy blizko a wše twoje kaznje su sama wěrnost.
152. Dawno spóznach z twojich powučeni, zo je na wěcne postaji.
153. Hlej moje hubjenstwo a wumož mje; přetož njezabudu twojich kaznjow.
154. Wjedź moje prawo a wumož mje, po swojim słowje zdżerž mje.
155. Zdalene je wumożenje wot złych, dokelž njekedźbuja twojich přikazni.
156. Twoja dobrota je wulka, Knježe, po swojim wusudzenju zdżerž mje!
157. Wjele je mojich njeprećelow a přesčeħarjow; wot twojich kazui njewotkhilam so.
158. Widzę zacpějerow, su mi wohidni, dokelž njedżerža twoje kaznje.
159. Spomn, zo lubuju twoje kaznje, Knježe, po swojej smilnosći wokrew mje.
160. Twojich słowow cyłk je wěrnost a do wěcnosće traje twoje sprawne zarjadowanie.
161. Njech mje přesčeħhaja knježerjo bjez winy, jenož przed twojimi słowami strachuje so moja wutroba.
162. Zraduji so nad twojimi słowami, kaž tón, kiž wulki popad scini.
163. Wopačnosć hidžu a zacpěju, twoje kaznje pak lubuju.
164. Sydomkróć wob dżeń khwalu tebje twojich sprawnych postajeni dla.
165. Wulki wěr maja, kotriž lubuja twój zakoń, nihdže njepostorča so.
166. Čakam na twoje spomożenje, Knježe; přetož dopjelnjuju twoje kaznje.
167. Kedźbuje moja duša na twoje powučenja a lubuje je jara.
168. Kedźbuje na twoje přikaznje a powučenja; přetož wše moje słowa su przed tobą.
169. Približi njech so moja próstwa k tebi; Knježe, po swojim słowje powuč mje!
170. Daj przed sebje přinieć moje modlitwy; po swojim słowje wumož mje!

171. Khwalba njech so žórli z mojeju hubow; dokelž mje wučiš swój zakoń.
172. Wobswědći dyrbi mój jazyk twoje słowa, zo su wšě twoje kaznje sprawne.
173. Twoja ruka bu mi k pomocy, hdyž wuzwolich twoje kaznje.
174. Žedżach za twojim wumoženjom, Knjeże, a twoje kaznje buchu moja radość.
175. Wokřew moju dušu, zo tebje česći; haj twoje prawa pom-haja mi.
176. Błudżu kaž zhubjena wowca; pytaj swojego słužownika! Né! nihdy njezabudu na twoje kaznje!

120.

1. Postupowacy spěw. Ke Knjezej so wołam w swojej nuzy, a wusłyši mje.
2. Knjeże, wumoz̄ moju dušu wot zejhaneje huby, wot šibałeho jazyka.
3. Što da a što množi tebi jebanski jazyk?
4. Wótre kłoki sylneho, runja wuhlam jałorce.
5. Zlě mi, zo sym czubnik we Mešek, zo bydlu w hětach Kedara.
6. Doaho dosé bydleše moja duša pola teho, kiž měr hidži.
7. Ja sym měrny, ale hdyž ryču, chcedža woni wójnu.

121.

1. Postupowacy spěw. Pozběhnu swojej woči k horam, z wotkelž příndže mi pomoc.
2. Pomoc příndže mi wot Knjeza, stworięela njebjes a zemje.
3. Podsunyć njeda so twojej nozy a njespi twój stražnik.
4. Hlej! njespi a njedréma pastyř Israela.
5. Jehova je twój pastyř, Jehova twój kryw k twojej prawicy.
6. Wodnjo njekała tebje slónco ani w nocy měsačk.
7. Bóh zwarnuje tebje přede wšěm złom, wón wopasa twoju dušu.
8. Bóh zwarnuje twój wukhód a twójzak hód, wot nětka hač do wěčnosće.

122.

1. Postupowacy spěw Davidowy. Wjeselu so nad tymi, kiž praja ke mní: „Do domu božeho chcemy hić.“
2. Hižom steja naše nohi we twojich wrotach, Jeruzalemje!
3. Jeruzalem z nowa natwarjeny kaž město, kotrež hromadže wisy.
4. Hdzež postupuja splahi, splahi bože, po postajenju Israelej, khwalić mjeno bože.
5. Přetož tam steja sudne stoły, stoły domu Davidoweho.
6. Postrówče přečelniwje Jeruzalem! Zbožowni njech su twoji přečeljo!

7. Njech je měr we twojich murjach, bohatstwo we twojich hrodach.
8. Mojich bratrow a přečelov dla chcu tebi zbožo přeć.
9. Dla domu Boha našeho Knjeza chcu twoje lěpše pytać.

123.

1. Postupowacy spěw. K tebi pozběhuju swojej woči, kiž knježiš we njebjesach.
2. Hlej kaž woči služownikow na ruku swojich knježich, kaž woči služownicy na ruku swojeje knjenje, tak hladatej našej woči na Boha našeho Knjeza, hač so smili nad nami.
3. Smil so nad nami, Božo, smil so nad nami; přetož dosyta smy nasyćeni ze začpěćom.
4. Jara nasyćena je naša duša z wusměchom hordych, z hanjenjom pyšnych.

124.

1. Postupowacy spěw Davidowy. Hdy by njebył Knjez z nami — tak praji Israel —
2. Hdy by njebył Knjez z nami, hdyž so nad nami pozběhowachu ludy:
3. Bychu nas žiwych póžrjeli, hdyž so zahori jich hněw na nas.
4. Podnuriłe bychu nas wody a rěki bychu běžale přez nas;
5. Potepiłe bychu nas šumjace wody.
6. Khwaleny budź Knjez, kiž nas njedaše roztorhać jich zubam.
7. Naša duša wusuny so kaž ptačk z lyka hajnika, lyko so roztorhny a my čeknýchmy.
8. Naša pomoc sta so we mjenje Boha Knjeza, stworićela njebies a zemje.

125.

1. Postupowacy spěw. Kotřiž so Knjezej dowěrja, su kaž hora Sionska, kiž njekhabla, steji do wěčnosće.
2. Kaž Jeruzalem wobdawaja hory, tak je Knjez wokoło swojego luda, wot nětka hač do wěčnosće.
3. Přetož njezwostanje złych sceptar nad herbstwom sprawnych, zo bychu njewupřestrjeli sprawni swoju ruku k złosći.
4. Čin dobre, Knježe, dobrym a tym, kiž su sprawneje wutroby.
5. Kiž pak so wobroća na křiwe ščežki, tych zniči Knjez ze złostnikami. Měr nad Israelem.

126.

1. Postupowacy spěw. Hdyž wróci Knjez jatych Siona, běchmy kaž we snje.
2. Tehdom běše naš ert połny směcha a naš jazyk samón wysk, tehdom prajachu pohanjo: „Wulke čini Knjez z tutymi!“

3. Wulke džiwy čini Knjez z nami, teho dla smy wjeseli.
4. Wróć, Knježe, našich jatych, kaž rěki we připołdnju.
5. Kiž ze sylzami wusywachu, žnjeja z wyskanjom.
6. Dže a wuńdze, z płačom wozmje sywku; příndze, wróci so, z wyskanjom njese swoje snopy.

127.

1. Postupowacy spěw Salomona. Hdyž Knjez njetwari dom, prócuja so podarmo jeho twarcy na nim; hdyž Knjez njestražuje město, budže podarmo stražník.
2. Podarmo stawače zahe a lěhače so pozdze; jěsće ze staroséu waš khlěb, tónsamy dari wón swojim lubowanym we spanju.
3. Hlej dar boži su džěći, mzda je žiwota płód.
4. Kaž kłoki we rucey rjeka, su džěći młodosće.
5. Zbóžny rjek, kiž ma napjelnjenu swoju tyłowu z nimi; njewohańba so, hdyž so wadża z njepřečelemi we wrotach.

128.

1. Postupowacy spěw. Zbóžny kóždy, kiž so Knjeza boji, kiž kroči po jeho pućach.
2. Džělo twojeju rukow je, kiž wužiwaš; zbožowny sy a derje je tebi!
3. Twoja žona je kaž płodny winowc we twojim domje, twoji synowje kaž šćepki wolijowca wokoło twojeho blida.
4. Hlej tak žohnuje so muž, kotryž so Knjeza boji.
5. Žohnować budže tebje Knjez ze Siona a widźeć budžeš zbožo Jeruzalema čas twojeho žiwjenja
6. A wohladaš synow twojich synow. Měr nad Israelom.

129.

1. Postupowacy spěw. Dosć přesčehachu mje wot młodosće sem — tak praji Israel —
2. Dosć přesčehachu mje wot młodosće sem, ale njepřemožichu mje.
3. Brózdzerjo worachu na mojim khribječe, do dolhosće čeh-njechu swoje włożički.
4. Knjez wšak běše sprawny, rozrěza złych powjazy.
5. Hańbować dyrbja so a rozćěkać wšitcy, kiž hidža Sion.
6. Njech su kaž trawa na trěše, kotaž zeskhnję, prjedy hač so wutorha;
7. Z kotrejž žnjeńc njenapjelni swoju horšę, ani wjazař swojej łončey.
8. A kiž nimo du, njepraja: „Knjez žohnuj wam, žohnujemy was we mjenje božim!“

130.

1. Postupowacy spěw. Z hłubiny wołam so k tebi, Knježe!
2. Knježe, slyš mój hłos, twojej wuší njech kedźbijetaj na mojeje próstwy hłos!
3. Jeli spominaš na hręchi, Božo Knježe, što wobsteji?
4. Tola pola tebje je wodače, zo bychu so tebje bojeli.
5. Nadžiu so na Knjeza, nadžije so moja duša a na jeho słowo spuścam so.
6. Moja duša čaka bóle na Knjeza hač stražnicy na ranje, kiž čakaja na ranje.
7. Bohu so dowěr, Israelo, přetož pola Knjeza je hnada a pola njego nadobne wumoženje.
8. Haj wón wumoži Israela wot wšěch jeho hręchow.

131.

1. Postupowacy spěw Davidowy. Knježe, moja wutroba njeje horda a mojej woči njejstaj pyšnej a njeńdzetaj za tym, štož je přewulke abo štož je přez moje mocy.
2. Zawérno změrowach a spokojich moju dušu; kaž je wostajene džéco přeciwo swojej maćeri, tak wostaji so moja duša we mni.
3. Knjezej so dowěr, Israelo; temu Knjezej wot nětka hač do wěčnosće.

132.

1. Postupowacy spěw. Spomn, Knježe, na Davida a na wšitke jeho horjo!
2. Wón přisahaše Knjezej, slubješe mócnemu Jakubowemu:
3. „Njezańdu pod tręchu mojego domu, njepostupju mojego wotpočinka łožo“.
4. „Njepopřeu mojimaj wočomaj spar, ani drěmanje mojim mi-kačkam“:
5. „Dóniž njenamakam sydło za Knjeza, bydło za mócnego Jakuboweho.“
6. Hlej slyšimy wo nim we Ephrata, namakachmy je na honach Jaar.
7. Zastúpmy do jeho domu so modlić před pódnožkem jeho nohow.
8. Pozběhn so k swojego měra městej, Knježe, ty a twojeje majestosće křinja.
9. Twoji měšnicy njech so drasća ze sprawnosću a twoji swjeći njech wyskaja.
10. Twojego słužownika Davida dla njewotwobroć wobličo twojego žałbowaneho.
11. Přisahał je Knjez Davidej swěru, njewotkhili so wot teho: „Ze symjenja twojego žiwota posadžu na twój trón.“
12. „Jelizo změja kedźbu twoji synowje mój zwjazk a mój za-

- koń, kotryž jich wuču; budža tež jich džěci wěki na wěki sedžeć na twojim trónje.“
13. „Přetož wumohł je Knjez Sion; zalubiło je so jemu tam bydło.“
 14. „To je mi bydło wěki na wěki, tu chcu bydlić; přetož derje so mi tu lubi.“
 15. „Nadobnje chcu žohnować jeho cyrobu, jeho khudych nasyćić z khlěbom.“
 16. „Jeho měšnikow chcu drasćić ze žohnowanjom a jeho swjeći dyrbjā stajuje wyskać!“
 17. Tam chcu Davidej wurosc̄ dać róh, swěcu zaswěcić mojemu žałbowanemu.
 18. Jeho njepřečelov chcu drasćić z hańbu, jemu pak dyrbi so zybolić jeho króna.

133.

1. Postupowacy spěw Davidowy. Hlej kak rjenje a luboznje je to, zo bydla bratřa hromadže!
2. Kaž najdróžsi wolij na hłowie, kiž ćeče do brody, brody Aarowneje, kiž dosaha hač k wobšiwkej jeho drasty.
3. Kaž rosa Hermona, kaž ta, kiž spaduje na hory Sionske; přetož tam póscele Knjez swoje žohnowanje, žiwjenje do wěčnosće.

134.

1. Postupowacy spěw. Aj dha! Khwalé Knjeza wšitcy słownicy Knjezowi, kiž stejiće w domje božim w nocy.
2. Pozběhńce wašej rucy k swyatnicy a khwalé Knjeza!
3. Knjez žohnuj će ze Siona, stworićel njebja a zemje.

135.

1. Halleluja! Khwalé Knjezowe mjeno, khwalé słownicy boži!
2. Kiž stejiće we domje božim, we dworach domu našeho Boha.
3. Khwalé jeho, přetož dobročiwy je Knjez; spěvajće jeho mjenu, přetož słódke je.
4. Přetož Jakuba wuzwoli sebi Bóh, Israela k swojemu wobsedžeństwu.
5. Haj spóznaļu, zo je Knjez wjetši, a naš Bóh, zo je nade wšemi bohami.
6. Wšo štož so Bohu spodoba, čini wón na njebju a na zemi, w morju a we wšech hłubinach.
7. Mróčelam da wustupować wot zemje kóncow, błyski přewobroći do dešća, pušći wětr ze swojich khowankow.
8. Wón zahubi přenjorodżenych Egiptowskeje wot čłowjeka hač ke skoćeću.

9. Pósla swoje znamjenja a džiwy wosrjedź tebje, Egipckosa; na Farona a na wšech jeho služownikow.
10. Zabi wjele ludow a zniči mōcnych kralow:
11. Sehona, krala Amoritow a Oga, krala Bašana a wšech kralow kanaanskich.
12. A da jich kraj k wobsedzenstwu Israelej, swojemu ludej.
13. Jehova, twoje mjeno traje do wěčnosće, Knježe, twoja česć wot splaha k splahej.
14. Přetož Bóh sudži swój lud a nad swojimi služownikami smili so.
15. Přibohi pohanow su slěbro a złoto, twórby čłowjeskich rukow.
16. Huby maja a njeryča, woči maja a njewidža.
17. Wuši maja a njesłyša, tež dych njeje w jich hubje.
18. Kaž woni, su či, kiž je tworjachu a wšitcy, kiž so jim do-wěrja.
19. Ze splahu Israela, khwalče Knjeza; splah Aarona, khwalče Knjeza!
20. Splah Levi, khwalče Knjeza; kiž so Knjeza bojiče, khwalče Knjeza!
21. Khwaleny budž Knjez ze Siona, kiž bydli we Jeruzalemje. Halleluja!

148.

1. Halleluja! Khwalče Knjeza w njebjesach, khwalče jeho we wysokoscach.
2. Khwalče jeho wšitey jandželjo, khwalče jeho wšitke wójska jeho!
3. Khwaltaj jeho slónco a měsac, khwalče jeho wše hwězdy.
4. Khwalče jeho njebjesa njebja a wody, kiž su nad njebjom.
5. Khwala njech mjeno Knjeza; přetož poruči a buchu stworjene.
6. A kruće postaji je wěki na wěki, daše zakonje, kiž so nje-přestupja.
7. Khwalče Knjeza na zemi, morja zwěrina a wše hłubiny.
8. Woheń a krupy, sněh a kur, rujacy wětr, kiž čini po jeho słowie.
9. Hory a hórki, sadowe štomy a wše cedry.
10. Skót a wša zwěrina, štož so mjerwi, a křidlate ptačstwo.
11. Kralojo zemje a wše ludy; knježerjo a wšitcy sudnicy zemje.
12. Młodžencowje a tež knježnički, starcy z hólčatkami.
13. Khwala njech mjeno Knjeza, přetož powyśene je jeho mjeno jeničcy, jeho česć nad zemju a njebjom.
14. A wón powyši róh swojemu ludej, česć wšem swojim sprawnym, synam Israelskim, ludej, kotryž je jemu blizko. Halleluja.

149.

1. Halleluja! Spěwajće Knjezej spěw nowy, jeho česć w zhromadzijnje pobožnych.
2. Njech wjeseli so Israel nad swojim stworičelomu, synowje Siona njech so zraduja nad swojim kralom.
3. Khwala njech jeho mjeno z rejemi, na bubonach a harfach njech jemu hraja.
4. Přetož Knjez ma spodobanje na swojim ludu, podeiščanych debi z dobyćom.
5. Pobožni zraduja so nad česéu; wyskaja na swojich lěhwach.
6. Khwalby bože su w jich krku, dwójrězne mječe w jich rucy:
7. K wjećbje nad ludami, ke khostanju splahow;
8. K zespinanju jich kralow z rječazami a jich wosobnych ze źeleznyimi putami,
9. Zo bychu jim płaciли po pisanym prawje; česćomne je to wšem pobožnym. Halleluja.

150.

1. Halleluja! Khwalce Knjeza w jeho swyatnicę, khwalce jeho we jeho mócnnej twjerdźiznje.
 2. Khwalce jeho mócnosćow dla, khwalce jeho wulkeje česće dla.
 3. Khwalce jeho ze trompjetow zynkami, khwalce jeho ze harfami a cytarami.
 4. Khwalce jeho z bubonami a rejemi, khwalce jeho na trunach a piščałkach.
 5. Khwalce jeho z klinkotanjom, khwalce jeho ze šćerkotanjom.
 6. Wšo štož dych tu ma, khwal Knjeza. Halleluja!
-

Koklowy rukopis khěrlušow.Podał **H. Dućman.****§ 1.**

I. We tachantskej knihowni we Budyšinje namaka so rukopis pod mjenom: Serbske Rhatolske Khěrlušče, kij ſo na te S. S. Ryczne Čjaže habo Těž Hěrváč wšědnie ha Pzěz Cjewo Lěto spěwaju Těž Mariy Macjery Božey Ha Těž Proščtwami. Petrus Kokula. Czinene Lětce Těho Kneza yeden Tausent řědom słów Ha yěna řchtětzte.

II. Cyła kniha ma 150 wulko-oktavných ťopjenow. Na přenich 128 ťopjenach je 84 serbskich khěrlušow, na scěho-

wacych $13\frac{1}{2}$ łopj. su modlitwy na božej mši a něsto druhich paćeri z katechismusa 1735 wupisanych. Na poslednich $48\frac{1}{2}$ ł. su we němskej ryči wšelake modlitwy pod napismom: *Andacht zu der Mutter Gottes*. Na předposlednim łopjenje je zasy serbski khěrluš. Serbske wěcy su we kenciskim pismje, němske pak we kurrentnym rjenje spisane.*)

III. Prawopis tuteje knižki je hač nanajbóle njewěsty a zašmjatany, tak zo druhdy hakle po dołhim přemyslenju słowo wuhudaš. Po lěpšim abo hubjeňšim prawopisu so rozsudzić da, što je najskerje z hłowy napisowane a što z čiščanych knihow wotpisowane. Tuteho zašmjatañeho pisanja dla hakle pisanje jednotliwych pismikow njenaspomnju, a we scěhowacych příkladach jeno na zwuk džiwam a tutón do noweho prawopisa přestajam.

IV. Ryč we tutej knižcy je, a to často we tymsamym khěrlušu měšeńca katholskeje (kulowskeje) a lutherskeje (budyšinskeje a lubijskeje) podryče, štož so wosebje pola srjedźnych wěcownikow pokazuje.

V. Pola mužskich wěcownikow su scěhowace wujadnosće:

- a) z boka wśednego *dativa* na „ej“: α) eji, oji: Pilatuseji, knjezeji, rowoji; β) u: duchu, knjezu, Khrystu, ludu, synu, synku, wótcu; — rowu, směchu, wužitku.
- b) *vokativ*: čłowječe, čłowječo; Jenje, knježo, knježe; pěstynjo.
- c) *lokativ*: i, e: lofcí, klini, měrje, swěće, swěci.
- d) *mnohotny mjenowak*: kralowje, profetojo; Židža, Židži, Židojo.

VI. Pola žónskich wěcownikow:

- a) *dativ*: i: hanibi, hori, khwalbi, službi, stroni, wučbi, wudowi.
- b) *lokativ*: i, e: dobroče, dobroči, drasći, strachoći, trawi, zahrodže.

*) We mojim wobsedźenstwje namaka so mjeňša zběrka khěrlušow wot teho-sameho pisarja, kotraž běše Winicy wot lěta 1748 přiwiazana a khěrluše čsl. 1, 3, 4, 5, 6, 13, 14, 9, 11 wopřija.

c) *dwojotny lokativ*: rukoma, nohoma.

VII. Pola sr jedźnych wěcownikow:

a) mjenowak: o, e, i: cwóblowani; činjenjo; čerpjenje, čerpjenjo; horjestawanje; kralestwi; morjenje; pasanjo, poznaćo, przedowanjo; słyšeni, stawanjo, strowi, spęwanje, spodobani, stworjeni, stworjenje, widženi, witanko, wjeselo, wjesele; wjazanjo; woprowani, wotkazanjo; zamłowjeni, zboži, zboże, njezbože, zbožo; žiwjeni, žiwjenje, žiwjenjo; žohnowani, žohnowanjo.

b) *dativ*: u: cělu, słowu.

c) *lokativ*: i, e; jastwi, kralestwi, lěci, mjeni, pismje, słowi, žlobje.

d) *dwojotny instrumental*: wočima.

e) *mnohotny sociativ*: džěcatami.

VIII. Pola přidawnikow:

a) mužskich: α) mjenowak: ó, o, y: lubó, lubo, luby. — β) genitiv: echo, oho: bližšeho, bohateho, božoh, čežkeho, cuzeho, dołheho, helskoho, kralowskeho, lěpšeho, mužskoho, mužskeho; njebjeskeho, noweho, prawoho, swjatoho, swjatoh, swjateho; swérneho, swětnego, wěcneho, wysokeho, wjesołoho, wěrnoho, wšohomocnoh; złeho, zbóznoho, žiweho. γ) dativ: emu, omu: dobremu; braśnemu, helskomu, najwyššomu, najlubšomu, njebjeskemu, nuznemu, wěčnemu, wjeršnom, wyšsemu, swjatomu, złomu. δ) lokativ: om, ym: złym, swjatom, dołstojnom. ε) mnohotny mjenowak: wjeseli. η) mnohotny dativ: złym, lubum.

b) sr jedźnych: α) mjenowak: o: prawo, žiwo, nowo. β) mnohotny mjenowak: nowo, žiwo.

c) žónskich: α) dativ: wérneji. β) lokativ: žehliwoj. γ) sociativ: černjowoju.

IX. Pola naměstnikow je

a) *genit. a dawak mužski* na echo, oho a emu, omu, kaž pola přidawnikow: jeho, joho, jomu, njomu; kajkeho, kotromu, kóždeho, kóždemu, ničoho, nikoho, našeho, našom, samomu, sameho, swojemu, swojomu, swojoho, teho, temu, tomu, twojego, wše豪, wšitkemu.

- b) *dawak žónski*: samoj.
- c) *mužski lokativ*: twojom, mojom.
- d) *dwojotny dativ*: jimaj, k nima.
- e) *mnohotny mjenowak*: me, mo.

X. Pola příslušow jesa přikadža twórba „e“ z boka „i“, druhdy tež „ej“: cyli, časni, dalej, derje, deri, deli, hľubie; hnadenje, hnadni; horje, hori; hušej (wyše), jasni, khětři; lubi, lubozni, móčni, nuterni, ponižni, potajni, praji (prawje), rjenje, ruči, runje, runi, radlubi, stajnje, stajni, sylnje, sylni, swjatočnje, swěrnje, swědomni, twjerdži, twjerdže; wěčnje, wěčni, wěsci, zawěsći, zdobni, zrjadne.

XI. Pola słowjesa poskičeja so

- a) *zaměnjowanja pismikow*, α) u — o: krjudowany, křižuwać, krónuwany, lubować, lubuwał, mjenować, předuwaše, warbował, warbuwał, worduwany, wopruwał, woprowachu, zawiňuwał, zwarnował, žaruwaše. β) o — e: bědzešo, běžešo, běše, běšo, budže, budžo; budžeco; džakujomy; chco; jo; móžo, dostanjo; příndžo, příndže; radujčo so, spočinašo, steješo, stanjo, wuńdžo, zahinjo, zwostanjo. γ) e — i: čehniše, čerpjeł, čerpil, čerpješe, njeńdžiše; sedžiše, stworjeł; widžila, widžili, widželi, widžiše, widžić, wjedžiše. δ) y — ó; bó, chcemó, njebó; příndžemó, smó, spočnjemó, wěrimy, wěrimó, wěmó. ε) u — o: njebódź; bó.
- b) *infinitiv*: pytaći, wołaći, hewak přecy krótki.
- c) *transgressiv*: khwatajcy, morlucy (= modlucy), prajucy, sedžucy, spěwajucy, wisajucy.
- d) zajimawe su α) krótke twórby: dopomož, kažće (= kajáče), zběže (= zběhny); β) *optativ*: příndžež (3. pers. sing.); γ) wopačne „staže“ m. stany.

Z předložkow ma so naspomnić „w“, kotrež jeno hako „wo“, ženje hako „we“ so namaka.

XII. Ze słowotwornych wotkhadow naspomnu scěhwace: čłowistwo, dokalž, dokaliž; ha, hale, hdóž, hort, ort, wort, jabyko, jišće, jewach, ka, kach, měšnictwo, njema (= nima), nochce, namakachu, morlitwa, morlić, mordlić; njemyžemy; po-hušeny, pótaci, rozemom, spodebam, spodebali, štoha; tach,

wótčec, wutroba, hutroba, wjeršyn, wjeršin, wjeršni; wosoki, wulki, wjeselych; wuššomu.

XIII. Ze słownika wopomnju scěhowace słowa: domow (m) *Heimat*; drjewo = kerk; hněwc, jähzorniger Mensch; koséne město *Schädelstätte*; ke cći měć in *Ehren halten*; kwić, Mantel; kwětaški; kwas *Teig*; lichownik; njeprawdosć; mnohi; nutřny; w pječwu wzać, na pječu měć in *Obacht nehmen*, haben (přir. česk: peča); porodžička *Gebärerin*; potřechu (potžechu, přir. česk. postříci, postřehu) *bemerken*, wahrschauen; rubatko *Tüchlein*; k spasenju (přir. česk. spasení) *zum Heile*, skublić ernähren; srědničk, lieber *Mittler*; štož jeno als nur; třask *Hohn*; wěnec; roztoki *hart* (w tym roztokim žlobi); trozbym być nūčtern *sein*; wotc = nan; Bóh je jeho sčinił z wulkim knjezom; zběhować *zusammen laufen*; zradnje, freudig.

XIV. Cuze mjena a słowa: Amen, Hameń, Hamjen; Hadam; Herodass; Helyass; Bethlahem; Gabrihel; Ezeychas, Farahon, Jan, Johannes, Yosoph, Yěva, Yěwa, Yěba, Lučibar, Moyzias, Moyssass; Mechyas, Matey; Pětrus, Peter, Pětr; Pawou, Synahy.

XV. Němskich słowow přewjele a njetrjebawši nałożuje: dajtuje, Ehbrachar, folguwać, fahla, frey, fedrować, gring, grechta, gwałt, himer, herlich, Hytza, hyneykelo, hyn, Hanwert, jimruješ, yechlobyrnowy, kapon, řoß, labujemy derje; rechtować, retować, ſacha, speysował, Spot, stant, Schachar, Schuc, ſenko-wał, ſuruje, ſejdować, wynćuju.

Wopačne konstrukcie: stań podla nas, ſtěhe uns bei, „swój duch“ je tři króć hako akkusativ trjebane.

XVI. Što a hdže je spisať knižki był? Wo tym nje-wěmy ničo prajić, jeno to so z jeho pisanja wupokazuje, zo njeje *wučeny* muž był.* Pohladaj jeno na přewjerćenie cuzych mjenow: Bethlahem, Ezeychas (m. Ezechias), Mechyas (m. Michaeas). O Hey Kyryom eleysom a t. r.

W nastupanju bydlišća so zda, zo je najprjedy (snadź we młodosći) we lutherskej krajinje, snadź we lubijskej wokolnosći,

*) Wyše teho we zapisu duchownstwa tamnego časa žaneho Pětra Koklu njenamakamy.

přebywał a tamnej ryči přiwuknył a wselake khěrluše nawuknył, kotrychž slědy so skoro přez cytu zběrku čahnu. Pozdžišo je do katholskeje krajiny přišoł a tam swoju zběrku po čiščanych knihach, po spěwanju luda a ze svojeho pomjatka napisal. Móžno tež, zo je był konvertita a něhdžé wučeřsku službu měł.

XVII. Pokazka pisanja (čsl. 1.).

Ton djen Ton Satjetzery Tu Čjemnu Notz:
duſha Ta deje S Čewom wón je ſpaňha.
Kualy Bóha Swoyohóho Kneza.

Čžy ſwetschý handcjelo
dawayu Čemu Knezu Čjeſchtch ha Kivalbu.
Čyna yomu yeho wollu.

Nebesja ha zěmya ha Tě Morho,
dawa Temu Knezu Čjeſtzcht ha Kivalbu,
Kyz won ſchyko Zdercžy.

Kure Ha Ptatschky ſchelake
Kwalla Bóha ſych wožom,
Ha Skuble ye Ton Lubo Bóh.

Tě Pał ſe Čjlowytsche wehrne
wot Bóha ſe Tě Kražny ſtvrone,
Nebotsch ſchak Tayky nerodne.

Spomynay ſo yo Tebe Twoy Bóh ha Knez
Požwohim Snamienyu ſtvrory ho
ſo bě bów Te ſhwérne Namakane bow.

Tě newesch dě Ton Knez Pschyndcze,
Čyhaſa ha Čebý ſtundě nepoſtahi,
Hótowatſch ſo Čžy ſtayni facže.

da ſchac̄ ſo Te ſtaynih ſotur, .
Kwal Bóha ſwortom ha ſhwutrobu,
dežyafuy ſo ſyeho dobrote.

Reckný wótje wo Tey wetschnoſcij,
Czeſtſch ha dejzač Bóčj Těbý ſtwoyeh Mywoftſche,
Koztruz̄ Té nam ſejnyw ſe.

Pzej yezom Kresta Twoyeho Šehnka,
Kotromu ſwucij hanczelſka Czewa,
Kwalbu dawayu Těby.

Pom ſhay ſo bóč mow ya Těz ruňy
hov Cziany ſa Potom Tam wetschný
Kwalbu dawatcz Těby.

§ 2.

Přehlad khěrlušow.

Wjetſi džél ze 85 khěrlušow tuteje zběrki je hižon prjedy wočiſčany, tola rukopisny text wotkhadža druhdy khětrje wot ciščaneho.

A. Khěrluše, před 1741 čiščane:

I. We zběrcy z lěta 1690 namaka so 7 khěrlušow z tuteje zběrki.

1) *Njepřeměnjene* su tudy: čsl. 16: Jandželo boži, pěſtonje mój; čsl. 19: O člowječe, měj kedžbu to; čsl. 20: O radujęſe ſo k Bohu; čsl. 47: Chcemy dha džensa w česći; čsl. 72: Swjata Marija, tebje ja powitam; čsl. 80: Štóż Jězusa hódź wopomni.

2) *Khětrje přeměnjeny*: čsl. 1: Tón džeń tón začeri tu čémnu nóc. — Ma špatnu metriku, hewak pak wjele podobnosćow z lutherskim khěrlušom čsl. 353: Džeń čémnu nóc nětk zahnał je.

II. We zběrcy z lěta 1696:

1) *Njepřeměnjene*: čsl. 23: My wěrimy do Boha; čsl. 27: Budź powitana jasna; čsl. 28: Budź powitana poňa ty hnady; čsl. 35: We tym božim narodže (přir. luth. čsl. 63.); čsl. 37: Jene rjane džěcatko; čsl. 38: Džěcatko kolebajmy; čsl. 40: Hdyž Jězus w zahrodze běše; čsl. 46: Stała mačeř bolosćiwa; čsl. 60: Zraduj ſo njebjes kralowna; čsl. 61: Khryſtus je nam horjestanył; čsl. 64: Khryſtus je džens ſtpěl do njebjes; čsl. 70:

Knježna wuzwolena; čsl. 71: Marija wulkeje česče; čsl. 73: Strowa budź, powitana; čsl. 78: Marija maćeř boža proš.

2) *W rukopisu krótše:* a) čsl. 6: Pře čo so ty rudžiš, ty moja wutroba. Strofa 6 je wuwostajena, cyle kaž we luth. čsl. 18, na kotryž so tež hewak jara přiléhuje. b) čsl. 63: Stpěl je Khrystus do njebjes. Strofa 2, 3, 4 wuwostajena, kaž we luth. čsl. 120.

3) *W rukopisu snadnje přeměnjene:* čsl. 8: Česc, khwała budź Bohu Wótcu; čsl. 39: Ach, chcemy Boha čescić; čsl. 45: Jehnjo bože bjez winy; čsl. 53: Khrystus je ležał w smjertnym jastwje (přir. luth. čsl. 103); čsl. 57: Přišoł je k nam tón zbóžny čas (přir. luth. čsl. 110); čsl. 58: Wjeselmy so wšitcy wérni (přir. luth. čsl. 108); čsl. 62: Jězus Khrystus naš wumožnik (přir. luth. čsl. 105); čsl. 67: My prosymy Boha swjateho Ducha (přir. luth. čsl. 130); čsl. 68: Hdyž Jězus Khrystus, syn boži (přir. luth. čsl. 134); čsl. 77: Witaj morja hwězda; čsl. 84: Hdyž so mi mój čas přibližuje (přir. luth. čsl. 492).

4) *W rukopisu wjele přeměnjene:* čsl. 4: My haj jón wěrimy (přir. luth. čsl. 11); čsl. 13: Khwal moja duša Boha; čsl. 25: Příndź pohanow zbóžniko. Strofa 3. je z luth. čsl. 52; čsl. 26: Hdy byšće chcyli temu zrozemić. Strofy 14, 15, 16, 20, 21 su wuwostajene. Za strofy 22—25 ma rukopis scěhwacy variant:

„A štož je tón khěrluš wumyslił
Tón budže dołho žiwy.

A jón je wumyslił jedyn měšnik,
Khodžo ducy po tym puéu.

Haj při swojej bohabojaźnosći
W jenej wulkej pobožnosći.

Ach Amen, Amen Marija,
Marija čista knježna.

Ach, wšak so to dyrbi wšitko to stać,
Štož chce Bóh sam wot nas měć. Amen.“

Přisp.: Hewak ma tutón khěrluš we rukopisu narodny, njewjazany raz bôle zakhowany, dyžli wočišć.

čsl. 42: Hdyž Jězus na křížu steješe (přir. luth. čsl. 86);
čsl. 43: Hdyž je nas Khrystus wustrawił. Je podobniše luth.

čsł. 75 a Wałdowemu přeložkej čsł. 296, dyžli staremu woćišćej: Boži syn, člowjek a Bóh; čsł. 69: Njebeski Wótče, ale budź pola nas. Bliże luth. čsł. 8: Božo Wótče, budź pola nas, a Wałdowemu čsł. 373, dyžli čiščanemu: Luby Wótče wjeſšny, budź pola nas.

5) *Rukopis ma příďauk*: Čsł. 29: Budź khwaleny Jězom Khryst. (přir. luth. čsł. 67). Ma strofu 2 wjacy:

„Wjeseli so wjele khudych duš,
Ach, luby Božo wěršny, pomhaj nam,
Tež ty luba swjata knježna Marija,
Pomhajće nam wšitcy boži jandželjo.
O hej Kyriom elejsom.“

čsł. 33: Narodžiło je so džěcatko (přir. luth. čsł. 58).

Narodžiło je so džěcatko
We měscē Bethlehem,
Z teho so wjesela Jeruzalem
Halle- halleluja.

A wone je wšitko runja nam
A runja nam,
Jeno w tych hrěchach njeje runje.

A wone tam leži w žlobiku
A žlobiku,
Bjez kónca jeho knjejstwo je.

A hlej tón wołk (a tón wóslik)
Taj pónzaštaj Boha swojego knjeza.

A hdyž či třo kralowje přińdzechu
Z dalokich so zemjow zeńdzechu,

Hdyž do Jeruzalem přińdzechu,
Za tym so džěcatkom prašachu

,Powjezé nam to zawěsće,
Hdže te džěcatko je a leži?

My smy jeho hwězdu widželi,
Dokal smy w swojej zemi doma byli“.

Hdyž z Jeruzalem won wuńdzechu,
Zaso tu hwězdu wohladachu,

Kotraž prjedy nich čehnješe
Přeco hač do města Bethlehem.

Na(d) teju je hródžu zastanyła,
Hdzež te džécatko je a leži.

Hdyž woni tón hantwjert zhonichu,
Do teje hrózdzé nutř džechu.

Tam te džécatko namakachu,
Z teho so wysocy zwjeselichu.

A na swoje kolena padžechu,
Wěčneho krala powitachu.

„Budź powitany, Syno boži,
Kral sy po wšem swěće najwyšší.

Z daloka smy my sem přišli,
Wopor smy tebi přinjesli.“

Swoje woni šocyz zwotewrjachu,
Złote, wóruch, maru woprowachu.

Zaso woni horje stanychu,
Herodesa so zbojachu.

K nim je pak přistupił jandžel boži,
Na druhi puć jich je dom přewodžił,

Zo woni změrom dom příndžechu,
Herodesa so zminychu.

Budź česć, khwała Bohu Wótcu,
Synu, swjatemu Duchu,

Wat wěčnosće hač do wěčnosće.

Halle — halleluja.

Budź khwalena swjata Trojica.

Wat wěčnosće hač do wěčnosće.

čsł. 34: We krasnym wjeselu (přir. luth. čsł. 60). Přidata je dlěša strofa 5, bóle po němskim teksće, na kotryž so Wałda čsł. 26 zepjera; tola je tudy wjacy:

„Ach zbózny tón narod je,
Kaž nam praji słwo boże,
Tym pastyrjam je zjewjene.
Z teho so wjesel po wšem swěće křesčanstwo,
Khwala a nutnje spěwaju temu džécatku:
Eja Eja!
Česć, khwału jemu dawajmy,
Z teho so nět spodžiwajmy w tej wěčnosći.
Wón je sam naš wěčny Bóh,
Kral swojeho ludu Israel,
Hač je wobswědci jandžel Gabriel.“

čsl. 44: Wótče we tej wěčnosći (Ach Wótče wjeŕšny wěčny Bóh; přir. luth. čsl. 94). Strofy 5, 6, 7 njejsu we kath. wotcišeu, ale we lutherskim, na kotryž so rukopis, tola ze wšelakimi wotkhilkami, zlěhuje.

Čsl. 54: Česc, khwała budź Bohu wěčnemu (přir. luth. čsl. 115). Ma strofje 8, 9 wjacy, dyžli kath. a luth. wočišć:

„Žónske, kiž k rowej příndzechu
A drohu žaſbu přinjesechu,
Jézusa žaſbować chęchu.

A ducy so wonie jara starachu,
Htò jim tón kamjeń wotwali,
Kotryž jara wulki běše.

A hdyž wonie k rowu příndzechu“ (atd. kaž str. 8 we čiščanym).

čsl. 59: Džensa je tak hordy džeń (str. 76; přir. luth. čsl. 112). Rukopis ma scěhowace 3 strofy wjacy:

„Džensa je djeń jara wjeseły,
Na kotrymž Khryſtus, tón Syn boži,
Je stanył wot smjerće,
Helu rozłamał,
Teho zleho djabla přiwjazał.
Džensa je tak hordy djeń (atd. cyła 1. strofa).

Nětk je čas teje hnady,
Na kotrymž Khryſtus tón Syn boži
Je stanył wot smjerće,
Tej smjerći mów wzał,
Helu rozłamał,
Warbował wšo, štoż satan běše pobrał.
Džensa je tak hordy djeń (atd. 1. strofa).

Ći, kotriž jeći běchu,
Ale nětko wumoženi su,
Ći khwala Boha,
Zo wón te njebjesa
Nam z hnadu wotewrili je.
Nět je z Khryſtusom wjesele
Wšitke bože stworjenje,
Liséo a trawa,
Kwětki a drjewa
Jeho horjestaća dla.

čsł. 83: Na to wopomń, o člowječe. Přidata je strofa 8, kiž so sedmiej přizamka; džesata strofa je njecyły přidawk:

strof. 8: „A nic we swojej wutrobje njepoznał.

Tón swět nam lóže zahinje,

Wachujmy my wšitezy z wutrobu,

Swěru sebi na to měrkujmy.

strof. 10: Nam křesćijanam na tej zemi

To nam pomhaj Jězom Khryšće wšěm.“

III. We lěče 1714 čišcany, njepřeměnjeny:

Čsł. 48: Ach zrudoba, hlej wutroba (přir. luth. čsł. 91).

IV. We zběrcy z lěta 1720.

1) *Njepřeměnjeny*: čsł. 49: Jězu Khryšće, wulcy dobrý.

2) *Wjele přeměnjene*: čsł. 31: Ton džeň je jara wjeselý.

Strofje 3, 6 tu njejstaj a 4 ma hinaši wobsah, wšo cyle kaž we luth. čsł. 65; čsł. 55: Stanył je horje naš knjez Jězom Khryst. (Stanył je horje Jězom Khryst; přir. luth. čsł. 113: Knjez Jezus horjestanył je.) Zrjadowanie strofow je po lutherskim; strofje 10 a 15 staj w luth. strof. 9 a 14. — Strofa 20 tu njeje a 13 rěka:

„Tón knjez prječ, a wón tu njej,

Hdy bych joh' měla, byla bych wjesela.“

V. Z katechisma 1735, njepřeměnjene:

Čsł. 24: Budź khwalen Jězus Khrystus; čsł. 74: Tebje my nutnje witamy.

VI. Z Wincy 1737, njepřeměnjene:

Čsł. 21: O wjeselé so duše; čsł. 22: Štóž slyšeć chce tu božu mšu; čsł. 50: Mój Jězuso, štó chce prajić; čsł. 79: Mačeř boža, chcyła přidać.

VII. Z lěta 1739, njepřeměnjene:

Čsł. 15: Tu su tež te džesać kaznje (str. 142; trochu podobne na 1696 str. 21); čsł. 75: Chcemy njebjesku kralownu čescować (str. 140).

B. Khěrluše, po 1741 čišcane.

I. W lěće 1742.

1) *Njepřeměnjene*: čsl. 32: Džensa je džeń dostojny (str. 274; přir. luth. čsl. 72); čsl. 65: Po Jutrach na djeń štyrocyty (str. 332; přir. luth. 124); čsl. 81: Wutrobnje so mi styšće (str. 228; přir. luth. čsl. 487); čsl. 85: Na mojeho Boha we nuzy twarju (str. 232; přir. luth. čsl. 293).

2) *Snadnje přeměnjene*: čsl. 2: Džak budź tebi, luby Knježe (str. 152); čsl. 56: Stanył je horje Jězom Khryst (str. 326); čsl. 82: Jězom Khryšće, syno boži (str. 230).

3) *Wjele přeměnjene*: čsl. 36: Z njebja je jandželow syła (str. 276). Prěnja strofa rěka:

„Z njebjes je jandželow syła
Na polu k pastyrjam přišla.
Či džachu, zo džěćo cune
Leži w tym roztokim žlobi.“

II. W lěće 1747.

1) *Snadnje přeměnjenej*: čsl. 10: Na sameho knjeza Jězom Khrysta (str. 399; přir. luth. čsl. 225); čsl. 12: Božo Knježe, budź mi hnadny (str. 380).

2) *Z přistawkom*: čsl. 7: Wjeselče so křescijenjo, zradujće so z wutrobu (str. 382). Ma w rukopisu strofu 3 wjacy:

„Moje mi skutki njeplačachu,
Pomhać mi njemóżachu,
Frej wola w sud boži hin džěše,
K dobremu wola běše,
Hewak dyrbjach zacwóblować,
We tej wěčnej smjerći wostać,
Do hele ja padnyć dyrbjach.“

III. Z lěta 1767; *khétrje přeměnjeny*.

Čsl. 3: Samemu budź Bohu jena wěčna česć (str. 569; podobne na čsl. 28, 1696 str. 17).

IV. Z lěta 1787; *khétrje přeměnjene*.

Čsl. 30: Z wysokeho njebja příhdu k wam (čsl. 264; přir. luth. čsl. 61); čsl. 52: Aleluja spěwajmy nět wšitcy. (Přir. Wałd. čsl. 327.) Ma so po ťac. „Victimae paschali laudes“ takle:

„Aleluja! spěwajmy nět wšitcy
 Khwalbu jutrownemu jehnjatku.
 Khrystus, te jehnjo bože, wumohł je swoje wowcy,
 A nas je zjednał z Bohom, swojim Wótcom;
 Ta smjeré a te žiwjenje bědžeštaj hromadže,
 Ale te žiwjenje tu smjeré pórzej.

Bóh je nam wjeršny, hlej, horje stanył
 Wot swojej hóřkeje marty.
 O haj, wón je nam tón dobry tróšt,
 Z teho so w Bohu tu zwjeselímy.
 O haj, Kyrie eleison.

Powjez nam, Marija, što sy tam widžala?
 W tym rowje Khrystusowvm, teho žiweho,
 Jandželske swědčenje,
 Ruby, krawe zwodźeče.
 Khrystus mój tróšt horjestanył je.
 A je šoł přez do Galileje.

Bóh je nam wjeršen horjestanył (atd. kaž horjeka).

My wjacy wěrimy samej Mariji tej wěrnejí,
 Dyžli tej zmyslenej židowskej lži.
 My wěrimy, zo je Khrystus wot smjeré stanył.
 Ach, luby Božo, smil wšak so nad nami. Aleluja.

strof. 6: Hdy by nam horje njestanył atd. (kaž 1720, str. 101, strofa 2 a 3).

strof. 7: Aleluja, Aleluja, Aleluja!
 O my dyrbimy wšitcy tu wjeseli być,
 Khrystus chce nam naš tróštař być.
 O haj, Kyrie eleison.

V. Z lěta 1807; *přeménjený a z přidawkem*.

Čsł. 51: Pošla běše Marija (str. 331).

Pošla běše Marija
 Swojeho synka pytaći,
 Haj swojeho synka Jězuska.

Tam běše ju zetkał
 Tón luby swjaty Jan,
 Haj tón luby swjaty Jan.

„Hdže sy pošla Marija,
 Marija mać boža?“

„Ja sym pošla pytač
Swojeho synka Jězuska,
Haj kiž sym jeho zhubiła

Luby swjaty Jenje, njewěš
Wo mojim synku što,
Haj wo mojim synku Jězusku?“

„Hdyha sy jeho zhubiła,
Marija mać boža?“

„Ja sym jeho zhubiła,
Hdyž kury spěwachu.“

Wo twojim ja synku
Marija derje wěm,
Haj Marija mać boža.

Twojeho synka
Či hréšni Židža jeli su,
Haj či Židža, pohani.

Ze židowskeje khěže
Z teje won wón džěše.

„Čo-ha wón džě njesеše
Na swojej swjatej hlowje?“

„Njesеše wón, njesеše
Tu krónu černjowu.“

„Čo-ha wón wjacy njesеše
Na swojim swjatym ramjenju?“

„Njesеše wón, njesеše
Tón jedyn čežki křiž.“

Tón křiž wón dyrbi znosyé
Hač na tón třeci džeń,
Hač na tu horu Kalvarju.

Khrystus swój křiž njesеše
Hač so k zemi zhibowaše,
Hač wón jara čežki bě;

Khrystusa na křiž přibichu
Z křižom horje zběhnychu.

Khrystus na křižu wisaše
Hórku martru čerpeše.

Swjata boža horda krej
Na tu zemju kapaše.

Swjata knježna Marija
Pod křižom steješe.

Tak wona jara płakaše,
Krwawne sylzy ronješe.

Khrystus z křiža pohlada,
Wühlada swoju lubu mać,
Haj swoju najlubšu mać,

Zo wona jara płakaše,
Krawne sylzy ronješe.

„Mjelč, moja maći, njepłač,
Ta martra moja je,
Haj tón boži raj je waš.

Rozwij sej, rozwij sej
Swój ślewjeſ želacy.

Podkitaj jón, podkitaj
Pod mój swjaty křiž,

Zo či hrěšni Židža
Khodžo po njeju njetepeu,
Haj či Židža, pohani.*)

Kiž sym ja za nich přelať
Swoju róžowu, čerwjenu krej.

Kiž sym ja za nich přećišt
Tón jedyn krawwny pót.

To sym ja wam činił
Křesćianam k dobroće,
Haj khudym dušam k zbóžnosći,

Zo budža na mnje spominać
Na moju božu hórkú martru,
Haj na moje bože pjeć krawwne rany.“

C. Khěrluše, kotrež so jako we lutherskich „khěrlušowé knihi“ namakaja.**)

Wše trochu wot čišcaneho teksta wotkhadžeja.

Čsł. 5: Wótče luby naš, ty sy w njebjesach (čsł. 312);
čsł. 9: Wone budže wěsće w tym času (čsł. 513). Tutón khěr-
luš so we kath. wincy 1747 str. 377 citiruje hako hłósny khěr-

*) Tuta a sc̄ehowace strofy njejsu čišcane.

**) Tudy kaž prjedy mam wudawk z lěta 1870 před sobu.

luš, čiščany pak so nihdže njenamaka; čsl. 11: Knježe, budź ty khwaleny (čsl. 386); čsl. 14: Swoj woči ja horje zběham (čsl. 391); čsl. 17: Jezom chcył nas wučić (čsl. 465); čsl. 18: Po-měrkuj na to, člowječe (čsl. 55); čsl. 41: Hrěšniko, hladaj, što ty sy (čsl. 83); čsl. 66: Wjeselće so wy džěci bože (čsl. 121).

Wobzamknu tutón nastawk z přećom, zo by so kedžbnosć na přepytowanje nabožneho pěsnistwa (katholskeho a luther-skeho) wobroćiła.

Nekrologaj. XII. a XIII.

M i c h a ɿ K o k l a ,

farař w Ostritzu, sobustaw Maćicy Serbskeje.

* 20. septembra 1819. † 6. decembra 1869.

Njeboćički narodzi so 20. septembra 1819 w Pozdecach, wopytowaše šulu a gymnasium w Budyšinje, študowaše w Prazy a bu 21. oktobra 1843 hako duchowny wuswjećeny. Nimale połdra lěta wosta hako tachantski vikar w Budyšinje. Potom bu wot njeboh biskopa Dittricha za kapłana a šulskeho inspek-tora do Seitendorfa pósłany, hdžež k wulkej spokojnosći swojeje wyśnosće a wosady skutkowaše. Hačrunje běše tak wot Serbow, z kotrychž bě wušoł, zdaleny, spominaše rady na Serbow a jich prócowanja, a běše hižo wot 1. 1848 swérny sobustaw towařstwa Maćicy Serbskeje. W lěće 1856 bu wón hako přeni kapłan do Ostritza přesadženy a w lěće 1860 bu tam hako farař postajeny. Ze swojeho zastojnictwa, w kotrymž so hako dobry pastyr wuznamjeni, bu nahle wotwołany, hdžyž so jemu sobotu 4. dec. 1869 dopołdnja krej přerazy, štož so na to hišće wjacykróć sta, tak zo dyrbješe 6. decembra dopołdnja ½11 wumrjeć, hakle 50 lět, 2 měsacaj a 16 dnow stary.

Při jeho swjatočnym pohrebje pokaza so, w kajkej česći a lubosci běše njeboh k. farař stał. Wulki dzél wosadnych běše přitomny a wosebje wšitcy zastojničy a měšćanscy třělcojo sobu přewodžachu. Pohreb džeržeše njeboćičkeho přećel wot

młodosće, wysokodostojny k. scholastikus Kućank z 12 duchownymi lužiskimi a susodnymi českimi. Requiem, při kotrymž wučerjo z wokolnosće wustojnu hudźbu wuwjedowachu, dżerzeše k. scholastikus z wulkej assistencu.

Žarujemy tudy sobu, kiž smy jeho čescili a jeho přečelstwo wužiwali, a poručamy jeho Bożej smilnosći. Wón wotpočuj w mérje!

J a k u b P j e c h ,

kapitular a senior na tachantstwje w Budyšinje, sobustaw Maćicy Serbskeje wot jeje założenja.

* 5. januara 1797. † 19. meje 1870.

Njeboh senior Pjech słuša k tym česćownym mužam, kotriž su w lěće 1847 tamne přeprošenje k zastupjenju do Maćicy Serbskeje, pod mjenom „Přečelam serbskeje ryče a literatury“ w třoch prawopisach (w starymaj a w nowym wot dweju wěrywuznaćow přijatym) wozjewjene — podpisali. A k dopokazanju teho, zo dobru wěc njechaše jenož při jeje założenju podpjerać, hdyž nowosć sama wjele ludži zajima, je wón wobstajny a porjadnje płaćacy sobustaw był hač do swojeje smjerće.

Wón narodzi so 5. januara 1797 na kuble swojego nana w Khróscicach. Hdyž bě w swojej narodnej wsy a tež w Kulowje do šule khodził, poda so na tehdomne kloštyrske gymnasium w Nowej Cali w Delnjej Łužicy. Potom zastupi do serbskeho seminara w Prazy a dokonja tam swoje študije. Měšnišku swjećiznu dosta 18. septembra 1824. Hako duchowny běše najprjedy kapłan při serbskej cyrkwi a pódla wobstara kemše w Zdžeri. Hdyž bě w času swojego kapłanstwa něhdže poł lěta w Königshainje a Seitendorfje na wupomoc pobyla, bu w lěće 1833 farař w Budyšinje. Tutej wosadze je nimale 22 lět prěkstał, sebi lubosc swojich wosadnych w bohatej mérje dobył a wulke zaslužby nahromadžił. Hižo 28. meje 1844 bu wón za kanonikusa a pozdžišo za assessora při konsistoriu wuzwoleny, wosta pak we swojim farskim zastojnstwje hač do hapryla 1855, hdjež bu wón scholastikus. Na to dosta 1857 zastojnstwo kantora a 1859 zastojnstwo seniora.

Před wjacy lětami skoržeše wón, prjedy přecy strowy, huscišo na rheumatiske bolosce a wopytowaše teho dla kóžde lěčo kupjel w Marijnej Studni pola Smječkec. Tola njebě to jenož kupjel, kiž nam kóždy raz njeboh knjeza seniora strowišeho zasy da; ale bě to tež přebywanje pola jeho přečela wot młodosće, wysokodostojnho k. kanonikusa Bartha w jeho narodnej wsy. Tola poslednju nazymu 1869 poča njebočičkeho starobna slabosć. Hižo wot spočatka decembra njesmědžeše po lěkarjowej radže wjacy do cyrkwe khodžíé. Tak je cylu zymu dyrbjał we jstwě přebywać, a mějachmy nětko nadžiju, zo jeho čople nalěčo z nowa wustrowi. Tola slabosć zasy při-běraše, tak zo so 15. meje 1870 kruče lehny a so ze swyatymi sakramentami wobstaraé da. Strowy rozom a ryč měješe hač do poslednjeje hodžiny swojeho žiwjenja, hač štwórtk 19. meje čiše w tym Knjezu wumrje.

Na jeho pohreb pónďzelu 23. běchu přišli nimale wšitcy budyšinscy kanonikusojo, probstaj lužiskeju klóštrow, wšitcy fararjo lužiskeje diöcesy a wjacy druhich duchownych. Tež džéchu krajne, měšćanske a stawowske zastojnstwa, kaž tež wjele wosadnych a wjesnych ludži w přewodžeřskim čahu na pohrebnišćo s. Mikławša, hdjež bu čelo njebočičkeho na wječornej stronje khapałki khowane. K wobzamknjenju běše requiem w tachantskej cyrkwi. Requiescat in pace!

M. Hórnik.

Přinoški mačičnych sobustawow.

W běhu lěta 1870 zaplaćichu tute sobustawy swój přinošk:

Na lěto 1871: k. Hórnik z Budyšina; k. překupc Hórnich z Khróséc; k. knihikupc Pjech z Budyšina.

Na lěto 1870: k. stud. theor. Cyž z Prahi; k. kaplan Dučman w Radworja; k. seminarski wučeř Fiedlér z Budyšina; k. farař Ebert z Hrodžišća; k. farař Góślaw z Malina; k. farař Imiš z Hodžija; k. překupc Jakub z Budyšina; k. farař Jenč z Palowa; k. wučeř Jórdan z Hermanec; k. kantor Kral z Klukša; k. wučeř Kral na Sokolcy; k. stud. theor. Kubaš z

Prahi; k. překupc Lorenc z Pomorec; k. gymnasiast Měrcík z Prahi; k. wučeř Mučink ze Zemic; k. senior Pjech z Budyšina; k. knihikupc Pjech z Budyšina; k. kublef Rabowski z Pomorec; k. wučeř Rostok z Drječina; k. ryčník Rychtař z Budyšina; k. farař Seileř z Laza; k. farař Smoła z Njebjelčic; k. direktor Šołta z Budyšina; k. assessor Wjela z Budyšina; k. farař Wjelan ze Slepoho; k. hajnik Wjenka z Wysokeje; k. kaplán Wornař z Khróscic.

Na lěto 1869: k. farař Bergan z Wulkich Zdžar; k. stud. theol. Cyž z Prahi; k. kaplán Dučman z Radworja; k. administrator Herman z Wotrowa; k. farař Kordina z Minakała; k. stud. theol. Kubaš z Prahi; k. farař Łahoda z Khołma; k. kaplán Łusćanski z Budyšina; k. farař Smoła z Njebjelčic; k. farař Sykora ze Smělněje; k. hajnik Wjenka z Wysokeje.

Na lěto 1868: k. farař Łahoda z Khołma; k. kaplán Łusćanski z Budyšina; k. farař Smoła z Njebjelčic.

Na lěto 1867: k. Łusćanski; k. Wojta Náprstek z Prahi; k. farař Smoła.

Na lěto 1866, 1865, 1864, 1863: k. Smoła.

Zličbowanje Maćicy Serbskeje w 24. lěće,

wot 1. januara 1870 do 31. decembra 1870.

A. Dokhody.

I.

Zbytk pokladnicy.

Z 23. lěta pola pokladnika	101.	15.	3.	Wot 27 sobustawów	36.	—
----------------------------	------	-----	----	-------------------	-----	---

IV.

Přinoški sobustawow.

II.

Domwzate kapitale.

V.

Předzaplačenje sobustawow.

III.

Daň wot wupožčenych kapitalow.

Z cyła (hl. Přinoški)	4.	4.	—
-----------------------	----	----	---

W budyskej nalutowařni

5.	—	—
----	---	---

W krajnostawskej

2.	1.	4.
----	----	----

Wot 6 akciow

1.	15.	—
----	-----	---

VI.

Zaplačenje zastatych přinoškow.

8.	16.	4.
----	-----	----

Z cyła (hl. Přinoški)	28.	—
-----------------------	-----	---

VII.**Dobrowólne dary.**

Vacat.

VIII.**Z předawania knihow.**

Z eyla

243. 10. —

Rekapitulacia.

Staw I.	101.	15.	3.
„ III.	8.	16.	4.
„ IV.	36.	—	—
„ V.	4.	—	—
„ VI.	28.	—	—
„ VIII.	243.	10.	—

Do hromady 421. 11. 7.

B. Wudawki.**I.****Wupožčene pjenjezy.**

Vacat.

II.**Za čišćenje knihow.**

Za 300 exempl. Časopisa

č. 40.

37. 5. —

Za 600 „Genovefa“

53. 10. —

Za 3800 protykow

75. 15. —

166. — —

Za policu zawěscenia 2. 5. —

Za nawěštki a knihikupske

wobstaranja 3. 10. 5.

Za kupjene knihi 3. 14. —

Za votivnu taflu k. Mučinkej 3. 10. —

V.**Honorar.**

Vacat.

VI.**Wselčizny.****III.****Za protyku.**

Papjera

50. 9. —

Rekapitulacia.

Wobrazki

12. 5. —

Staw II.

166. — —

Dawki

1. — —

„ III.

139. 14. —

Štempl

76. — —

„ IV.

19. 14. —

139. 14. —

„ VI.

14. 3. 7.

IV.**Za wjazanje knihow.**

Genovefa

5. — —

Přirunanje.

Časopis

3. — —

Wšitke dokhody

421. 11. 7.

Protyska

12. 14. —

Wšitke wudawki

339. 1. 7.

19. 14. —

Potajkim zbytk 82. 10. —

Zamoženje Maćicy Serbskeje.

W krajnostawskej nalutowańi na knižki č. 36 61. 2. —

W budyskej na knižki č. 19,307 149. 9. —

Šesć akcijow na Serbske Nowiny č. 4, 9, 28, 32, 40, 48 30. — —

Zbytk lěta 1870 w pokladnicy 82. 10. —

322. 21. —

W Budyšinje, 31. decembra 1870.

Wylem Jakub, pokladnik.

Próstwa na Serbow a jich přečelow.

A.

Wot lěta 1845 je w Budyšinje literariske towarzstwo „Maćica Serbska“, kotrež po § 1. swojich wot kralowskeho sakskeho knježerstwa wobtwjerdzenych wustawkach z wudawanjom dobrých ludowych a naukownych spisow kaž tež časopisa za nawjedžitosc serbskeho luda so stara.

Tole towarzstwo je hač do jutrow t. l. 52 knihow za lud, serbskoněmski słownik, posledniši z wudawkom wjacy dyžli 1200 toleri wunošacym, kaž tež někotre šulske knihi a 38 zehšikow swojeho wědomnostneho časopisa wudało.

K přisporjenju literariskeho žiwjenja bu wot njeho knihowna założena, kotař nimale wšitke serbske knihi, wjele za Łužicu wažnych spisow a tež wšelake knihi z druhich, wosebje słowjanskich ryčow wobsahuje.

K temu je towarzstwo, hdyž so w jeho srjedźinje starožitnostna a přirodospytña sekcia wutwori, tež starožitne a přirodniske zbérki założilo.

Knihownja a zbérki khowaja so dotal po wotdželenjach pola jednotliwych sobustawow wubjerka w jich privatnych wobydlenjach, z čimž je nic jenož jich wuživanje a wobhladowanje jara wobčežne, ale tež jich wobstaće wšelakemu strachu wustajene.

Teho dla bu wot sobustawow towarzstwa často přeče wuprajane za wobstaranje domu Maćicy Serbskeje, zo by towarzstwo za sebje a swoje zbérki wěsty a dostojny přebytk dostało.

Hdyž pak same na sebi słabe mocy towarzstwa a jeho druhe potřebnosće njedowoleja, ze samsnymi srědkami tole docpěć: wobroča so podpisany wubjerk towarzstwa na wšitke sobustawy, kaž tež na wšitkich přečelow a zakitarjow towarzstwoweheho wotpohladanja z naležnej próstwu, zo bychu z podpisowanjom přinoškow wobstaranje domu Maćicy Serbskeje najpřikhilnišo spěchowač chcyli.

Budyšin, 11. měrca 1869.

Wubjerk Maćicy Serbskeje.

Rychtař.	J. Kućank.
J. E. Smoleř.	J. Hermann.
M. Hórník.	Handr. Seileř.
W. Jakub.	Khorla Jenč.
Dr. Dučmann.	H. Imiš.
B. Pjech.	A. Bergan.
K. A. Fiedler.	H. F. Wjela.
Dr. Pfuhl, professor.	

B.

Seit dem Jahre 1847 besteht in Bautzen der literarische Verein „Maćica Serbska“, welcher laut § 1. seiner von der Königl. Sächs. Regierung bestätigten Statuten durch Herausgabe guter populärer und wissenschaftlicher Schriften, sowie einer Zeitschrift für die wendische Volksbildung nach Kräften zu sorgen bemüht ist.

Dieser Verein hat bis Ostern d. J. 52 Volkschriften, ein wendisch-deutsches Wörterbuch, letzteres mit einem Kostenaufwande von mehr als 1200 Thalern, sowie einige Schulbücher und 38 Hefte seiner wissenschaftlichen Zeitschrift herausgegeben.

Zur Förderung des wissenschaftlichen Strebens ist von ihm eine Bibliothek gegründet, welche fast sämmtliche Sorabica, viele interessante Lusatica und außerdem viele Bücher in verschiedenen, besonders slavischen Sprachen enthält.

Überdies hat der Verein, als sich eine archäologische und naturwissenschaftliche Section in seiner Mitte bildete, auch eine Alterthümer- und Naturaliensammlung angelegt.

Die Bibliothek und die Sammlungen werden bis jetzt abtheilungsweise bei einzelnen Ausschusmitgliedern in deren Privatwohnungen aufbewahrt, wodurch nicht nur ihre Benutzung und Beichtigung sehr erschwert wird, sondern auch ihr Bestand leicht in Gefahr kommen könnte.

Deshalb wurde von den Vereinsmitgliedern vielfach der Wunsch ausgesprochen, es möchte ein Maćica-Haus geschaffen werden, damit der Verein für sich und seine Sammlungen ein sicheres und würdiges Dödach erhielte.

Da jedoch die an und für sich schwachen Kräfte des Vereins und die übrigen Bedürfnisse desselben es nicht gestatten, aus eigenen Mitteln hierzu zu gelangen: so wendet sich der unterzeichnete Vereinsausschuss an sämmtliche Mitglieder des Vereins, sowie an alle Freunde und Gönner des Vereinszweckes, mit der dringenden Bitte, durch Bezeichnung von Beiträgen die Acquisation eines Maćica-Hauses geneigt fest fördern zu wollen.

Bautzen, den 11. März 1869.

Der Ausschuss der Maćica Serbska.

E. Richter, z. B. Vorstand.	J. Kutschank.
J. C. Schmaler.	J. Herrmann.
M. Hornig.	A. Seiler, Pfarrer.
W. Jacob.	H. Imrich, Pfarrer.
Dr. Deutschmann.	C. A. Jentsch, Pfarrer.
L. Pech.	A. Bergan, Pastor.
K. A. Fiedler.	H. J. Wehle.
Dr. Pfuhl, Professor.	

Wezjewjenje knihow.

Macične spisy noweho prawopisa, kotrež móža so kaž wšě druhe serbske w knihikupstwje Smolerja w Budyšinje dostać, su tele:

- 1) Časopis towařstwa Maćicy Serbskeje. Lětnje dwaj zešiwkaj. Dotal 42 zešiwkow po $7\frac{1}{2}$ nsl.
 - 2) Łužiski serbski słownik. Pod sobuskutkowanjom Handrija Seilerja a Michała Hórnika spisany wot Dr. Pfula 1857—1866. 4 tol.
 - 3) Pěseń wo zwonu wot Schillera, zeserbščena wot H. Dučmana. 1859. 2 nsl.
 - 4) Šěsc spěwow serbskich za tenor abo soprán z přewodom fortepiana wot K. A. Kocora.
 - 5) Hornjołužiska serbska ryčnica na přirunowacym stejišću. Spisał Dr. Pful. Zešiwk 1. Zawod. Zynkosłow. 1852. 25 nsl.
 - 6) Wěnc narodnych spěwow Hornjo- a Delnjołužiskich Serbow z přewodom fortepiana wot K. A. Kocora. 1868. 15 nsl.
-

Ze spisow stareju prawopisow (evangelskeho a katholskeho) su hiše na skladze:

- 1) Žeſus we Domi Pobožnych. Schtyri Prjedowanja se Sawoſtajenſtwa H. Lubenskeho. 1847. Druhi wudawk 1858. 4 nsl.
- 7) Dobroty, Djiw a Ssudy bože nad iſraelskimi Djecjimi. Wot R. A. Žencža. 1849. 5 nsl.
- 11) Hród na ſhorjelskej horje Landskrónje. Wot J. Bohuwéra Mucžinča. Druhi wudawk $2\frac{1}{2}$ nsl.
- 12 a 22) Šelenſka a jeje wobylslerjo. Wot R. A. Žencža. 1850 a 1853. Dwaj dželej. 9 nsl.
- 14) Wumjenkar aby: Hdžej ma wlohu, tam roſze. Powiedančko ſa lud wot Dr. Pſula. 1851. $2\frac{1}{2}$ nsl.
- 16) Wotroha krala Jana habo zaivoženio czérkwički na Luboborku. Z tjeſskoho wot Mikwawſcha Ćzéja. 1851. $2\frac{1}{2}$ nsl.
- 17 a 23) Boža kraſnoſz we ſtwórbí. Wot J. B. Mucžinča. 1851 a 1854. 5 nsl.

- 18) Nadpad pola Bułęz. 1852. 2 $\frac{1}{2}$ nsl.
 20) Chrystof Kolumbus. Wot Dr. Sommerra. 1853. 2 $\frac{1}{2}$ nsl.
 21) Biblisze stawišny abo historijski wuciąwki se stareho a nowego testamentu. Wot Bartka a Piekarja. 1853. 10 nsl.
 24) Pschedzenak. Protyska na I. 1855—1872. Wot R. Rady. Kóžda po 2 $\frac{1}{2}$ nsl.
 25) Nedžela. Krónowany spis wot Schwerina. 1855. 2 $\frac{1}{2}$ nsl.
 28) Wośobne Dar za Kjescijanow. Wot M. Buła. 1856. 2 $\frac{1}{2}$ nsl.
 29 a 36) Spewy sa żerbiske schule. Wot Kantora Piekarja. 1856 a 1860. 3 $\frac{1}{2}$ nsl.
 31) Kschijne wojny, żerbiskemu ludej powiedane. 1857. 2 $\frac{1}{2}$ nsl.
 35) Jakub abo Boże źłowo dyrbi w čłowieku živenje dostacj. Wot K. Kulmana. 1859. 1 nsl. 8 np.
 39) Genovefa. Wot Chrystofa Schmida. Pschedložil M. Hórnit. Druhi wudawki 5 nsl.
 40) Robinson. Kjane powiedanczko, woſebje sa młodych ludzi. Wot K. Kulmana. 1862. 5 nsl.
 42) Napoleon I. a jeho wojny. Sa lubych Sserbow spiszał J. A. Pohonč. 1863. 6 nsl.
 45) Oberlin. Jeho živenje a skutkowanje atd. wucjerpał Jan Bartko. Prěni ſeschiwki. 1865. 2 $\frac{1}{2}$ nsl.
 47) Najwuznitschi pschedzeljo ratařtwa a hajnistwa bjes swerjatami. Pschedložil M. Rostok. 1866. 6 nsl.
 49) Wenczki ſjalkow abo ſverka mojich powiedanczow. Wot J. B. Mucžinka. 1867. 3 nsl.
 52) Michał Budai, jeho živenje a wotkaſanje. Wot H. Duczman. 1 nsl.
 53) Sahrodnistwo. Prěni džel: Szadowa sahroda. Wot M. A. Krala. 5 nsl.
 56) Sso swoni měr. K ſwjetzinam měra pěšnik H. S. 2 nsl.